Tevfik Taş

Deprem 7.2 Irkçılık 77.2

İnceleme – Araştırma

EVRENSEL BASIM YAYIN

tevfik taş

deprem 7.2
ırkçılık 77.2

inceleme-araştırma

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın 503
Deprem 7.2 Irkçılık 77.2: Tevfik Taş

Birinci Basım Eylül 2012

Genel Kapak Tasarım: Savaş Çekiç
Kapak Görseli: Serpil Odabaşı
Kapak Uygulama: Devrim Koçlan

önsöz ya da renklerin dağınıklığı

I

BBC için sanat programları hazırlayan Simon Schama, Picasso üzerine yaptığı programda şu sarsıcı olayı aktarmaktadır:

“İtalyan faşizminin, Alman faşistleriyle birleşerek gerçekleştirdiği Guernica katliamı, Picasso’nun aynı adlı eseriyle dünya için bir kez daha sarsıcı olmuştur. Ama eserin yapılmasından sonra, Hitler, Paris’i de işgal etti. Hitler’in subaylarından biri Picasso’nun atölyesine gitti. Subay atölyede gördüğü Guernica tablosunun fotoğrafını göstererek:

‘– Mösyö Picasso, bunu siz mi yaptınız?’

Picasso’nun yanıtı:

‘– Hayır. Siz yaptınız.’ ”

***

Van’da meydana gelen depremden hemen sonra Bülent Kale’nin Bağımsız İletişim Ağı (BİA) üzerinden bizlere ulaştırdığı “Guernica: Deprem ve Savaş” başlıklı o harikulade yazı, bu olağanüstü eserin başka boyutlarını, başka derinliklerini ve taşıdığı başka acıları gösterdi.

“Psikolog Alice Miller’ın ‘yaratıcılıkta ve yıkıcılıkta çocukluk travmaları’nın izini sürdüğü *Childhood: Untouched Key” adlı çalışmasından yararlanan Kale, şöyle diyordu:*

“Tuhaftır, savaş sahnesi denince akla ilk gelen tablolardan Guernica’nın da (Gernika okunur) kaynağını bir depremden aldığı söylenir. Picasso, Nisan 1937’de Alman Junker uçaklarının bombardımanına uğrayan Guernica’yı daha evvel hiç görmemiştir. Ne saldırıdan önce, ne saldırı esnasında, ne de saldırının ardından...

Zaten tablo ilk sergilendiğinde adı Guernica değildir; Picasso tarafından hızlıca yazılan bir şiirle sunulmuştur:

‘Çocukların çığlıkları, kadınların çığlıkları, kuşların çığlıkları, çiçeklerin çığlıkları, ahşabın ve taşların çığlıkları, tuğlaların çığlıkları, dolapların, yatakların, sandalyelerin, testilerin ve kedilerin ve kâğıtların çığlıkları, araya karışan kokuların çığlıkları, dumanların çığlıkları...’ ”

Duruyoruz... Her şey faşistçe, emperyalistçe bir hava gücü üstünlüğünün ötesine; o “üstün” hava gücüyle işlenmiş büyük cinayeti de alarak başka, daha katmerli bir acıya götürüyor insanı.

“Henüz üç yaşındayken 1884 Malaga depremini yaşayan ressam Pablo Ruiz Picasso’yu ve Guernica’yı” anlatmayı sürdürüyor Kale:

“1884 Malaga depreminde köyü ve evi yıkılan küçük Pablo’nun depremin insanları, evleri, köyleri ve hayvanları nasıl paramparça ettiğine dehşetle tanıklık ettiğini ve akabinde hamile annesiyle birlikte sığındıkları tek göz odada annesinin doğum sancılarına ve acı yüklü çığlıklarıyla birlikte doğumuna tanıklık etmek zorunda kaldığını söyler.

Miller’e göre toz duman içinde bir deprem şehrini andıracak şekilde yalnızca siyah ve gri tonların kullanıldığı Guernica’daki paramparça hayatlar ve uzuvlar (kucağında bebeğiyle haykıran kadın, boğa başı, kanadı kırık güvercin, elinde kandille ağlayan yüz, biçimini kaybetmiş at, aklını yitirmişçesine avare gezen kadın, yerde yatan adam başı ve diğerleri) Don Pablo’ya depremden kalan görüntülerdir. Picasso tanık olmadığı savaşın dehşetini anlatmak için çocukluğunda tanık olduğu depremin dehşetini kullanmış, onu işlemiştir.”

***

Şimdi, ölüm gibi sözcüklerin arasında bakıyoruz, savaşın biçare kıldığı bir halka ve altındaki yerin hareketiyle gelen acılara. O acıları artıran pervasızlıklara, yıkıntıya dönmüş insan ruhlarına bakıyoruz.

“Tam depreme ve savaşa dair bu satırları yazarken, güneyden Çukurca’dan kimyasal silahlarla, napalmlarla katledilmiş, paramparça edilmiş, uzuvları kopartılmış 24 gerilla bedeni haberleri geliyor” diye ekliyor Kale. Onun da sözcük, merhem, imge, kendi kalemi ve baktığı, gördüğü şey için derman aradığını anlıyor insan: “Söyleyecek söz bulmak zor, belki de gün gelir, bu ülkenin, depremi yaşayan Kürt çocukları, ileride

birebir şahit olmadıkları bu vahşeti anlatmak için akıllarına kazınan deprem sahnelerini kullanır.

Bir vahşet sahnesi hatırlamakta sıkıntı yaşarlarsa tabii. Kim bilir.”

II

Fransız Çingenelerinin çok güzel bir sözü var:

“Kalleşlik etmeden de yaşanabilir!”

Bu sözü yinelerken bugün Avrupa’nın pek çok kentinden ve doğrudan doğruya ırkçılığın “elit” güdüleriyle, yaşadıkları kentlerden kovulan, sürülen Çingeneleri de düşünmenizi rica ediyoruz...

Bu sözü bir de şöyle düşünmenizi rica ediyoruz: Dünyanın egemen güçlerine “insanlık için” onlarca sözleşme hazırlayan, bu sözleşmeleri imzalayanı ve pek çok ülkeyi bu sözleşmeleri imzalamaya ikna etmeye çalışan Avrupa’da horlandı, aşağılandı ve kovuldu Çingeneler... Bakın “Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Sözleşmesi”nde ne güzel ifade edilmiştir her şey:

“Irk ayrımına dayalı üstünlük öğretileri bilimsel bakımdan yanlıştır, ahlakça kınanması gerekir, toplumsal bakımdan haksız ve tehlikelidir ve herhangi bir kuram ve uygulamada ırk ayrımcılığını haklı gösterecek hiçbir dayanak yoktur.”

Bugün, evet bugün de Çingeneler, siyahiler, yoksul ülkelerin insanları Avrupa’nın etkin olduğu “Birleşmiş Milletler”in dışında kalıyor.

Avrupa Kendi Çingenelerini kovuyor.

Bizim ülkemizdeki Çingenelere dönersek: Türkiye’nin pek çok kentinde ve yine doğrudan doğruya ırkçı güdülerle ve yine doğrudan doğruya resmî makamların onayı, tedbiri ve saldırgan gruplara göz yummasıyla Çingenelerin başına daha acı, utandırıcı şeylerin geldiğini anlamak için basının yazdıkları bile yeterlidir.

***

Çingeneler, mülkiyet hırsızlığına göre kurulmuş bir dünyada mülkiyet hırsına en uzak, yaşama sevincine en yakın bir toplumsal katman olarak düzeni/düzenleri, ve aslında “düzen” dediğimiz şeyin ta kendisi haline gelmiş gönüllü kulları ve bunların en ağır hastalık aşamasına gelmiş olan ırkçılarını kin dinine tapanlarını rahatsız ediyor.

Çekoslovakya kültürünün en önemli yapı taşlarından biri olan ve ne yazık ki bugün Prag dışına sürülmekte olan Çek Çingenelerini anlatan bir şiiri, yine bu kültürün en büyük yapı taşlarından biri olan Antonín Dvorák bestelemiştir:

“Bir şahine som altından bir kafes ver
O değiştirmez yerini, bırakmaz dikenli yuvasını

Sonsuz düzlüklerde özgürce koşan asi bir atın
Dizgin ve üzengi istediğini kim görmüştür

Doğa Çingeneye öyle bir şey vermiş ki
O sadece, o özgürlüğe bağlı sonsuz bir bağla!

Adolf Heyduk

***

Irkçılığın, nefretin yaraladığı ezilen çoğunluğun bir özelliği de Çingenelerin başına gelenlere sessiz kalmaktır. Bu sessizliğin ortasında duran düşünceye iyi bakarsak şunu görebiliriz: Çingeneler, diğer bütün ezilenlerin ezmeye yeltenebileceği bir yere sıkıştırılmış durumdadır. Bu hem çoğunluklar için, savunmasız Çingeneleri ezebileceğine ilişkin pasaklı bir tesellidir, hem de ezme ve ezilme kavramının kapitalist toplumlardaki “normalleşmesinin” ta kendisidir.

Budur aslında bu bakımdan söylenmiş bütün sözlerin künhü, dibi, yarası, yasası; çünkü ezme ve ezilme, hor görme ve horlanma ilişkisini bütün toplumların kabul etmesinin yatağı, kapısı, zemini budur. “En altta” sayılanı, egemen sınıfın ezberlettiği nedenlerle ezmek, bu, senin ezilmeni “makulleştirmektedir”. Bu ezme, hoyratlık, dışlama, nefret ilişkisini istediğimiz biçimde çoğaltabiliriz; istediğimiz kadar çoğaltabiliriz derdi,

çıkarı bu olan bütün işbirlikçilerinin eninde sonunda nereye vardığını, varacağını...

***

Bir gün kapınızı açıp sokağa çıktığınızda komşunuzun duvarında şu yazıyı okuyorsunuz:

“Türkler defolun!”

Öteki komşunuzun balkonundan sarkan bezde şunlar yazılı:

“Hepiniz piçsiniz, hepiniz Türksünüz!”

Şaşkınlık ve tedirginlik içinden sokaktan çıkmaya çalışırken köşedeki bakkalın camında şu afişi görüyorsunuz:

“Türk şaşırma, sabrımızı taşırma!”

Onun yanındaki kahvenin camında, halkı mitinge çağıran asıl afişte şunlar yazmaktadır:

“Türk Yalanına Sessiz Kalma!”

26 Şubat 2012’de İstanbul-Taksim Meydanı’nda gerçekleşen Hocalı Mitingi’nde ve öncesinde Türkiye’de yaşayan Ermenilere tam da bu yapıldı. Toplumun ezilen çoğunluğu, böyle bir şeye ya doğrudan veya dolaylı katıldı ya da sessiz kaldı. Ermeniler, ezilen Türklerin, Kürtlerin, Alevilerin, türban taktığı için öğrenim ve çalışma hakkı elinden alınan bir kısım dindarın ezebileceklerine inandırıldıkları bir halk konumuna itilmiştir çünkü. Bunu Türkiye’nin egemen sınıfları yapmıştır.

Doğrudan doğruya iktidarın düzenlediği bu miting, ilk bakışta yalnızca Ogün Samast’a özenerek beyaz berelerini takıp oraya koşanların; orada “Türkün üstün gücünün dünyaya yeteceğini” bağıran İçişleri Bakanı’nın, kurşunlayarak öldürdükleri bir Ermeni gazeteciyi bir de orada aşağılamaya yeltenenlerin işi gibi gözüküyor...

Hayır.

Komşusuna, insanlığın başka bir parçasına karşı bir nefret dalgasının geldiğini hisseden anlayan ve uzak duran, hissedemeyen, bunu

anlayamayan, anlamazdan gelen ama esas olarak bunun karşısında susmayı, olacakları izlemeyi bir biçimde yeğlemiş herkesin işidir.

***

Anteni, uydusu, sayfası, sesi ve görüntüsü olan bütün araçlarında bize şöyle sesleniyorlar:

"*Biz Türk derken bütün etnik kökenlerden vatandaşlarımızı kastediyoruz.*"

Buna inanmak pek çok çevre için nasıl da kolaydır!

Biz hukukçu değiliz, bu nedenle de bütün hukuk maddelerini sayıp dökemeyiz ancak pratik olarak gördüğümüz şu olguların bu gerçek yalanın bir parçası olduğunu, bizi okuyan herkesin tartışmasına açmak isteriz:

Türkiye'de neden birçok Çingene vatandaş hâlâ çocuğunu okula yazdıramıyor?

Çingene pek çok vatandaşın neden hâlâ kimliği yoktur?

Kimliği olan, çocuğunu okula yazdıran ve canını dişine takarak çocuğunu okutan bir Çingene aile düşünün ve çocuğu polis kolejine, harp akademilerine ya da resmî bir göreve gelebileceği bir kuruma girmek istesin... Sizce bu olabilir mi?

Hayır! Türkiye'de Çingeneler polislik ve subaylık başta olmak üzere, devleti ilgilendiren kurumlarda çalışamazlar... Dedik ya, bunun yasası nasıldır bilinmez, ama bu böyle; siz bunun bir de gayri resmî işleyişlerini düşünün...

TC kimliği taşıyan Ermenilerin, Rumların da durumu Çingenelerden biraz farklı olarak neredeyse aynı. Onların tek farkı doğduklarında istedikleri an kimlik alabiliyor olmaları; ama devlet kendi işleri bakımından bu vatandaşlarına da asla ve kat'a güvenmediği için, kamu hizmeti yaptırmamaktadır. Ha bir fark daha: Ermenilerin gençleri elbette Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak askere, er olarak alınıyor... Ama kaza süsü verilerek kışlalarda öldürülmek için. Sevag Balıkçı'nın son olmasını dilemek işe yarar mı dersiniz?

Ne dersiniz, “Türk” dediklerinde, “Bütün etnik kökenlerden vatandaşları kastediyor” olabilirler mi?

***

“Hocalı Anmasında İki Ermeni ‘Piç’ ”

Bu başlık, 28 Şubat 2012 tarihinde Radikal gazetesinde, Aris Nalcı’nın yazısının başlığıdır. Şöyle devam ediyordu Nalcı:

“*Biz de eşimle birlikte, 26 Şubat’ta bu kalabalığın arasına karışıp, elimizdeki küçük kameralarla röportajlar yapıp bir yandan kalabalığı anlamaya, diğer yandan da 20 yıldır Türkiye’de milliyetçi grupların hiçbir defasında anmadıkları Hocalı Katliamı’nı, şimdi nasıl anmayı tercih ettiklerini anlamaya çalıştık...*”

Aris Nalcı da Hocalı’da olmuş olanları “Bir katliam, bir insanlık suçu” olarak görüyor; ama onun ‘safça, çocukça’ sayılabilecek insani sorusu şudur: “Neden bütün katliamlara, katliam olduğu için karşı çıkmıyoruz. Örneğin, Uludere-Roboski’de olan da bir katliamdır.”

Nalcı’nın safça ve çocukça soruları, onun şimdi bu ülkede yaşayan ve onur, temiz vicdan sahibi olan herkesi korkutabilecek çıkarsamalarıyla birlikte geliyor:

“*İşin aslı şu ki bu eylemden geniş bir okuma yapılabilir. Birincisi, belediyelerin bu eylemleri desteklediği veya desteklemek için bir yerden emir aldıkları belli. İkincisi, ellerindeki pankartlarla ‘Ermeni piçleri’ diye bağıranların, eylemi organize edenler arasından sıyrıldıklarını ve Türk bayrağı kravatlı birinin gelip ‘Ermeni piçleri’ pankartlarını, organizasyondan olduğunu söyleyerek toplaması, organizasyon boyutunda işin sıkı tutulduğunu gösteriyor. Bir başka tespit de bu eylemin Fransa’ya ve 2015’te Ermeni soykırımının 100. yılını anmaya hazırlanan diasporaya gözdağı vermek için yapıldığının gün gibi ortada olması.*”

Bu satırlar ilk bakışta, Türkiye’de sokağa çıkıp Ermeniler aleyhine slogan atıldığının üzüntüsüyle yazılmış gibidir. Ama bu satırları daha enine boyuna düşündüğümüzde bizim tedirginliğimiz büyümektedir.

Milliyetçiliğin bağnazlığını bilen herkesi; Türk milliyetçiliği altında bugüne dek yapılmış/yaptırılmış işleri, işlenmiş/işletilmiş cinayetleri düşündüğümüzde; Hocalı için yapılan mitingin, sadece öne çıkartıldığı gibi küfürlerden, aşağılamalardan ibaret olmayabileceğini de düşünmemek elde değildir...

Çünkü alabildiğine keyfi bir biçimde, “Ülkemizde 100 bin Ermeni var. İstersek yarın kovarız” diyen AKP hükûmetinin başbakanı, partisinin merkez sağa, sarsılmaz bir şekilde yerleşebilmesi için, Türkçülüğün kasvet saçabilecek bütün işlerine ve ilişkilerine de pekâla daha çok yol verebilecek, toplumun bir kesiminin katlanması imkânsız fenalıkları özendirebilecektir. Zira AKP’nin İçişleri Bakanı’nın o meydanda yaptığı konuşma, bizi tedirginliğe salan olasılıkları güçlendirmektedir.

Aris Nalcı eşiyle, Don Kişotça bir cesaretle izlediği mitingte, Türkiyeli bir Ermeni’ye kalan duyguları şöyle özetliyor:

“Beyoğlu’ndaki yüzlerce insan, ellerinde ‘Hepiniz Ermenisiniz, hepiniz piçsiniz!’ pankartı taşıyordu. Bir Ermeni olarak kırılmamak, korkmamak elde değildi. Sinirlerimize hâkim olmak, bunca şeyi görüp bu ülkeden hâlâ gitmeyen biz Türkiyeli Ermeniler için bile zorken, Türkiye’de bulunan Ermenistanlıları ve diaspora Ermenilerini düşünemiyorum bile.”

III

“Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur!”

Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının büyük çoğunluğu, Atatürk’ün bu vecizesini bilmektedir. Bu vecize, pek çok veciz söz gibi çoğunluk tarafından sorgusuz sualsiz benimsenmektedir.

Bu, savaşkan bütün toplumlarda aynı anlam içeriğiyle söylenmiştir.

Bu söz bacağı, kolu, parmağı, gözü, kulağı, kaburgası sakat olanların aynı zamanda akılsız olacağını da içermez mi? İyi düşünüldüğünde bu sözü söylemek için, insanın aklında başka bir arızanın olması gerektiği de akla gelmez mi?

Roma tarihinde engelli doğan çocukların bizatihi babaları tarafından öldürülmesini buyuran yasaları yapanları; Roma'da yoksulların, dilencilerin ve sakatların kiliselere, zindanlara toplanarak yakılmasını sağlayan zihniyeti de anımsayarak konuşalım. Bu propaganda biçimine, "sağlam kafa" diyenler Roma'nın egemenlerini de akla getirmez mi?

***

"Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur!"

Hitler döneminde, bu daha berrak söylenmiş ve gereği yapılmıştır:

1933 yılında, topluma yararlı olmayacağı düşünülen 800 bine yakın engellinin öldürülmesine karar verilmiştir. 1933'ten itibaren hükûmet, psikolojik sıkıntı çekenlerin daha kolay saptanabilmesi için, psikiyatri kliniklerindeki ücretleri azaltmıştır. Daha sonra da engellilerin büyük bir bölümü gaz odalarında sistematik bir şekilde yakılmıştır. Engellilerin bir kısmı ise, engelliliğin yayılmaması için kısırlaştırılmıştır."

Bu sadece Hitler döneminin tarihi değildir: Dünya şifalı sular ve kaplıcalar tarihini okuduğunuzda, "sakatlığın, Tanrı'nın takdiri olduğunu" düşünen dinlerin ve mezheplerin, sakatlıkların tedavi edilmesini yasakladığını; sakatlara yardım edenlerin, Şeytan'la işbirliği yaptığı için cezalandırılmasını sık sık buyurduklarını bulursunuz; bulursunuz çünkü bu yasalar ve buyruklar gereği örneğin Roma Devrin'de pek çok kaplıcanın yapısının yıkıldığını, yasaklandığını okursunuz.

***

"Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur!"

Doğru(!)

Savaşmayacaksa, sanayi işçisi olmayacaksa, hamal olmayacaksa, polislik yapmayacaksa, fanatizmin gladyatörü olamayacaksa, çiftçiliğe ya da çobanlığa bile yaramayacaksa, bir insanın bir toplumda yaşamasına ne gerek var(!)?

Bu düşünüşle yetişen her insan, engellileri kendine ve topluma "yük" olarak görmektedir.

2012 yılında, Türkiye'de engelliler, toplumun ezileninin, ezileninin de ezilenidir. Onlara ancak lütufta bulunabilir bu toplum; onlara verilen her hak, onların yaşamını kolaylaştıracak, üretime ve topluma katılmalarını sağlayacak her düzenleme egemen sınıflardan, hükûmet edenlerden kerpetenle bile alınamaz...

Çünkü emek örgütlerinin yüzde doksan dokuz nokta dokuzunun yayınlarında, programlarında emekçi engellilerin, haklarına ilişkin bir paragraf bile yoktur.

Bedeni, beden ölçülerini spor rekabetinin, savaşkanlığın, modanın ve güzellik sanayinin belirlediği bütün toplumlarda, engelliler "yüktür".

Beden fethişizmi, görünüm ırkçılığı, beden sömürüsü ve buna dayalı ezen ve ezilen ilişkisi içinde engellilere yer bırakılmamıştır aslında.

Yüktür!

***

20 Şubat 2012'de Erzurum Lisesi Konferans Salonu'nda, "Huzur Toplantısı" adıyla bir etkinlik yapıldı. Bu toplantıya Emniyet şube müdürleri ve amirleri, İlköğretim ve Ortaöğretim okulu müdürleri, muhtarlar ile "huzura" gereksinmesi olan çok sayıda insan katıldı.

Kürsüde Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı Başkanı Doç. Dr. Yıldız Akpolat, kavga ve anlaşmazlıkların nedenleri, bunlarla nasıl baş edilebileceğiyle ilgili bilgiler aktardı.

"Çocukların şiddete eğilimli olmasının aile ve çevreye bağlı olduğunu" anımsatan Doç. Dr. Akpolat konuyla ilgili görüşlerini almak için katılımcılara söz hakkı verdi.

Dumlupınar İlköğretim Okulu Müdürü Mustafa Aydın şunları söyledi:

"Tıp bu kadar gelişti yüz nakli yapılıyor. Emniyet'te suçluların kanını alıp gen haritası çıkarsınlar. Çocuk doğduktan sonra analizi yapılsın. Vatana, millete, bu ülkeye zararlıysa yürümeden yok edilsin."

Beyefendinin konuşması elbette bundan ibaret değil, daha uzundu ve bir o kadar da gaddarca.

Bu konuşma, yapıldığı salonda da basında da tepkilerle karşılandı.

Ama şu soruyu sormadan geçemeyiz: Düzene uygun, bir kalıp insan tipi yaratmak ve sürdürmek bakımından bu denli yol katetmiş bir ülkede bu görüşün taraftarı, acaba yok mudur? Ancak bizi korkutması gereken asıl olgu bu görüşün taraftarlarının açıkça konuşanları olmamalı; bu görüşün toplumun pek çok katmanında gizli duran, görüşlerini değişik süslerle örten, ama pratik yaşamında bütün bunlardan daha nobran ve zalim davranabilenlerdir asıl korkutucu olan.

Basın, okul müdürünün fotoğraflarını yayımladı. Görünen o ki adamda vücut sağlam.

Ya kafa?

***

IV

Liste uzayıp gidecek... Duruyoruz...

Bu çalışma Van-Erçiş'te meydana gelen depremden sonra, Türkiye'de açılıp saçılan nefreti, ötekileştirmeyi, düşmanlıktan medet ummacılığı, akan kanı zafer sanmayı, aşağılamayı, horlamayı, bütün bir halk için fenalıklar istemeyi ve ırkçılığı irili ufaklı vargı biçimleriyle tartışmayı amaçlıyor...

Bu nedenle, bir kronolojiye bağlı kalmaksızın kimi zaman tarihe bakmaya çalıştık, kimi zaman bugün olanlara... Çünkü yaşadığımız ülkede toplumun çoğunluğunu ırkçılık hastalığına sürükleyen işlere ne kadar çok bakarsak, bunun bütün insanlığın yararına olacağına inanıyoruz.

***

Bu çalışmada “tartının bozulduğu” duygusu yaratabilecek yanlardan biri, ağırlıklı olarak “Türk” sözcüğüyle fenalıklar silsilesinin yan yana gelmiş olmasıdır. Böyle bir eleştiriye hak vermek zorundayız. Ama bu eleştirinin daha da derinleşebilmesi, başka tartışmaların önünü açabilmesi için şu

kadarını söylemek kaçınılmazdır: “Türk” sözcüğüyle fenalıklar silsilesinin yan yana geldiği her paragraf, her satır bu ülkeye zor da dahil değişik biçim ve yollarla egemen olmuş kesimlerin zihniyetini vurgulamayı amaçlamaktadır.

Egemen sınıfların izlediği politikalar, örgütleyip uyguladıkları insanlık suçları o halkın da yükü haline gelmektedir. Bunları sahiden anlamak, derinlikli, içtenlikli bir yüzleşmeyi gerektirmektedir. Halkların bunu yapmaktan başka şansları yoktur. Çünkü ancak o zaman, egemen sınıfların başka halklara zulmederek, aslında kendi halklarına zulmettikleri kavranabilecektir. Egemen sınıfların başka halklara karşı katliamcı olmasının, kendi halkını başka halklarla savaşlara sürüklemesinin, kendi halkı üzerinde kurduğu sömürünün, en önemli olanaklarından biri olduğunu, başkası bize bizden daha iyi analatabilir mi? Halkların kendi egemen sınıflarıyla hesaplaşmasının kapılarını açabilecek eylemlerin en önemlilerinden biri, “tarih” dediğimiz geçmiş zamanlarla, şimdimiz ve geleceğimiz için bütün önyargıları yıkmaya çalışarak yüzleşebilmek değil midir?

***

Depremi eksen alarak yapılmış bir çalışmada, okuyucunun bu doğal olaya ilişkin kimi olguları, bilimsel verileri, bilimin olanaklarıyla yapılmış olasılık hesaplarını aramak en büyük hakkıdır. Ancak bu çalışmada bunlar neredeyse yok. Bunun iki nedeni var; birincisi bu çalışmayı yapanlar bu alanın bilimsel ölçütlerine, bu alanı tartışacak kadar hâkim değildir. Dolayısıyla bilimin kendine özgü ölçütlerinden kopuk olarak, bir olaya, olguya ilişkin konuşmak yalnızca bilime emek verenlere karşı bir saygısızlık olmaz; aynı zamanda kendimize ve okuyucumuza karşı da saygısızlık olurdu. Bu eksiğin belirleyici ikinci nedeni, bu çalışmanın, Van-Erciş’te meydana gelen depremle birlikte ülkenin sosyal ve politik yaşamında meydana gelen dalgalanmaları tartışmakla sınırlanmış olmasıdır.

***

Deprem vesile oldu bu çalışmaya. Van’ı karanlığa düşüren deprem gibi; ırkçılık, düşmanlaştırıcı bir dünyanın içinden dökülenler gibi bir vesilesi olmasını ister mi insan?

Ama oldu.

İnsan böyle zamanlarda kaleme bakarken, o filozofça kaderci, sarsıcı cümleyi hatırlayabiliyor: “Yaralarım benden önce vardı; ben sadece onları taşımaya geldim.”

Bu satırlar, bu dertler bizden önce vardı ve biz taşıyoruz onları, bizden sonra, hiç olmazsa bizden sonra olmaz olsunlar diye.

***

Şair, emeği var bu çalışmada; Özgün E. Bulut bu çalışmanın başından sonuna kadar ortağıdır. Yaptığı pek çok araştırmada, o her zamanki olağanüstü tevazusuyla kendi adını işlerinin arkasında tutmayı bilen şair dostum, bu çalışmada da öyle yaptı. Bu işte şair dostlarımın, hiç tanımadığım ama şiirleriyle dost olduğum şairlerin, çeviriyle şiire büyük emekler veren dostlarımın emeği var. Selim Şen, Charles Simic, Danyal Nacarlı, George Trakl, Paul Celan, Philip Larkin, Baki Yiğit ve Hilde Domin...

Nazilerin zulmüne uğramış, büyük kıyımda akrabalarını kaybetmiş bir şair Hilde Domin. Bu topraklarda çok tanınmıyor. Domin’den yapabildiğimiz kadar çok şiir seçtik. Danyal Nacarlı onca işinin arasında, çeviri dosyalarını, bu çalışma için yeniden gözden geçirdi. Barışa, ve insana verilebilecek her güzel şey için dize düşmüş Domin’i ilk kez bu kadar yakından tanımanın da olanağını yarattı bu çalışma. Yeri gelmişken bir noktayı burada söylemeliyiz: Kitapta yer alan Hilde Domin şiirlerinin tümünü sevgi değer Nacarlı Türkçeleştirdi.

O halde, Domin’in dizeleriyle bitirelim bu bölümü:

YÜREKLENMEK İÇİN ŞARKILAR

I

Islanmış yastıklarımız
gözyaşıyla
yılgın rüyaların.

Ama yükselecek bir gün
boş avuçlarımızdan
çaresiz ellerimizden
yeniden göklere güvercin.

acının da masalı olur ve anlatılır

bir tek dize için durduğunda kan damarda

Kan ve köz... Hınç ve umarsızlık içinde sıkılmış yumruklar... Her şey silah; demir, ağaç, kurşun, gaz ve toz, cam ve taş, söz ve bakış... Keder ve irin döken havalar... Akşam karanlığının sevmek ve oynaşmak için değil de korkutmak, sindirmek, yok etmek, susturmak için geldiği kentler, kasabalar, köyler, yollar, dağlar... Sevmenin gündüzünü ve gecesini çepeçevre kuşatmış dikenli tel dağları... Başka büyük acıların tehdidi altında kabul edilen büyük acılar... Başka büyük acıların tehdidine rağmen kabul edilmeyen cinayetler, onursuzluk ve daha büyük, onurlu acılar...

Bu mudur dünya dedikleri yer?

Bu soruyla yazıyoruz, sabah akşam kordon gövdesine tutunup kalemin... Felaketin ve itilmişliğin, sabrın ve bitmişliğin, merhametin ve küstahlığın içinde dönenip duran insanların yüzüne bakarak yazıyoruz...

Yeniyi 'tarih' denen o madenden çamur ve zehir içinden geçirerek süzenlerin, canıyla bedel ödeyenlerin, kendini yenmek ve yenilenmek için dudağını kanatarak, kendi içindeki madene kazma sallayanların, durursa, katılaşırsa berhava olacağını bilenlerin, buluşmayı ve birleşmeyi hareketin içinde görenlerin kollarına, aklına tutanarak sorulan sorularla eğiliyoruz beyaz sayfaların üstüne... Kalemin bazen sadece bir nesne, bazen bir evren olabileceğini sezerek her satırda, kalemin her hamlesinde sorulara belenerek tırmanmaya çalışıyoruz 'yazı' denen o engebeye...

***

Georg Trakl, Ağustos 1914'te, gönüllü olarak Avusturya ordusuna katılmış. Sıhhiye eridir.

Birliğiyle bugün Ukrayna'da bulunan Grodek kentinin yakınlarında bir çatışmaya katıldığında manzara şöyledir:

Ormanlar, ovalar hazanla altın sarısına bürünmüş; billur bir gölün mavisini erguvana boyamaktadır gün batımı. Çimenlikte ve gölde yansımaktadır gökyüzü ve akıtılan kan. Halbuki o çayırda hayvanlar

otlatılıyordu, süt ve et veren, yani yaşatan... Ama şimdi patlayan silahlarla sarsılmaktadır her tarafı.

Sıhhiye eri Trakl, yaklaşık yüz yaralıyla baş başadır. Malzemesiz ve ilaçsızdır. Hele bir yaralı var ki, adamın böbreğine saplanmış mermi... Dayanılmaz bir sancı vermektedir ve Trakl bu acının ayrımındadır. Bu acıya katlanamayan yaralı tüfeğini başına doğrultup ateş eder. O acının sona ermesinin çünkü yoktur başka bir yolu. Adamın dağılan beyni insanların üzerine sıçrar.

Sinir krizi geçiren Trakl zor yatıştırılır.

Akşam olunca, Trakl gittiği orduevinde subayları o pırıl pırıl üniformalarıyla, kumar oynayıp içkilerini yudumlayarak kahkahalar atarken görünce az önce yaşadıklarının acısı yeniden katlanılmaz olur...

Bahçeye çıkar ve intihara kalkışır. Etraftakiler bir kez daha sakinleştirip kurtarırlar onu.

Ama Trakl tutuklanır. Ruh sağlığı bozuk olduğu gerekçesiyle bir hastaneye kapatılır. Birkaç gün sonra, aniden rahatsızlanınca çağırılan doktorun sözleri bu yaşamın son noktasını söyler: "Ölüm."

Kalbi durmuştur şairin. Nedeni, aşırı dozda kokaindir.

Ölmeden önce iki şiir yazabilmiştir. Bunlardan biri, Grodek'tir.

***

Savaş ve onun vahşeti, soykırımlar, katliamlar milyarlarca öyküyle ve dizeyle anlatılabilir. Birbirinden çok farklı öyküler, dizeler, başka sanat yapıtları anlatabilir bize nükleer santrallerin patlamasını, depremi, tsunamiyi, ölümcül kazaları ya da intiharı... Ölümcül olan ve ölümden söz açan çok şey vardır. Ama savaş ve dehşeti bunlardan katmerli acılar verir... Birilerinin planlayarak gerçekleştirdiği bu zulümlerden daha büyüğü var mıdır.

Trakl'ın son dizesi:

> "Büyük bir acı besliyor bugün meşalesini zihnin
> O doğmamış torunlar."

Savaşta ölen, yalnızca oraya sürülen ya da oraya sürülenin kentlerde, köylerde öldürdükleri değildir. Ölen “O doğmamış torunlardır.”

Van’da meydana gelen bir depremi eksen alan bir çalışmanın böyle bir biyografik özete yer vermesinin nasıl bir anlamı var?

Okuyacağınız sayfalar bu soruyu yanıtlamaya yetmezse, burada vereceğimiz bütün yanıtlar anlamsız kalır...

Sözü şiire barakalım:

GRODEK

Çınlıyor akşam vakti sonbahar ormanları
Gürültüsüyle öldürücü silahların, altın sarısı ovalar

Ve mavi göller. Yuvarlanıp geçiyor güneş
Üzerlerinden. Giderek karanlık. Sarıyor gece
Can çekişen savaşçıları ve vahşi feryatlarını
Parçalanmış ağızlarının.

Oysa birikiyor çimenlikte sessizce
Bir öfkeli tanrıya yurt olan o kızıl bulut.

İşte akıtılan kanlar, serinliği ayın.

Her yol kara bir çürümeye karışır.
Gecenin yaldızlı dalları arasından, yıldızların altında
Kız kardeşin gölgesi sendeliyor suskun koruda
Selamlamak için şehitlerin ruhunu ve kanlar içinde başlarını;
Çınlıyor usul usul kamışta kalın kavalları sonbaharın.
Ey daha da gururlu yas! Ey sizi, tunçtan sunaklar!
Büyük bir acı besliyor bugün meşalesini zihnin
O doğmamış torunlar.

(Çev: Danyal Nacarlı)

ırkçılık sanatı: perde

Gece. Princess Otel’in lüks bir salonu. Parfüm ve alkol kokuyor. İpek ve tül, ışık ve gülüşmeler, müzik ve zarafet yüklü gece... Övgü dolu sözler kolon kolon yükseliyor... Kıskançlık ve gıpta, silikon ve botoks, haset, dekolte ve magazin sanatsallığı... Zamanın görgü kuralları ve zamanın görgüsüzlüğü aynı karelerde, iç içe...

Gece. Sahne ışıklarının altına bir bir çağrılıyor ödüllendirilmiş olanlar. Magazinin zirvesinde olanlar ve magazincilerin bulmak için dip köşe aradıkları aynı sahnede boy gösteriyor.

Ve “müziğiyle ülkenin geniş kesimlerinin gönlünde taht kuran, özgün müziğin önde gelen sanatçılarından Ahmet Kaya!”

Çatal bıçak sesleri, kahkahalar alkışlar...

Magazin Gazetecileri Derneği’nin ödülünü alanlardan biri olan müzisyen Ahmet Kaya, salona şöyle sesleniyor:

“Ben bu ödülü İnsan Hakları Derneği, Cumartesi Anneleri, tüm basın emekçileri ve tüm Türkiye halkı adına alıyorum, teşekkür ediyorum. Şu anda hazırladığım ve önümüzdeki günlerde yayımlayacağım albümde bir Kürtçe şarkı söyleyeceğim ve bu şarkıya bir klip çekeceğim. Aramızda bu klipi yayınlayacak yürekli televizyoncular olduğunu biliyorum, yayınlamazlarsa Türkiye halkıyla nasıl hesaplaşacaklarını bilmiyorum”

Salon uğulduyor...

“İnsan Hakları Derneği...”

“Cumartesi Anneleri...”

“Tüm basın emekçileri...”

“Tüm Türkiye halkı...”

“Bir Kürtçe şarkı...”

Salon uğulduyor. Işığın karanlık yaydığı anlar vardır. Göz gözü görmez, ses sese ulaşmaz...

“– Burası Türkiye! Vatan haini” diye bağırıyor Serdar Ortaç.

Onun sesini Şenay Düdek bastırıyor: “– Sünnetsiz pezevenk...”

“– Atın bu adamı... Kovuuuun... Vatan haini bu...” diye salonu çınlatıyor film yapımcısı Tunca Yönder.

“– Hayvan oğlu hayvan” diye bağırıyor bir kadın; “Yürekli bir televizyoncu yok mu, size laf söyledi beyler, hepiniz böyle oturacak mısınız?” Kabadayısını arayarak inletiyor ortalığı. Adı, Nezihe Kazancı, Kanal 9 televizyonunun Genel Yayın Yönetmeni.

Ahmet Kaya, bütün bu uğultuya karşı şunları söylüyor:

‘‘Kürt halkını kabul etmeyenlere, böyle bir halkın varlığını kabul ettireceğim. Söylediklerimin arkasında da her zaman dururum.”

Sonra bütün sükûnetiyle masasına yeniden oturuyor Ahmet Kaya.

Ama durmuyor uğultu.

“– O... çocuğu” diye başlıyor bağırmaya Müge Anlı.

Ahmet Kaya ile Gülten Kaya’nın oturduğu masaya çatal, bıçak fırlatıyorlar.

Magazin Gazetecileri Derneği’nin nesneleri ve özneleri ayakta. Kovdular oradan Ahmet ve Gülten Kaya’yı.

Kovdular, lüks otelin güvenlik görevlileriyle, polisle...

***

10 Şubat 1999’da Princess Otel’deki kalabalığa karakterini verenler, aslında bir cinayetin ilk adımını attılar.

Kürt sanatçı Ahmet Kaya ilk cinayet darbesini burada, bu şaşaalı salonda yedi.

***

Çalışmamızın başlangıcı sayılabilecek bu aşamasını Ahmet Kaya'ya ayırıyoruz; çünkü bir ülkenin halkının değişik kesimlerine ırkçılığın yayılma biçimlerini anlamak için bu cinayete bütün boyutlarıyla bakmak kaçınılmazdı.

Sözcüklerin, mimlerin, edaların, çığlıkların arkasındaki düşünceyi, özlemi, istekleri anlamadan sözcüklerle, davranışlarla doğru bir ilişki kurmak olanaksızdır.

Irkçılığın yoksullara işleme biçimi bir ormana benziyor. Silahlanıp avcı olanlar için ayrı, yolunu şaşıranlar için ayrıdır. Tepeden tırnağa farklı şeyler görür arazi ve inşaat mafyası ve doğaya saygı duyanlar orman derinliğinde ve ormanın derinliklerinde...

Ormanı tanımak istiyorsak sadece kıyılarında gezinmek yeterli değildir. Ne ölçüde tuhaf, tedirgin edici olursa olsun derinliklerine inmeye çabalamalıyız.

Bu nedenle sözümüzü Ahmet Kaya'yı ölüme götüren o korkunç olayın 2. perdesiyle sürdürmemiz gerekiyor.

***

Magazin Gazetecileri Derneği'nin ödül töreninde yaptığı konuşmadan dolayı Sanatçı Ahmet Kaya'ya, yasanın 169. ve 312. maddeleri gereği 10 yıl 5 aya kadar ağır hapis cezası istemiyle dava açıldı.

***

Bilinçle; hazmedilerek, sistematik olarak işlendi cinayet. Cinayeti işleyenlerin kullandığı araç gereç, ırkçılığın bir burgu gibi derine inmesine uygun olarak seçildi.

Toplumun büyük çoğunluğuna yaşayış tarzları pompalayan; davranış kalıplarının ve nesnelerin tüketimi bakımından önemli bir rolü olan Magazin Gazetecileri gibi bir kesimin ödül gecesinde yaşanan bir olaydan sonra, basında haberlerin çıkması elbette doğaldır...

Ama onların o ünlü ve süslü tutamağı olan yalanın (bu tür gazetecilerin camiasında bu işe "Habere takla attırmak" deniyor) haberlerde böylesine

canice işlediğini toplumların bütün kesimleri bilebilir mi?

Toplumların çoğu, kapitalizmin insanları yalan meralarında otlatmak için gazeteler ürettiğini, bu üretimin her türlü sömürünün kolaylaşmasında önemli bir paya sahip olduğunu bilseydi, yalan böylesine kolay söylenebilir miydi?

Yalan, Ahmet Kaya'yı öldüren silahların başına, 'akla ziyan' denecek biçimde kaba yöntemlerle geçirildi.

Hürriyet gazetesi, o olaylı geceden 4 gün sonra, 14 Şubat 1999'da şu manşeti attı:

"AYIP ETTİN GÖZÜM."

Haber şöyle başlıyordu:

"Ona Türk-Kürt diye bakmadık... Türküleriyle ağladık, güldük... TV'lerden evlerimize konuk ettik... Meyhanelerimizde rakı içtik... Sakalı, atkısı ve göbeği ile bizden biriydi çünkü... MEĞER ÖYLE DEĞİLMİŞ AHMET... Bebeğe, kadına, dedeye, askere kurşun sıkanlardanmış... PKK'lı Ahmet... Yazıklar olsun..."

"PKK'lı Ahmet"!

Hürriyet gazetesi bu haberde görsel malzeme olarak şu "yaratıcılığa" başvurmuştu: Bir Kürdistan haritasının üstüne, Abdullah Öcalan'ın, altına da Ahmet Kaya'nın fotoğrafı monte edilmişti. Ahmet Kaya'nın "1993'te, Berlin'de PKK için bir konser verdiğini" duyuran haber, Kaya'nın "PKK'ye yönelik övgü sözleriyle" süslenmişti.

Nasıl, nasıl olmuştu da Hürriyet gibi bir gazete, 1993'te gerçekleşmiş bir "olayı", 1999'un Şubat ayının 14'üne kadar saklamış, yayımlamamıştı? Neden?

Elebette ki bu sorular boştur.

Haber yalandı. Fotoğraf yazı işlerinde üretilmişti... Haberin yalan, fotoğrafın sahte olduğu kanıtlandı.

Kanıtlandı kanıtlanmasına da bunun toplumun bütün kesimlerine ulaşma şansı, Hürriyet'in yalanının yayılma gücüne ulaşabilir miydi?

***

Yaygın olarak Adolf Hitler'in propaganda biçimine atfedilen bir söz vardır: "Yalan ne kadar büyükse, inananı o kadar çok olur."

Kapitalizm koşullarında bu söze 'doğrudur' demek kaçınılmaz oluyor. Örneğin; ırkçılığın kendisi de yalanlar üzerine inşa edilmiş korkunç büyüklükte bir yalan değil mi?

Halklar arasında ırkçılaşmayı yaratmanın ilk ve belirleyici yöntemi şu değil midir?

Bir halkın egemen tabakaları geçmişi çarpıtır. Olmayan bir geçmiş imal eder. Masallara ve bilimkurgu yapıtlarına taş çıkarttıracak güçte bir ulus imal etmek ister. Ve toplumun küçümsenmeyecek kesimleri imal edilmiş "bütün ırklardan üstün" bu ırka ait olduğunu düşünür ve davranışları bu kalıpla şekillenmeye başlar.

Hangi ulus vardır ki ırkçılığı çarpıtılmış bir geçmişin üzerinde yükselmiş olmasın?

Bugün ırkçılığa inanan insan sayısının az olduğunu söyleyebilecek kim var?

Irkçılık yalanı ve üzerine oturduğu yalanlar silsilesinin, bu dünyanın gerçeklerinden biri olduğunu, hâkim sınıfın bir organı olan Hürriyet'in bilmemesi olanaklı mıdır? Üstelik onlar için aslolan "Türkiye Türklerindir."

Bu yalan-gerçekliğe güvenen Hürriyet gazetesinin, 20 Temmuz 1999 günkü manşeti yine Ahmet Kaya'ya ayrılmıştı:

"VAY ŞEREFSİZ."

Manşetin altındaki haber, Ahmet Kaya'nın Münih'teki konseriyle ilgiliydi.

Parçalayıcıydı haber. Küfür ediyordu.

Yeri gelmişken, kimi yalan mekanizmalarının insanlığın yarattığı değerlerle kendilerini nasıl korumaya aldığına ilişkin bir örnek vermek kaçınılmaz oluyor. Hürriyet gazetesi, binasının duvarlarına da astığı yayın ilkelerinden biri şöyledir:

“Kişileri ve kuruluşları, eleştiri sınırının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan lakap ve ifadeler kullanılamaz.”

Ama bu ilkenin arkasını kazıdığımızda gördüğümüz şudur:

“Vay şerefsiz!”

Bu haber sanatçıya, ülkesinde yaşama yollarının tümünü kapattırdı:

Gülten Kaya şöyle anlatıyor:

“O başlıktan sonra inanılmaz şeyler oldu bizim hayatımızda. Sokağa çıkamaz olduk. Açıkçası çok konuşmadık böyle şeyleri. Yüzüne yerleşen ifadeyi unutmuyorum ben. Hayatım boyunca da unutmayacağım. Evimizle ofisimiz arasında çok kısa bir mesafe vardı, ama Ahmet gidip gelememeye başladı. Sokaktaki insanlar, gazeteler bir şey yazınca onu tartışmasız doğru kabul ediyor.”

Gülten Kaya, yaşadıklarını Hrant Dink’e yapılanların deneyimiyle süzerek anlatıyor:

“Hrant Dink olayında olduğu gibi bir süreci köpürtüp bir noktaya getiriyorlar ve sonra (katillere) ‘buyurun’ diye, önlerine atıyorlar. Ahmet de Dink gibi öldürülecekti...”

Bir gazete, bir insana saldırmak için, delil yaratır, sahte belge, söz, fotoğraf yayımlarsa, bunu denetleyecek bir kurum/kurumlar olması gerekir değil mi? Var. Örneğin Türkiye’de Basın Konseyi’nin görevlerinden biri budur.

Amma ve lakin...

O tarihte, Basın Konseyi’nin başındaki adam (Oktay Ekşi) aynı zamanda, İlkeli-Yalancı gazetenin Başyazarı’dır.

O. Ekşi, 14 Şubat 1999 (AYIP ETTİN GÖZÜM, manşetinin atıldığı gün) tarihli Hürriyet’te Ahmet Kaya için şöyle yazdı:

“Ciddiye alsan değmez. Çünkü hançeresinden çıkan sesin ona para kazandırmasından başka, insan olarak hiçbir ‘‘artı’’sı olmadığı fizyonomisinden akan bir tip.

Ara sıra ekrana yansıyan görüntüleri zaten, türkü söylemeseydi kötü bir bar fedaisi olurdu dedirtiyor.

...

Zemzem kuyusuna karanlık bir gecede işemek var, gazetecilerin bol olduğu bir yerde aynı haltı karıştırmak var.

O elbet ikincisini seçmiş:

(...)

Adını anmayı dahi bu sütun için bir zül saydığımız bu yaratık kardeş ise, kardeşliğini bilmekle yükümlüdür."

Türkiye şayet bir "zemzem kuyusuysa" Ahmet Kaya'nın yaşamında ve söylediklerinde o kuyuyu kirleten bir şey bulmak zor. Sözünü, eleştirisini açıkça, "gazetecilerin olduğu yerde" söylemeyi seçmesinde kabahat olan ne vardır?

Ama bugün CHP'nin milletvekili olan O. Ekşi'nin yaşamına baktığımızda, her zaman ama her zaman "zemzem kuyusunu" darbelerin, diktaların gece karanlığında kirletmeyi tercih etmiştir.

Türkiyeli devrimciler Oktay Ekşi'yi, yeğeni Ekrem Ekşi'nin işkenceyle öldürülmesinden sonra takındığı vurdum duymaz tutumla bilir. Türkiye Devrimci Komünist Partisi'ne mensup olduğu için gözaltına alınan Ekrem Ekşi 12 Eylül'ün işkencede öldürdüğü ilk devrimcidir. Göğüs kemikleri kırılarak, vücudu paramparça edilerek öldürüldü.

Ekrem'in, Oktay Bey'in yeğeni olmasının onun için belki hiçbir önemi yoktur, kimi insan için kan bağı yeterince önemli olmayabilir. Bu anlaşılır bir şeydir.

Ama Oktay Ekşi, işkencede insan öldürenlerin dünyasında yedi ekmeğini, karanlığın/cehennemin dibinde... İşkencede akan kanlarla, bu kanların üzerine serilen yalanlarla beslendi kendisi de gazetesi de.

Ve gazeteci olup da işkenceye karşı vurdum duymaz olmanın, yalan haberciliğin sağladığı olanaklarla şimdi milletvekilidir.

"Yaratık" diyor Ahmet Kaya'ya; tuhaf değil mi?

“Yaratık!”

***

Magazin Gazetecileri Derneği’nin ödül töreninde Ahmet Kaya’ya küfürler eşliğinde çatal bıçak atanların bir kısmı, sanatçının ölümünden sonra özür diledi.

Özür dilemek elbette büyük bir erdemdir. Ama bu erdemin sahici olabilmesi için, “özürlü olmaya” yol açan düşünceyi ve davranışı nedenleriyle, kavramak, eleştirmek ve vazgeçmek gerekmez mi? Özür dilemek başka türlü bir işlev görebilir mi? Yapay üzüntüyle, sahici özür dilemeyi ayırt etmek için daha insani bir ölçü var mıdır?

Örneğin bir Kürt sanatçıya karşı ırkçı duygularla hakeret eden birisinin özür dileme biçiminde ırkçılığın öldürücü etkilerine karşı herhangi bir söz ya da edim yoksa, o özrün kendisi de küsur olmaz mı?

“Vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğüne” sığınıp Ahmet Kaya’yı ölüme götüren süreci başlatanların, ırkçılığa karşı bir tavrını gören oldu mu?

***

2011’in kışında, Van’ın Erciş ilçesinde meydana gelen depremden sonra toplumun çeşitli kesimlerinden ortalığa saçılan ırkçı söylemleri anlamaya çalışırken, Ahmet Kaya’nın sürgünlük içinde ölmesine yol açanların yaptıklarını öne çıkarmamızın değişik nedenleri var. Örneğin o gün Kaya’ya küfredenlerden biri Müge Anlı’ydı.

Televizyon dünyasının sunucularından biri olarak Müge Anlı, Van’da meydana gelen depremin sabahında ekrana çıktı ve önce yardım talebinde bulunur gibi yaptı:

“Biz vadandaş olarak el ele verelim. Çadır üretenler de çadır gönderecektir elbet” gibi sözler söyledi ve arkasından ekledi: “Her fırsatta, küçücük çocukların eline taş verip polise, mehmetçiğe attıranlar, devleti sadece zor günlerde beklemesinler... Canımız istediği zaman taş atıyor(sun)uz, dağlarda kuş avlar gibi avlıyor(sun)uz. Sonra zor günde de haydi Mehmetçik gelsin, haydi polis gelsin.”

Böylece aslında bir yardım istemekten çok, bir kafa karışıklığının içinden dolanıp duran sözcükleri şunları izledi:

“Herkes haddini bilsin.”

Müge Anlı’nın yorumunu stüdyoda konuk olarak bulunan bir prof Şener Üşümezoğlu tamamlıyor:

“Devlet olmak o kadar kolay bir olgu değil, ama başka zaman KCK‘yiz, devletiz diyen şimdi göstersin en ufak bir etkinliğini değil mi?”

Müge Anlı:

“Çok şey var söylenecek ama...”

Yeri gelmişken belirtelim: Prof Şener Üşümezoğlu, “Kürtlerden Alışveriş Yapmayın!” “Dersimliler Devletten Özür Dilesin!” “Mecliste Terörist İstemiyoruz” (BDP’lilerden söz ediyor TT) “Şeyh Said’i Atatürk Asmıştı, Kalan İtleri Biz Asacağız!” “Azınlık Yok Tek Dil Tek Bayrak” gibi başlıklar atan TÜRKSOLU dergisinde “bilimsel Türkçülük” makaleleri yayımlayan bir proftur... Van’da bir depremin meydana gelmesi de Müge Anlı ve Türkçü konuğu için “birbirlerini daha yakından anlamak için” bir olanak oldu.

Böylece aslında, Van’da ölüsü ve yaralısıyla uğraşanlara “yardım etmek” gibi başlayan söz, ırkçılığın düşsel sokaklarında yarı uyur haldeki saldırganlığı uyandırmak isteğinin bir aracına dönüştürülmüş oldu. Bu diyalogların tümünün şöyle bir önemi var: Anlı’yı savunan pek çok gazeteci, “dil sürçmesi,” “Kırk yılda bir yapılan bir hata,” “bir anlık hata” gibi değerlendirmelerde bulundu. Oysa diyalogların bütünü bilinmeden, istem dışı yapılan bir “hatadan” çok daha fazlasını söylemektedir.

Bu nedenle sormak kaçınılmaz oluyor: Anlı’nın, Ahmet Kaya’ya küfrederken taşıdığı duygulara “bir anlıktır” diyebilir miyiz? Derine işleyerek bir zihin yapısını biçimlendirmiş bir kindarlığın, öfkenin parçalarıdır demek haksızlık mı olur?

“dil yüreğin kapısıdır”[1]

(...)

– beter olun insallah!

– şehitlerin kanı yerdemi kalacaktı?

– hakkari ve sirnak topragin altına gömülmüştür umarım.

(...)

– inşallah daha büyük şiddetle olur taş üstünde taş kalmaz!

– beter olsun yerle bir olsun allahın gazabı..

– hükümetin yapamadığını allah yapacak inşallah.

– allahın sopası yokk beter olun!

– askerler dikkat etsin, yardim edicem diye şehit olmazsınlar?

– beş kuruş yardım yaparsam ellerim kırılsın.

– adamın içinden iyi olmuş demek geçiyor..

– allahım sen çok büyüksün bu daha uyarı.

– allah işte boyle vurur rabbim sana şükütler olsun.

– ohhh, serinledim biraz.

– kullandıkları kaçak elektriğin ve devlete sıktıkları kurşunların hesabını verin!

– allaha şükür allahın sopası yok orda yaşıyan herkez ölmeyi zaten hakediyo.

– ayyy çok sevindim bak inşallah biraz vatan hainlerini temizler.

– yerle bir olsunlar kaçakçılık onlarda, uyusturucu onlarda beter olsunlar!

– allah diyarbakirada nasip eder insallah..

– valla yerle bir olsa beş kuruş vermem. van’lıya para göndereceğime sokak köpeklerine mama alır yediririm. hiç olmazsa ihanet etmez.

– elektrik kesilmiş iyi zaten bedava kullanıyorlar elektriği faturasını da biz ödüyorduk en azından 5-10 kuruş eksik fatura gelecek bu da iyi bir gelişmedir..

– Bu adiler devleti sevmez devlete kurşun sıkarlar şimdi çıkar bağırırlar devlet bize elini uzatsın yardım yetsin yaralarımı sersin diye beter olun pkk yandaşları Allah keşke birde diyarbakırı yerle bir etse de biraz devlet düşmanı temizlense

– Allah işte boyle vurur rabbim sana sukutler olsun...

– Allahin Laneti Üzerinize yagacak..Nankörlügün cezasini gecikmeden Allah verdi size!!!! sirada Diyarbakir var

– Kullandıkları kaçak elektriğin ve devlete sıktıkları kurşunların hesabını verin adi herifler Yüce Allah hak edene belesanı veriyor

– Habib Allah terbiye edecek inşallah ... Orda sadece vatan haini olmayanlar için üzüldüm. Digerleri enkazlardan dahi kurtarılmasın...

(...)

Bu sözler nasıl yazılabildi?

Biz bu sözleri www.ensonhaber.com/’dan aldık. Bir kentin, bir bölgenin bütün kentleriyle, insan varlığıyla birlikte yok olmasını, acı çekmesini istemek için insanların aklında derin yarıkların açılmış olması gerekiyor.

Bu sözler pek çok ortamda yazıldı, söylendi.

Bu düşünüşün bu denli yaygın olmasının, düşmanlığın toplumun değişik katmanlarının dokusuna bu denli gaddarca sirayet etmesinin nedenleri olmalı.

Elbette ki yıllar yılı sürmekte olan savaş belirleyici nedendir. Bütün olan biten gösteriyor ki savaş, yalnızca dağlarda, “cephe” dedikleri alanlarda ve yalnızca militarist silahlarla yapılmıyor. Dahası olan biten, insanı bu savaşın nedenleri üzerinde yeniden, yeniden, yeniden düşünmeye zorluyor.

***

Bu sözlerin arkasında insanları kuşaklar boyu içten içe, derinden derine, açıktan açığa etkileyen, savaştan başka olgular da olabilir mi?

"– Bu adiler devleti sevmez devlete kurşun sıkarlar şimdi çıkar bağırırlar devlet bize elini uzatsın yardım yetsin yaralarımı sersin diye beter olun pkk yandaşları Allah keşke birde diyarbakırı yerle bir etsede biraz devlet düşmanı temizlense."

Ağır, katlanılması güç, insan olan herkesi yaralayacak nitelikteki bu cümleler, ilişkilerin doğal, insani olduğu bir yerde "dost meclislerinde" söylendiğinde bile bir eleştiriyle karşılaşır; "Üslubu beyan ayniyle insandır" denir. Ama bizim ülkemizde böyle düşünmek şimdi çok zor; çünkü bu ve benzerlerini haber kanalları yayımlıyor. Ve, Van'daki depremin acısının üzerine şimdi bu pervasızlıklar ekleniyor.

O halde sormak kaçınılmaz olmaktadır:

Sürmekte olan savaşın kökleri, tarihin ve günümüzün içinde işleyen, yayılan nedenleri konuşulmadan; örneğin Türkiye Cumhuriyeti'nde Kürt halkı başta olmak üzere, Türk olmayan başka halklardan, Sünni olmayan değişik inançlardan nefret etmeyi besleyen nedenler tarihsel kökleriyle açığa çıkarılmadan bu saldırganlığı yeterince anlamak olanaklı mıdır?

tarihin ve bugünün yarası

“amaca” ulaşmak için kullanılmış

kötü/gaddar araçlardandır

“Allah bölgeye uyarıda bulunmuş”

“Aynn pkkk.lililarii uyardii allah!!!!”

“aslında şimdi bir yardım kampanyası düzenlenmeli bu büyük millet oraya yardım elini uzatmalı onlarda başlarını iki elleri arasına alıp, kendilerine yine yüce Türk milletinin sahip çıktığını, onları temsil ettiğini söyleyenler ve dağdaki hainlerden kendilerine hiç bir hayrın olmadığını görmeliler,”

“Insllhh yerle bir eder picleriii az bille bu !!”

“YERLE BİR OLUR İNŞALLAH GEBERSİNLER”

“Benim kardeşim Van’da öğrenci...”

“hanım … btplilere ve van halkına beddua veriyor sizin kardeşinize deil ayrıca bizim akrdeşlirimize lafımız yokkkkkkkkkkk”

“HANIM MANTIK YOK ARTIK KAN İSTİYORUZ BİZ BANA SOSYAL MESAJ VERMESİN KİMSE”

“güzel rabbimin tokadı. bi sallamakla kendinize gelin dedi şimdi o taş attıkları askerimden polisimden hiç medet ummasınlarrrr”

Türkiey’nin Polisleri, fecabook sayfası;

(Derleyen ve yazım hatalarıyla aktaran http://takyons.wordpress.com/2011/10/24/deprem-turkiyede-ki-nefret-sucunu-pacalara-doktu/)

Bunlar, bir insanın tekil olarak ötekine duyduğu nefretten kaynaklanıyor. Onarılması, tedavi edilmesi gereken bir zihin yapısıyla karşı karşıya olduğunuzu gösteriyor. Bunlar, “çok izlenen medya” olmanın hevesiyle yayımlanmakta ve kimi toplumsal niteliklerin dışa vurumları olabilmektedir.

***

Yeryüzünün bütün toplumlarında buna “ırkçılık” denmektedir. Ama ırkçılığın da, faşistliğin de hiçbir biçimi bir günde, bir haftada, bir yılda oluşmaz.

Toplum içinde egemen güçlerin uygulamaya soktukları ve giderek toplumun çeşitli kesimlerine benimsettikleri değişik üstünlük biçimlerine bir kez daha bakmalıyız:

“Osmanlı’nın geleneksel yapısında çok kültürlülük vardır.” Bu sav, çoğunlukla Cumhuriyeti eleştirmek üzere ileri sürülmektedir. Oysa bu savı biraz incelediğimizde bu çok kültürlülüğün bir hiyerarşiye dayandığını ve Osmanlı’da çokkültürlülüğün yapısını önce dinler arasında oluşturulmuş bir üstünlüğün belirlediğini görüyoruz. Sünni Müslüman cemaat ve kurumları, öteki bütün dinlerden, inançlardan, kültürlerden üstün ve belirleyicidir. Üstelik bu üstünlük sadece gücü elinde tutmakla ölçülen bir üstünlük değildir. Müslümanlığın içerik olarak da öteki bütün dinlerin, inançların ve kültürlerin üstünde olduğuna yaslanmaktadır.

Bütün ötekiler yaşayış tarzlarını bu üstünlüğün varlığına göre ayarlamak zorundadır. Bu üstünlüğün sınırlarını ihlal eden “cezayı da hak etmiştir.”

Buradaki ince nokta, “Osmanlı’nın başka ülkelerden daha liberal (= hoşgörülü) olduğu” yolunda oluşmuş düşüncedir. Bu hoşgörüyle birlikte söylenen ikinci kavram ‘adalettir’. Buna, bugünden, Türkiye Cumhuriyeti’nin koşullarından, o günün koşullarına baktığımızda ne yazık ki ‘doğrudur’ diyebiliriz.

“Kazığa oturtan Voyvoda” gaddarlığıyla kıyaslandığında, ferahlatıcıdır Osmanlı’nın ‘hoşgörüsü’.

Kendi ülkesinin halkını farklı fikirleri olduğu için, devletin uygulamarına karşı farklı isteklerinden, özlemlerinden ötürü bombalayan, soykırıma varan katliamlar yapan, devlet içinde kurduğu çetelerle gazetecilerini, yazarlarını kurşunlatan, işkence yapan Cumhuriyet’ten de iyi sayılabilir Osmanlı. Çünkü, Osmanlı’yla kıyaslama yapanların da yerinde bir tespitini yinelersek: “Cumhuriyet gelişmiş bir modern toplumdur.” Bu nedenle, yaptığı her zulüm Orta Çağ’ın koşullarıyla kıyaslanıyor ve bugünün zalimliği kendiliğinden bir kat daha büyümüş oluyor. Ne yazık ki

Cumhuriyet bütün bu bakımlardan Osmanlı’yı kötü, olumsuz olarak sürdürmüş, yer yer de aşmıştır.

Bunu yaşadığımız bütün fenalıkların, fenalıkları yayan kurumların bu ülkenin tarihindeki köklerine bakarak anlayabiliriz...

Geçmişi bütün boyutlarıyla hatırlayamayanlar, onu yeniden, yeniden yaşamak zorunda kalıyor. Tarih, insanlığa bir de bu nedenle gereklidir.

Selim Şen’in dizeleri tarihle gönül, siyasetle sahilik, ve Van’ın hali pür melali içinde döneniyor. “İşte sırf bu yüzden wan dimdik ayakta çünkü uyursa çok kar yağıyor” diyor; sözü şiire bırakalım:

MELEKLERİ ÖLDÜRÜLEN HALK

Jîbo lı Wan’é Jî dîlda ê agır dada[2]

ahir zamandan bir öfkeyle emzirilen o müthiş sabırsızlık
duvar olmak istemeyen uçkun taşlarla dolu bir şehirdi wan
kadim o gölün kenarında kralları ürküten nasırlı abide eller
sonra kem yüzlerden kalma riyakâr gözlerin katran bakışları
oysa ışık çok tazeydi dağın zirvesinde duran tomurcuktaki
hafiften esmer ve kıvrak bir küheylan gibi akıp giderdi hayat
o tebessümü bol nar-i sohbetlerin sıcağıyla ısınan hasret
ve ateşin kalbinden çıkan pürü pak bir direncin yüce şehveti
ama sarı humma gibi bulaştı her yana mutlak gücün cazibesi

ellerinde mavi rüzgârla denizkızları eserdi wan sokaklarında
öyle ya har ve hür değilsen işte deprem ceberut bir devlet gibi
sivri taş
ateşli sapan
alevli slogan
öfkeli bağıran
ağıtlı wan
sabah gibi bir aydınlık sanki bahar saçlı dağ kokulu berivan
karakış bastırınca her mağdurun bir hesap defteri var şimdi

oğlunun cesedi başında bir annenin gözlerindeki taşkın nehir
bir babanın eve giderken kursağındaki bıçkın ekmek kokusu
al toprağın dehşeti değil bu enkaz altında ölüme layık olmak
kastın ve ihmalin kriz masasında resmî evraklı güllük gülistan
ilaç parası fırsat kolluyor sefalet sürülmüş bir yaranın ağzında
ne zaman içli bir dilek tutulsa böyle reva görülür rezil rüsvalık
bu vahşet bir felaket olsaydı gidip kan kusar kızılcık şerbeti içilirdi

işte bundan ne ağzın tadı kaldı ne yüreğin saflığı ne de yüce erdem
oysa karanlığın en kudurgan anında ay doğar bütün o haşmetiyle

cennetsiz tanrılar sofrasındaki wan melekleri öldürülen halkın şehri
öyle ya alim ve azim değilsen işte artçı deprem salyalı bir ırkçı gibi
sıcak aş
günahlı ilah
çiçekli silah
baltalı dergah
wanlı ah
umudu yar bilmiş bir halk var ki yüreği beyazla dağlanmış siyah
savaşın iştahı artınca her çocuğun bir hınç duygusu var şimdi

siyasi sevgi öyle allı pullu ve bertaraf ediyor ipince örülmüş özü
paslı bir kılıcın yardığı onur gibi güzellik de çirkefin işgali altında
ağlayan bir vadide uğultuyla duyulan acının en berrak hafızası
barudi yetimlerin melul hıçkırığı ya da dul gelinlerin kızgın zılgıtı
haşmetli zulüm varsa zebella öfke gereklidir yarına ulaşmak için
cılız yoksula güçlü sansür ama başı dik ölmek daha yeğdir eğilmekten
merhametle vurulmak gibi her mutlu günde kan sıçrıyor doğuya
katil masumlar kol gezerken şeytan işi bir iyilik sarıyor her yeri
işte sırf bu yüzden wan dimdik ayakta çünkü uyursa çok kar yağıyor

Selim Şen

hoşgörüsüzlüğünüzün hoşgörü cennetinde bihoşuz

Birinin sürekli ve sarsılmaz “üstünlüğünü” kabul etmek zorunda kalmış olmak; her davranışında, her sözünde, “üstün” olanın “hoşgörüsünün” işlemesine muhtaçlığı duyumsuyor olmak ne kadar insanidir? Bu üstünlükle gelen adalet ne kadar sahicidir?

Aslında günümüzde de insanların diline doladıkları “hoşgörülü toplum,” “hoşgörü kenti,” “bütün dinlerin buluştuğu, hoşgörü sokağı” gibi söylemlere dikkatle baktığınız da aynı üstünlüğün ve o üstünlüğü değişik bir biçim altında sunan düzen kurumlarının sınırlarının söylenmesinden öte bir anlam taşımadığını görebiliriz.

Hoşgörü, kavramının asıl anlamı da bu değil midir zaten? Kendini üstün, akıllı, güçlü, kendini bilir vb sayanların zayıf, eksikli, kusurlu, söz dinlemez vb saydıklarını değişik yollarla sistemin sınırları içinde tutma çabası değil midir?

O halde sormak kaçınılmazdır:

Müslümanın Hıristiyandan, Türk’ün Kürt’ten, Sünninin Aleviden, erkeğin kadından, başka herkesin Çingene’den, erkek egemenliğinin farklı cinslerden ve büyüklerin çocuktan kendini sürekli üstün gördüğü, bu üstünlüğü bir takım kurumlarla, şiddet, söz, sanat nesneleri vb araçlarla durmaksızın yansıttığı bir toplumun ‘hoşgörüsü’ ezici olmaz da ne olur?

Peki o zaman bizim ülkemizin sahici gereksinimi hoşgörü müdür?

Osmanlı ‘hoşgörüsünün’ gündelik yaşama soktuğu kimi hitap biçimlerine, baktığımızda, bir ülkede yaşayan toplulukların egemenlerinin nelere yaslandığını da çıkarsayabiliriz:

Van’da meydana gelen depremlerden sonra, bilgisayar ortamında ve diğer basın yayın organlarında yazılıp çizilenlere bir de aşağıdaki yakıştırmaları kök alarak bakmalıyız:

Etrâk-i bî idrâk (idraksız Türkler)

Ekrâd-i bî idrâk (idraksız Kürtler)

Kızılbaş-ı Evbaş (rezil Kızılbaşlar)

Etrâk-i Nâ-pâk (pasaklı Türkler)

Ekrâd-ı bî akl u din (Kürtler akıl dininden değildir)

Cemâ’at-ı kallaş (kalleşler topluluğu)

Şeytan kulu

Müfsid-i fâsid-i’tikâd (İtikat, ibadet bozan, fesat. Egemen dine fesatlık eden/Hem Çingeneler, hem Aleviler için kullanılıyor. Aynı zamanda farklı mezhepler birbiri için kullanabiliyor).

Bu sözler arasında Kürtlere, Kızılbaşlara, Hıristiyanlara, Çingenelere söylenenler günümüzün Türkiye’sinde de değişik biçimler altında sürüp gitmektedir. Bu bakımdan bu söylem özelliğine aşinayız.

Peki ama “idraksız Türkler” ya da “kirli, pasaklı Türkler” de nereden çıktı? Türklerin “şanlı tarihimiz” dediği Osmanlı’nın saray çevreleri başta olmak üzere, ulemaya, yöneticilere böyle bir söylem nasıl egemen olabilir?

Bunun yanıtının bir parçası, yukarıda değindiğimiz Osmanlı hoşgörüsünün dinsel dayanaklarında yatmaktadır. Müslümanlığın belirlediği Osmanlı Sarayı, Sünni uleması halkı böyle görmüş, bu düşünüşü egemen kılmıştır çünkü.

Öte yandan yöneticilerle değişik halklar arasında, tarihin her aşamasında süren didişmenin etkilerini de küçümseyemeyiz:

Yerleşmeyi, vergi vermeyi, dur durak bilmeyen savaşlara asker vermeyi istemeyen Anadolu Türkleri, Türkmenleri, Kürtleri, Lazları; çocuklarını devşirme vermeyi reddeden halklar; kendi inançlarına göre yaşamayı isteyen Kızılbaşlar; kendi dili ve kültürüyle yaşamak isteyen Kürtler; isyan bayrağını çeken şehirler Osmanlı Müslümanlığının aşağılamalarından dur durak bilmeden payını almıştır.

Bütün bunlardan çok ama çok daha önemlisi savaşa ve sömürüye dayalı yönetme biçimlerinin temelinde şu ana olgu sabittir:

Yöneteceği kesimleri, küçümsemeyen ve onları bölerek birbirine küçümsetmeyen hiçbir güç, egemenliğini sürdüremez...

***

Sömürenler, başka bakımlardan ayrı görünse bile sömürmek bakımından bir bütündür. Parçalanan halklardır. Ve bu parçalanma aslında sömürenlerin ihtiyacıdır. Gelin sevgi değer şair Adnan Satıcı'yla birlikte bu söylemin hem gidişatından kesitleri, hem de kimi "atasözlerini" inceleyelim:

" ... İlkokullarda öğrencilere ezberletilen şiirlere bir göz attığımızda da, şöyle:

'Türkün güneşleriyle dünya ufku ağardı,
Türk olmasa tarihe yazılacak ne vardı.'

Yahut da şöyle:

'Süngümü demir gibi ellerimle kavradım,
Şanlara zaferlere yürüdüm adım adım.'

Sözü şu sonuncu hastalığa, etnik aşağılamaya, getirmek istiyorum. Bu yazı dolayısıyla Ömer Asım Aksoy'un, Turk Dil Kurumu Yayınları arasından çıkan *'Atasözleri ve Deyimler'* sözlüğüne göz attığımda gördüm ki durum gerçekten de vahim. Birkaç atasözü örneğine ne dersiniz?

Mesleğinde ustalığa erişmemiş kimse, ilk denemelerini heder olmasına acınmayacak malzeme üzerinde yapar, demek için '*Acemi nalbant Kürt eşeğinde dener kendini*' demiş atalarımız. Para kazanmak için her işe girişmeye hazır insanı yermek için Arnavut kurban seçilmiş: *'Arnavut'a sormuşlar, cehenneme gider misin; aylık kaç, demiş.'* Cimriliğin Çingene olmakla özdeşleştirildiğini biliyor muydunuz: *'Çingene ciğer pişirir, yemeden karnın şişirir.'* Bayağı kişilerin iyice rezil olması için birbirlerine girmesi gerekir diyorsanız, '*Çingene Çingene'ye çatmadıkça kasnak boynuna geçmez*' atasözüne başvurmalısınız. '*Çingeneye beylik vermişler, önce babasını asmış*' sözüyle Çingenelerin soysuzluğu; *'Mart, ayların Çingenesidir'* sözüyle de mart ayının arsızlığı vurgulanmış. Kürt'ü yoklukla terbiye etme gereği ise Kürt'ün savurganlığına bağlanmış: *'Kürt yağı çok bulunca kıçına sürer.'* Türk'ün aklından şüphe etmemiz içinse daha veciz bir söz var: *'Türk'ün aklı ya sıçarken ya kaçarken...'*

Deyimlerin atasözlerinden fazlası var, eksiği yok: İtiraf diye ben buna derim, '*Alavere dalavere Kürt Mehmet nöbete*'... Bir hayvanı aşağılamak

yetmez, yanına bir de Ermeni'yi katacaksın ki bir taşla iki kuş vurasın: *'Agop'un kazı gibi bakmak.'* Kirkor'un bağındaki köpek de nasibini alır aşağılamadan: *'Bizim evde yalanırsın, Kirkor'un bağında mı ürürsün.'* Arapların suçu günahı saymakla bitmiyor: *'Anladımsa Arap olayım', 'Arap saçına dönmek', 'Bok yemenin Arapçası', 'Ne Şam'ın şekeri, ne Arap'ın zekeri (yüzü)...'* Bahane aradığında *'Gavura kızıp oruç yemek'* dersin; bir işi beceremeyince *'Gavur etmek...'* Dünyadan haberi olmayan biri mi çıktı karşına, *'Hangi keşişin öldüğünden haberi yok, vay Vasili diye ağlıyor'* diye inceden inceye sarakaya alırsın, olur biter. Sevindirik mi oldu biri, *'Mal bulmuş Mağribi gibi'* deyiver gitsin; Pasaklı mı gördün, *'Şafii köpeğine dönmek'* deyimi var, aldırma! Gürültüde *'Yahudi yaygarası'*, sıkı pazarlıkta *'Yahudi pazarlığı'*, korkaklıkta *'Yürek Selanik'* deyimleri yetişir imdadına."

Adnan Satıcı, bu hastalığın toplumsal özenin yaralanmasıyla ilgili olduğuna vurgu yapıyor: "Hiçbirimiz yakamızı kolayından kurtaramıyoruz bu beladan. Olmadık yerde dilimiz sürçüyor, beklenmedik anda bu belaya yeniliyoruz."

***

Tanzimat devrinde, dünyadaki milliyetçi gelişmeler, Dine dayalı bir "Millet-i hakimeden" Türklüğe dayalı bir başka "Millet-i hakimeye" geçmeye yol açmıştır.

İttihat ve Terakki'nin öncülüğünde başlayan değişim, bir önceki dönemin ezilen dinlerine (esas olarak Hıristiyanlara) "dinler arası eşitlik" vadederek başlamaktadır işe. Artık değişik dinlerin kendilerini ifade etme biçimleri, İslam kurumlarının kurduğu hiyerarşiye bağlı olmayacaktır.

Yazılı düzenlemelerde çokça vurgulanan bu durum gerçeklilikte asla yaşama geçmeyecektir. O güne dek üstünlük kurmuş Şeyhülislam kurumları, bu üstünlüğü öyle kolay elden bırakmayacaktır.

Dahası İttihatçıların tedavüle soktukları bu değişim, Osmanlı saray çevrelerinin o güne dek "Etrak-i bi idrak" dediği "Türk millet-i hakimesi" altında yaşanacaktır. Tarihin bundan sonrası, İttihatçıların "unsur-i asli" dediği, Türklüğün ideolojisini, kültürünü, ahlakını oluşturmanın da tarihidir.

Sonrası, bu ülkede yaşayan milletlerin “en asilinin”, başka milletlere neleri, ne kadar, nereye kadar bahşedeceğinin kararları, fikirleri, örneklerine ait kılınmıştır.

“Burada yaşayan diğer halkların Türklerden korkmasına gerek yoktur. Herkes Türk’ün içtenliğine, kapsayıcılığına, adilliğine inanmalıdır” diye başlayan makaleler, “Ama neresinden düşünülürse düşünülsün ülkenin hâkim milleti Türklerdir” diye bitiyordu.

Hoşgörünün her türü, ama her türü için daima eşit haklara sahip olmayan, ezilen, horlanan bir tarafın olması gerekmektedir... İnsan sormadan edemiyor:

Hoşgörü mü daha aziz, eşitlik ve eşitliğe dayalı adalet mi?

İttihatçıların “Milleti hakime”sinin bu “hoşgörüsü” karşısında öteki halklar istedikleri kadar eşitlikten, ortak vatandan söz etsinler, bu artık önemli değildir ve kanla bastırılacaktır. 1908’den sonra İttihatçılar yalnızca ülkede yaşayan farklı halklarla uzlaşmaktan uzaklaşmamış, aynı zamanda kendi oluşturdukları Meclis-i Mebusan’ı da işlevsiz kılmıştır. 1914’ten sonra ülke yalnızca kavânin-i muvakkatelerle (geçici kanunlar), yani günümüzde –özellikle Özal zamanından beri sıkça başvurulan– Kanun Hükmünde Kararname’lerle yönetilmiştir.

Bu düşüncenin arkasında, halklardan iğrenen, seçkinleri her şeye muktedir olması gereken kesimler olarak gören Gustave Le Bon’un, ünlü “kitle psikolojisi/devrimin psikolojisi” tezleri bulunmaktadır. Zira halkın seçkin yöneticiler dışında kalan her türlü topluluğu gibi, Meclis-i Mebusan da halkın çeşitli kesimlerinin psikolojisini yansıtan bir topluluktan başka şey değildir.

Bu süreçleri, “ne isteyeceğini bilmeyen toplumlar” için ”toplum adına” en iyi yönetmenin tek yolu vardır: Seçkinlerin kendi koydukları programları uygulamasıdır. Meclis de bunun onaylanmasından başka bir işleve sahip olmamalıdır.

Bu nedenle “halkın isteklerini şekillendirmesi gereken” seçkinler, toplumun kendilerini onaylayacağı mekanizmalar kurmalıdır; meclis de buna dahildir.

Charles de Gaulle başta olmak üzere Fransız faşistlerini, Musolini'yi, Hitleri derinden etkileyen Gustave Le Bon, bizim İttihatçıların da başucu adamıdır.

Şimdi, 1915'te Ermenilerin göçe zorlanması, kitleler halinde kurşunlanması, kafilelerin açlıktan öldürülmesi olayına soykırım diyenlere karşı resmî tarihçiler şu yanıtı veriyor:

"Ama, Osmanlı'da milliyetler savaşı başlamıştı. Bir yandan Ermeniler, Rumlar, öte yandan Araplar, Arnavutlar, Kürtler Osmanlı'yı bir savaş arenasına çeviriyordu."

Ama arkasını okuduğumuzda, bu olguların oluşumunda, bu "Milleti hakime" düşüncesini ve zorbalığını görmekteyiz.

Şimdi, Nâzım Hikmet'in İttihatçıları, Alman emperyalistleriyle, tifüsle, vagon ticaretiyle birlikte ele alışını, ülkemizi bir de onun dizeleriyle düşünelim istiyoruz:

"Biz ki İstanbul şehriyiz,
Seferberliği görmüşüz:
Kafkas, Galiçya, Çanakkale, Filistin,
vagon ticareti, tifüs ve İspanyol nezlesi
bir de İttihatçılar
bir de uzun konçlu Alman çizmesi
914'ten 18'e kadar
yedi bitirdi bizi."

Kuva-yi Milliye Destanı

Ne tarih amma, felaketler, yoksunluklar, acılar ve halklara bir türlü mutluluk vermemiş "üstün" mutluluklar...

Ulusların, inançların, kültürlerin mutluluk tablosu olabilecek bir coğrafya padişahların, generallerin, çetelerin çiftliği olmuş, demek abartı mı olur?

dil hem düşüncedir, hem sözcüsüdür düşüncenin

“Türkiye bir fiili durumla, bir iç çatışma ve sonrası bir bölünme ile karşı karşıya kalacaktı ki, deprem oldu. Allah, müdahalesiyle örgütün, içteki hainlerin ve dıştaki zalimlerin oyunlarını bozdu.”

“Depremde yüreklerimiz yandı, üzüldük. Ciddi can ve mal kayıpları oldu. Ama depremden Allah çok hayırlar çıkardı. İç içe oyunlar bozulduğu gibi, kader bu millete deprem üzerinden kardeşliğini bir daha pekiştirme fırsatı verdi. Her bölgeden, her meslekten-meşrepten insanımız deprem bölgesine yardıma koştu; bu fırsatı değerlendirdi; kardeşliğini, birlikteliğini ispat etti.”

(www. yusufgezgin.com)

“Van’da vuku bulan depremden dolayı vefat edenlere Allahtan rahmet, yaralanan ve mağduriyet yaşayan vatandaşlarımıza geçmiş olsun dileklerimizi iletiyoruz. Böylesine bir afetin başlarına, Marksist ateist, Stalinist bir örgüte Müslüman bir halkın yoğun destek vermesinden dolayı gelmiş olabileceğini düşünmek bize değil, Van’lılara ve bölge halkına düşer. Ancak örgütün boş durmayıp deprem ve mağduriyetler, sıkıntılar üzerinden de provokasyonlar ve propagandalar yapacağını, depremi istismar edeceğini söylemek kehanet olmayacaktır.”

(www.yusufgezgin.com)

“Bir ayet*: “Ve o inkâr edenler, seni tutuklamak ya da öldürmek veya sürgün etmek (çıkarmak) için tuzak kuruyorlardı. Ve onlar, bu tuzağı kuruyorlarken; Allah da tuzak kuruyordu. Ve Allah, tuzak kuranların (karşılık verenlerin) en hayırlısıdır.” Enfal suresi 30*

Bir ayet daha*: “sizin şer bildiğiniz şeylerde hayır, hayır bildiğiniz şeylerde şer vardır” Bakara suresi 216*

Son ayet*: “Bir de öyle bir fitneden sakının ki o, içinizden sadece zulmedenlere erişmekle kalmaz (umuma sirayet ve hepsini perişan eder). Biliniz ki, Allah’ın azabı şiddetlidir.” Enfal suresi 25”*

(www.yusufgezgin.com)

"Depremi engelleyecek bir tedbir yok. İnsanlık sahip olduğu ileri teknoloji ile de depreme engel olamıyor.

İnsanın bilgisinin ve gücünün erişemediği gerçekler var.

O gerçekleri evirip çeviren bir güç var.

Onun izni olmadan yaprak kımıldamadığına göre, deprem de onun izniyle titriyor.

Musibet olduğu kadar hakimler hakiminin uyarısını da beraberinde taşıyor."

(Resul Tosun, Yeni Şafak, 26 Ekim 2011)

"Van ve Erciş'i vuran deprem, müminler açısından ilahî bir ikazdır. O'ndan habersiz hiçbir şey olmuyor. Kıtaları kaydıran da O, fay hatlarında enerji biriktiren de O. Tabiata kanunları koyan da O. Kanunları bir kenara koyup, mucizeleri yapan da O. Bu bizim inancımız. O zaman, koskoca bir depremin zamanlamasına kafa yormamız gerekmez mi?

"İlahî ikaz, Allahualem, bizim kardeşliğimizle ilgili. Çünkü bu topraklarda ısrarla ve haince bir Türk-Kürt çatışması ile kardeşliğimiz, birliğimiz, dirliğimiz hedef alındı. Gönüllerimizi bir arada tutan sadece inancımız, ortak değerlerimiz kaldı. O değerlerden kopartılan yeni nesiller eliyle sağlam zeminlerden, çürük zeminlere çekiliyoruz."

(Hüseyin Gülerce, Zaman gazetesi, 26 Ekim 2011)

"Depremi değerlendirirken, olup-bitenleri sırf sebeplere veya tabiata bağlayarak izah etmek yanlıştır.

Bu durum silahtan çıkan merminin bir şahsa isabet etmesini, 'Namlunun ucundan mermi şöyle çıktı, şu hızla gitti, falana isabet etti.' diye yorumlayarak, tetiğe basandan hiç bahsetmemeye benzer. Bütün bunlar ve daha sayılabilecek pek çok olay her şeyi yaratan ve yöneten bir Yüce Kudret'i göstermektedir."

(Ergun Çapan, Yeni Ümit Dergisi Genel Yayın Koordinatörü, Zaman gazetesi, Cuma eki, 28 Ekim 2011)

"*Bu tarz olaylarla Rabbimiz bize şu gerçeği hatırlatmak ister: Bu kâinat benim mülkümdür. Onu yarattığım gibi, orada dilediğim şeyi yapmak da benim hakkımdır. Belirli bir süre içinde imtihan için size tahsis etmem, sizi aldatmasın.*"

(Prof. Dr. Suat Yıldırım, Zaman gazetesi, cuma eki, 28 Ekim 2011)

"*Van depremini konuşuyoruz da, bir dost "Bir olayda bin tecelli vardır" dedi. Hani Gölcük depreminde Balyoz Darbe Planı da enkaz altında kaldı denmişti ya. Van'da da deprem öncesi PKK-KCK yapılanması, BDP'nin öncülüğünde fiili durum meydana getirmek, üniversiteyi işgal edip, kamu kuruluşlarında fiili durum meydana getirmek için plan yapıldığı, deprem öncesi her gün bir kamu kuruluşunun taşlanıp, önünde eylem yapıldığını söylüyorlar.*

Yani terör örgütünün Van'ı pilot bölge seçtiği ve buraya militan takviyesi yaptığı söyleniyor.

(...)

Kader nasıl bir ağ ördü ise, Puzzle'ın eksik parçasının, kaderin eksik halkasının tam zamanında yerine oturması gerekiyordu. Zaten Allah'ın takdirinde bir eksiklik ne mümkün!"

(Abdurrahman Dilipak, Yeni Akit, 27 Ekim 2011)

***

Peki bu sözler nasıl, hangi yürekle, akılla, inançla yazılabilir? İnsanların inançları, sahiden böyle söylemelerini sağlar mı?

Bu nasıl bir kindarlıktır ki bir halkın insanlarının ölümü, yaraları, evlat ve sevdiklerini yitirme acısı, evsizliği, göçü başka şeylerle kıyaslanarak arkaya itilebiliyor.

Abdurrahman Dilipak: "Gölcük depreminde de Balyoz Darbe Planı'nın enkaz altında kaldığını" söylüyor: 17 Ağustos 1999 depreminde, resmî

rakamlara göre 17 bin 480 kişi öldü o depremde; halkın verdiği bilgiler ise aynı depremde aslında 50 bine yakın insanın öldüğünü söylüyor...

Dilipak'ın konuştuğu "dostunun" Van'ın Erciş'in yıkılmasından, halkın acılarından içten içe sevinç duyduğunu anlamamak için zihin yoksulu olmak gerek. Yeni Akit yazarı da bu sevinci içten içe paylaştığını saklamıyor. İçten içe o yıkımdan sevinç duyuyor çünkü BDP öncülüğünde, deprem gününe kadar; "üniversiteyi işgal edip, kamu kuruluşlarında fiili durum meydana getirmek için plan yapıldığı, deprem öncesi her gün bir kamu kuruluşunun taşlanıp, önünde eylem yapıldığını söylüyorlar."

Dilipak, bir gazeteci-yazardır. Ona bunları kimsenin "söylemesine" gerek yok, yeryüzünde olan her şeyi istediği an öğrenebilir. Ama bu tür yazarların bir tarzı olmuştur şu biçim ve içerik özelliği: Hem sevinç duyacak ya da sövecek, hem de yazısını bu sevinci, sövgüyü perdeleyecek "ulvi" şeylerle süsleyecek.

Ey kendi okuyucusunu aptal yerine koyan! Kendine bir sıfat bulmayı sana bıraksak olmaz mı?

Böylesine yoğun acılar yaşanırken bu sözleri söyleyen "inanç sahibi" insanlar için, depremde yakınlarını kaybeden, ölüm acısının, sakatlık sıkıntılarının yanı sıra yıllar yılı evsiz-barksız, işsiz, ekmeksiz kalmış (evsizlik-işsizlik gibi yaşamsal sıkıntılar hâlâ da sürüyor) bunca insanın ailesinin, seveninin, komşusunun çektiği acının, hatırasının hiç mi önemi yoktur?

AFAD'ın verdiği bilgilere göre 636 insanın öldüğü, 2 bini aşkın insanın yaralandığı –bunlara deprem sonrası çadırlarda yananlar, hastalıktan ve tıbbi bakımsızlıktan ölenleri de eklemeliyiz– Van'da Erciş'te insanlar daha cenazelerini kaldırmamışken İslam inancı müminlerinin söyleyecekleri bunlar mı olmalıydı?

Ama bu hayıflanmanın, bu sözlerin inançlar içindeki yerini aramanın şimdi de bir yararı yok gibi.

Bu sözler, bu insanların, inandıkları Allah'ın "böyle eylemekte olduğuna" herkesi inandırmak istedikleri için söylenmiş olmalı... Bu sözler bıçaktan daha gaddar olsun diye söylenmiş olmalı...

En iyisi, Hilde Domin’i dinlemek:

ÖNÜNE GEÇİLEMEZ

Kim getirebilir
söylediğini geri
bir can taşıyan
demine kadar söylenmemiş
o sözcüğü?

Sözcüğün uçup geçtiği yerde
sararır yapraklar
kurur çimen
karlar yağar çoktan.

Bir kuş olsaydı, dönerdi sana
ama söylenen sözcük öyle değil
o, demine kadar söylemediğin
dilinin ucunda bekleyen.

Başka sözcükler gönderirsin
hemen peşinden.
Rengârenk ve yumuşak tüylü sözcükler.
Ama daha hızlı
O, kapkara sözcük.

Bulur her defasında
Usanmaz ki
yerini bulmaktan.

Bıçaktan daha kötüdür sözcük
bıçak kör olabilir.
Bıçak kalbi sık sık

ıskalayabilir.
Ama sözcük öyle değil.

Sonunda sözcük
her defasında
yine sözcük

“kuş gibi uçmayı, balık gibi yüzmeyi öğrendik

ama bir şeyi unuttuk: kardeşçe yaşamayı”

Martin Luther King’in bu çok basit gözüken sözü, bugün yeryüzünün temel meselesidir. Bizim ülkemize egemen kılınmak istenen düşmanlık kültürünün bir başka yüzü Van’daki depremden sonra dehşetli bir biçimde yeniden açığa çıktı; bu kardeş gibi görünerek, aşağılamayı, azarlamayı, ağlatma isteğini söyleme biçimidir. Toplumun hatırı sayılır bir kesimine egemen olan bu dil, aynı zamanda kullanıcısını da küçültüyor, değersizleştiriyor.

Bu düşünüşün günümüzde öne çıkan gerekçesi, savaş, bölünmez bütünlüğe kast edilmesi, kentlere gelen asker cenazeleridir.

Egemen medyada, bu kadar kin ve nefretin oluşmasını sadece savaşın bugünüyle, şehit cenazeleri ile açıklamak mümkün mü?

***

Bizim ülkemizin sokaklarında süslü konuşanı “edebiyat yapma” diye azarlayan insanlar vardır. Bu azarlamanın arkasında “Saray edebiyatı” da denen edebiyat biçimlerine duyulan öfkenin de payı az değildir. Saray edebiyatı çünkü halkı küçümseyerek kendine yol açmak istemiştir. Ama bundan daha önemlisi Osmanlı sarayında yapılan edebiyat halka göre ikiyüzlüdür, yapaydır. Tıpkı şimdi başlayan “kardeşlik edebiyatı” gibi.

“Bugün kardeşliğimizi gösterme günüdür” diye başlayan konuşmaların, yazıların sonu “amalarla” getirilmektedir. Söylemek bile gereksiz zaten o “amalar” önce söylenenleri hükümsüz kılmaktadır.

Çok zor olmasına karşın insanın aklına şöyle sorular gelmektedir:

Bu coğrafyada henüz PKK yokken de depremler oldu. Erzincan, Varto, Bingöl, Malatya gibi... Binlerce insan öldü. Bu kez “PKK olduğu için felaketler yarattığı” iddia edilen “Tanrı”nın o zamanlar nasıl büyük bir bahanesi vardı?

Öte yandan dünyanın başka ülkelerinde de depremler oluyor, ama oraların Tanrısı bu kadar çok insan öldürmüyor; depremlerden sonra bu kadar çok

insan yüzsüz gözsüz olmuyor; acaba sadece bizim belli “dindarlarımızın” inandığı Tanrı mı bu kadar zalim?

Bizim için merak konusu olan bir şey daha var: Hangi kent, hangi semt bir depremle yıkılırsa bu “mümin” insanlar o acıyı hiçbir şeyle, ama hiçbir şeyle kıyaslamadan o yıkımın, o yıkımla gelen ölümlerin acısını sahiden içlerinde hisseder?

Ve sormak gerek, bu “müminler” için yıkımından acı duyacakları bir kent, semt varsa eğer Van’ın, Erciş’in, buralarda yaşayan inançlı insanların o kentte, semtte yaşayanlardan farkı nedir? Kürt olmak dışında nasıl bir fark vardır?

Ne kadar inceltirsek inceltelim bu türden soruların daima kaba bir yanı vardır; soranı da utandırarak gülümsetmektedir. Ama insanın aklının almadığı yorumları okumak dehşet ötesi bir durumdur. Bu kadar kin ve nefret nerede birikmiştir; ülkeyi bir kin ve nefret bankasına dönüştüren sistem nasıl işlemiştir?

“Dindarların”, ırkçıların kullandığı bu sözler yastık altında saklanmış silahlara benzemiyor mu?

Doların artan değerini düşürmek için Merkez Bankası’nın piyasaya Dolar sürmesine benzemiyor mu yapılanlar? Yalnız tersi bir müdahale vardır burada. Gaddarlığı ve öfkeyi ayakta tutabilmek, artırabilmek için piyasaya, deprem bahanesi ile akıl almaz düşünceler pompalanmıştır.

Türkiye’de olan kaçıncı büyük depremdi bu? Bunun kronolojik sırasına, bütün bu depremlerin yol açtığı ölümlere, yıkımlara ulaşmak günümüzde zor değildir. Ancak bir kesim kalem, kelam ve medya sahibi için Van depremi çok farklıdır. Ve mesajlarını bu “fark” üzerinden kurmaktadırlar.

İnsanın kanını donduran bu söylemler televizyonları, gazeteleri, bilgisayar ekranlarını kaplayıp dururken, “Aaa! AKP hükûmeti bile bunları fark etti” dedirten bir haber düştü ekranlarımıza:

Zaytung’un “Milli Eğitim Bakanlığı: Van’daki depremi ilahî adaletle açıklayan on binlerce gerizekâlıya okuma yazma öğrettik” diye başlıyordu. 1 Kasım 2011 tarihli haber şöyledir:

“Bu sabah Milli Eğitim Bakanlığı’ndan yapılan açıklamada, deprem sonrası özellikle internette yer alan “Teröristlere iyi oldu, adalet yerini buldu” tarzı yorumlara dikkat çekilerek, daha önce Türkiye’nin birçok farklı köşesinde yaşanmış ve bundan sonra da yaşanabilecek bir doğal afeti, ilahî adaletin tecellisi olarak yorumlayabilen onbinlerce zihinsel engelli vatandaşa okuma yazma öğreten ve toplumsal hayata kazandıran eğitimim sistemimizin Batı’daki muadillerinden çok daha başarılı olduğu ifade edildi.

Her musibette bir hayır vardır.

“Bu sabah Milli Eğitim Bakanlığı’nın Ankara’daki binasında bir basın toplantısı düzenleyen Bakanlık sözcüsü Saffet Gürun İncesular, sözlerine öncelikle depremde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah’tan rahmet dileyerek başladı. İncesular, “Ancak her musibette bir hayır vardır derler ya, işte böylesine acı bir olayın bile üzüntümüzü bir nebze de olsa hafifleten sevindirici sonuçları olabiliyor” sözleriyle herkesi bardağın dolu tarafını görmeye davet etti. Bakanlık sözcüsü, deprem sonrası bölgeye devletin ve yardım kuruluşlarının kısa sürede ulaşarak yaraları sarmaya başladığını belirtirken “Tabii bunlar da olumlu gelişmeler ama Milli Eğitim camiası olarak bizi esas gururlandıran olay, gerçekten zihinsel anlamda biraz şey... yani nasıl derler amiyane tabirle çok afedersiniz düpedüz gerizekâlı olarak nitelendirilebilecek pek çok vatandaşımıza internet kullanabilecek ölçüde eğitim verip topluma kazandırdığımızı görmek oldu” ifadelerine yer verdi.

“Batı’dan daha ilerdeyiz.

Bir yandan kendisini vatansever olarak nitelendirirken, bir yandan ülkenin önemli bir kısmından ve nüfusun hatırı sayılır bir bölümünden komple nefret edebilecek ve benzeri ülkenin pek çok köşesinde defalarca yaşanmış bir doğal afeti terörle ilişkilendirip intikam aracı olarak görebilecek derecede akli melekelerden yoksun pek çok vatandaşın, bugün toplumun saygın birer ferdi olarak sosyal hayatlarına devam edebildiğini vurgulayan İncesular, ortaya çıkan bu tablonun Türk Milli Eğitim geleneğinin açık bir başarısı olduğunu da sözlerine ekledi.

“Yani misal o çok övülen Avrupa’ya Amerika’ya bakıyoruz, orada bu tarz insanlara yemek yemeyi, ayakkabı bağlamayı hatta yine çok çok afedersiniz çişlerini normal tuvalete yapmayı falan öğretebilirlerse onu bile başarı sayıyorlar. Biz ise kısıtlı imkânlarımıza, kalabalık sınıflarımıza, öğretmen

açığımıza rağmen bu arkadaşlarımıza en azından okuma yazmayı öğretmişiz. Azimli olanlarını bir şekilde meslek sahibi yapmışız. Bakıyorsunuz pek çoğu teknolojinin son imkânlarından faydalanarak internet kullanmayı bile becerebiliyor. Bu insanları bugün normal bireyler gibi sokaklarda dolaşan, sizin bizim gibi hayatını idame ettirebilen birileri haline getirdiysek bu tablo sadece hükümetinizin değil, Osmanlı'dan beri köklü bir eğitim geleneği olan Türk Milli Eğitim camiasının başarısıdır, eli öpülesi öğretmenlerimizin eseridir..."

(http://www.zaytung.com/haberdetay.asp?newsid=144535)

Ama ne yazık ki Zaytung, bir "ŞAKA HABER" sitesi olarak kurulmuştur ve bu haber de tam bu oluşumun kurgusuna göredir...

Olsun...

Bazen yalanlar düşündürür gerçeğin bazı yanlarını, bazı kabalıkların pek çok insana zarafeti öğretmesi gibi...

önyargı ve dili onun zalimlerin ne şirin kalesidir

“Siz evet siz
Hiç kavrayabilir misiniz
Niçin
Bunca alay ve küfür sağanağı altında dingin
Bir tabağa koyup da ruhumu
Gelecek yüzyılların şölenine sunduğumu?”

Böyle sormuştu Mayakovski.

“Alay ve küfür sağanağı altında” yaşıyor Vanlılar depremin acısını!

***

“Dinlemiyorsanız hoş çakalın!”

Böyle dedi. Ve avenasını alıp gitti. Arkasında ellerinde gaz bombası, cop, dipçik tutan polis ordusunu bırakarak.

Zemheri soğuğuna gaz bombalarının ateşli kimyasal kokusu, dipçik darbeleri, gözaltılar karıştı.

Deprem yıkıntılarının, yüzlerce insanın ölümünün üzerinde coplanan, yıkılan, biber gazıyla boğulan insanlar.

Van’da, zemheri koşullarında çadır alamadıkları, aç oldukları için “Vali istifa” diye bağıran depremzedelere Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay’ın, 13 Kasım 2011 günü yaptığı buydu.

Polis görevini yapıyordu: Van’daki depremden sonra ne denmişti ülkenin bilgisayar ağlarındaki polis paylaşım sitelerinde: “(G)üzel rabbimin tokadı. bi sallamakla kendinize gelin dedi şimdi o taş attıkları askerimden polisimden hiç medet ummasınlarrrr.”

“Erciş’in Çelebibağ beldesinde, çadır alamadığı için, satın aldığı naylonla 12 kişilik ailesine çadır yapan babanın gayreti yeterli olamamıştı. Ve kızı Deniz’i kaybetmişti. Zaten engelli olan Deniz, ısınmaya çalıştıkları

naylondan çadırda enfeksiyon kaparak yaşamını yitirmişti.” BİANET’ten Sultan Komut böyle veriyordu haberi.

Ölümün her türünü görüyordu Van halkı ve devletten gelen, gelecek zulmün her türünü.

Biber gazı, cop, deprem enkazının üzerinde sürüklenmek; çadırsızlıktan ölmek, çadırlarda yanarak ölmek...

Şehircilik Bakanı başta olmak üzere, AKP’li bakanların başka bir düşüncesi daha vardı:

“Bu soğukta dışarıda kalmak, çadır beklemek artık gerekmez. Evleri yıkılmamış olanlar evlerine girsin!..”

“Korkmayın, artık deprem riski yok; girin evlerinize! Yardım mı bekliyorsunuz; gelecek sabredin!”

Vanlılar evlerine girdi. Ve otuz iki insan, 9 Kasım’da yaşanan depremde yaşamını yitirdi.

Böyle denince acı bir söz söylemiş oluyoruz. Ama sözün hakikatinde şu da var: O otuz iki insanı devlet öldürdü; aymazlık, şaklabanlık, kof güven, özensizlik, değersizlik öldürdü bu insanları...

***

İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin, Van Erciş’te deprem bölgesini dolaşıyor. Yanında Dianet İşleri Başkanı var.

Bir depremzede: “Tatlı da geldi bugün.”

Şahin: “Ne tatlısı geldi?” Sonra sürdürüyor sözü: “Tulumba, baklava, bülbül yuvası hepsinden geldi...”

Bakan, yanındaki Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez’e dönerek:

“Sayın Başkanım yani biz de bir çadırla burada bir mekân tutalım.”

Sonra bir başka çadırın önüne gidiyor:

“Saray gibi yerde oturuyorsunuz. Ama hiç davet etmiyorsunuz!”

***

Söz konusu Kürtler olunca birbirlerine karşı gibi olan diller bir anda ortaklaşabiliyordu.

“Her ne kadar ülkenin doğusundan, Van’dan gelmiş olsa da haber, hepimizi gerçekten derinden sarstı ve üzdü.”

(Habertürk spikeri Duygu Canbaş)

“Yardım kampanyaları PKK bağlantılı vakıflar tarafından yapılıyor.”

(Elmadağ Haber sitesi)

“12 Mayıs 2011 tarihinde PKK bayrağı Van Belediyesi binasına asıldı. Bayrağın asılmasına göz yuman Belediye yetkilileri, depremzedelere dağıtılmak için Türk halkından belediyeye ücretsiz kargolarla yardım toplamaya başladı.” (Elmadağ Haber sitesi)

“Komedyen Mehmet Ali Erbil yanında gezdirdiği iki güzel için kesenin ağzını açtı. Ağabeyi Mustafa Erbil’in de eşlik ettiği ünlü komedyen, İstinye Park’ta girdiği bir mağazada yakından ilgilendiği kızları hediye yağmuruna tuttu. Erbil’in kasada yüklü miktar ödediği görüldü.

Erbil, otomobiline bineceği sırada yanındaki kızlarla gazetecilere yakalanınca kısa bir şaşkınlık yaşadı. Gazetecilerin “Kızlar yabancı mı?” sorusuna ise gülerek “Yok yok onlar Vanlı. Bu gün bize geldiler yedirdik, giydirdik şimdi de yolcu ediyoruz. Yanlış anlaşılmasın tamamıyla insanlık görevimizi yaptık.”

(21.12.2011 gazeteler.)

Bir depremi eksen alarak söylenen bu sözleri duyan, okuyan ve utanmayan kimse var mı?

***

Her deprem sonrası, medyada jeologlar, kent bilimciler, sosyologlar, toplumun deyimiyle “deprem uzmanları” vb emek ve uzmanlık alanlarında olanlar konuşur. Van-Erciş’te meydana gelen bu depremden sonra da konuştu bu insanların bir kısmı. Ancak ülke neredeyse duymadı onları. Bu kez çünkü “fark” bulup “farklı” konuşanlar bütün bu bilimsel verileri anlama çabasının önünü kesti.

Deprem ve Kürtler arasında nasıl bir ilişki vardı? Van depremini Simav, Gölcük, Düzce, Erzincan, Dinar depreminden farklı kılan neydi? İnşaatların plansız, kontrolsüz olması, kamu binalarının çürük oluşu, uygun olmayan yerlere bina yapılması sadece Van’a özgü bir şey miydi? Van’ın şehirleşmesinde bugünkü BDP’li belediye mi sorumluydu?

Bu soruların yanıtlarını tartışma olanağı olmadı. Örneğin,

Ekin Karaca’nın bianet’teki haberinin başlığı doğruların başka bir yanını söylüyordu:

“Van’da Valilik İnşaat Mühendislerini Reddediyor.”

Haber şöyle devam ediyordu:

“Van’da 23 Ekim’de gerçekleşen, 600 civarı kişinin öldüğü, 3 bine yakın kişinin de yaralandığı 7.2 büyüklüğündeki depremin ardından dün (9 Kasım) meydana gelen 5.6 büyüklüğündeki depremde de pek çok bina çöktü ve aralarında arama-kurtarma ekibi çalışanları ile gazetecilerin de bulunduğu çok sayıda kişi hâlâ enkaz altından kurtarılamadı.

“Valilik bizi reddetti”

Yaşanan ilk deprem sonrası binalarda yapılan denetlemeler hakkında bianet’e konuşan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği’ne (TMMOB) bağlı İnşaat Mühendisleri Odası Van Şubesi (İMOVAN) Başkanı Şemsettin Bakır, 7.2 büyüklüğündeki deprem sonrasında ellerinden geldiği kadar binalarda hasar tespit çalışması yaptıklarını söyledi.

“Oturulamaz” raporu verdikleri üç binanın dün akşamki depremde yıkıldığına dikkat çeken Bakır, çalışmalardaki koordinesizlikten şikâyetçi:

“Biz daha çok kenar mahallelerde Valiliğin denetlemediği evlere gittik. Şehir merkezindeki binaları Valilik denetliyordu. Yıkılan Bayram Otel ile

Aslan Otel de Valiliğin denetlediği bölgedeydi.

“Van Belediyesi, bizden yardım talebinde bulundu ve biz Belediye ile birlikte çalışmalarımızı yürütüyorduk. Valilik ise, ortak çalışma talebinde bulunmamıza rağmen, bizim meslek odası olduğumuzu söyleyerek yardım girişimlerimizi reddetti.”

“Seni istemem deme lüksümüz yok.”

5.6 büyüklüğündeki depremin ardından, yarından itibaren hasar tespit çalışmalarının yeniden başlayacağını söyleyen Bakır, 2,5 hafta önceki depremden sonra yaşananların tekrar etmemesi için, bu sefer de Valilikle ortak çalışma teklifi sunduklarını, ancak yine reddedildiklerini söyledi.

“Valiliğin bu işten en iyi anlayacak olan İnşaat Mühendisleri Odası’na gelerek kendilerinin yardım istemesi gerekirken, biz kendimiz kalkıp onlara gidiyoruz. Ancak bizim yardımlarımızı kabul etmiyorlar. Kış geldi, insanlar perişan. Ancak maalesef sadece kendi oluşturdukları ekiple çalışma yürütmeyi tercih ediyorlar” diyen Bakır, Van’da depremin bu kadar büyük yıkıma yol açmasının nedeni olarak denetimsizlik ve koordinasyonsuzluğu gösterdi.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği’ne (TMMOB) bağlı İnşaat Mühendisleri Odası Van Şubesi Başkanı Şemsettin Bakır, Ekin Karaca’nın haberinde bilim ve sivil toplum kuruluşlarının dışlanmasının sonuçlarını ve olasılıkları şöyle sıralıyor:

“• Kenti insansızlaştırdılar. Koca kentte fırsat bulan kaçtı, gitti. Acilen prefabrik yapılar yapıp insanlar kente geri çekilmeli. Ardından bahar döneminde de konutlar yapılarak insanların buralara taşınması lazım.

• Van afet bölgesi ilan edilmedi. Van’ın afet bölgesi ilan edilmesi için kaç insanın ölmesi gerekir?

• Ancak her şeyden önce Valilik, Belediye, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri koordineli şekilde çalışmalılar. İnsanlar aç, açıkta, hava soğuk ve kimsenin “Seninle çalışmam” deme lüksü yok.”

***

Öyle bir rüzgâr estirildi ki, bunları bütün boyutlarıyla konuşma olanağı olmadı. Sanki sadece Kürtleri ilgilendiren bir deprem olmuştu; her şey Van'a özgü ve Kürtlere verilen ilahî bir mesajdı.

Türkiye'nin resmî kurumlarından giden yardımlar başta olmak üzere, yardım etmekten söz eden pek çok çevre, "yardım" ve "dayanışma" kavramlarını bambaşka bir havada sunmaya başladılar. "Kardeşlik" sözü insanı tedirgin eden, ikrah getirten bir hal aldı... Kavgalı olduğu komşusuna, kavgalı olduğu bir başka ülkeye bir iyilik ederken söylenen sözler, takınılan edalar dolaşıyordu ortalıkta.

"Baaak sen böyle fenasın amma, baaak bu felakette yanında oluyorum, sana yardım topluyor gönderiyorum."

***

Van depreminden sonra ortalığa bir kez daha saçılan dili iyi okumak ve anlamaya çalışmak gerekir. Daha çok milliyetçi duygularla saldırgan olanların bilgisayar ortamında yaydıkları öne çıkartıldı.

Amma ve lakini, lakinleri var deprem sonrasının...

Başbakan Erdoğan Van'daki depremden sonra kameraların karşısına geçip o ünlü "ulusa sesleniş" konuşmalarından birini yaptı ve konuşmasının bir yerinde, sosyal medya ve televizyonda karşımıza çıkan ırkçı söylemleri de eleştirerek şöyle dedi:

"Milletimiz, bu ırkçı, ayrımcı, bölücü tavır ve imaların hiçbirine prim vermedi."

Buna inanmak istiyor olsak bile olanağı yok. Öte yandan, durum, başbakanın aynı konuşmasında söylediği gibi "74 milyon insanın" Van halkına, aynı merhamet ya da dayanışma duygularıyla bakmadığını göstermektedir. En başta başbakanın kendi hükûmetinin yetkilileri yarılmış duygularla gittiler deprem bölgesine...

Başbakan "Bu toplumda birleştirici harcın din olduğunu" vurgulamaktadır. Ama söz konusu Kürtlerin yaşadığı bölgede bir deprem olunca anlaşılıyor ki aynı din tepeden tırnağa ayırıcı da olabiliyor.

Depremin ertesi günü, “Nurcu Tarikatına” mensup olarak bilinen Mehmet Kutlular’ın sahibi olduğu Yeni Asya gazetesinde Van depremiyle ilgili yayımladığı karikatür, fenalık yüklü, dışlayan, aşağılayan dilin sadece milliyetçi-ırkçılardan değil, dinci ırkçılardan da geldiğini başka boyutta bir kez daha gösterdi.

Van’daki deprem haberiyle birlikte verilen, İbrahim Özdabak’ın karikatüründe “İlahi İkaz” yazısı, Türkiye’nin Van’dan itibaren doğusu ayrılmış büyük parçasının üzerine yerleştirilmişti.

Karikatürün geniş yankı bulması ve eleştirilmesi üzerine Yeni Asya’dan konuyla ilgili açıklama geldi. Açıklamada Mehmet Kutlular’ın 17 Ağustos depremini de ‘ilahî ikaz’ olarak nitelediği ve bu sebeple hapis cezasına çarptırıldığı, buna rağmen kendilerinin “gerçekleri söylemekten yılmadığı” belirtildi. Depremde masum insanların öldüğü eleştirisine ise, “Bu kişilerin şehit olduğu, mal kayıplarının da sadaka yerine geçtiği” iddialarıyla yanıt verildi.

Öte yandan bazen o kadar ince saldırıyorlar ki, anlamak zaman alabiliyor. Linç yapanı eleştirir gibi görünerek, insanlık dersleri vererek yapıyorlar yapacaklarını. Söz konusu din olunca bir ‘es’ vererek soluklanıp demokrasi dersleri vererek ‘ama’larını sürdürüyorlar.

Mazhar Bağlı’nın, Taraf gazetesinde, (5 Kasım 2011) yayımlanan ‘Yardım kolilerinden çıkan faşizm… Fırsattan faşizm devşirmek’ isimli sosyolojik tahlilleri tam da buna denk düşmektedir.

Van’a gönderilen yardım paketlerinden çıkan Kuran-ı Kerim, bayrak, taş, sopa ve oyuncak bebekler üzerinden bakıyor fotoğrafa Bağlı...

Dayanışmanın diğer boyutlarıyla kıyaslandığında gönderilen öteki nesnelerin önemsiz boyutta olduğunu belirttikten sonra şöyle diyor Dicle Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden Mazhar Bağlı:

“Ancak bu tip kişiliklerin nasıl bir iklimden beslendikleri ve neyi amaçladıklarını tahlil etmeden de gelecekten emin olunamaz. Çünkü bu tavrın arkasındaki sosyolojik refleks ciddi bir etik ve kardeşlik krizine işaret etmektedir.”

Bu saptamaya hiçbir bakımdan itaraz edemeyiz. Bağlı, sonra gönderilen nesnelerin ve gönderilmelerinin simgeselliği ve anlamı üzerinde duruyor:

“Kur’an-ı Kerim: Birilerine niçin Kur’an gönderilir, iki nedenden dolayı, ya İslam hakkında ilk elden bilgi sahibi olması istendiği için ya da Müslüman olan birisinin Kur’an’ın mesajlarından giderek uzaklaştığı veya bu mesajları unuttuğu düşünülerek hatırlatılması için takdim edilir.

“Peki Van’daki kardeşlerimiz (veya buradaki müslümanlar) Kur’an-ı Kerim’den habersiz midir? Ya da Kur’an’ın öngördüğü yaşam tarzından bu paketleri gönderenlerden daha mı çok uzaktırlar? Elbette hayır. Aksine Türkiye’de dindarlıkla ilgili yapılan çalışmalar bölgenin, özellikle de Van’ın görece çok daha mütedeyyin olduğunu, Kur’an okumasını bilenin ve onu kendisine kutsal bir rehber olarak görenlerin oranının çok daha yüksek olduğunu göstermektedir.”

Peki ama o zaman neden gönderilmiştir Kur’an-ı Kerim?

Bağlı, buna yanıt aramıyor. Sadece, Van bölgesinin dinden kopmak bir yana, tersine dinî vecibelere sıkı sıkıya bağlı bir bölge olduğunu anımsatıyor. O zaman soru ortada kalıyor: Van'da yaşamsal, nesnel şeylere gereksinmesi olanlara, bu yaşamsal nesneler değil de doğrudan doğruya Kur'an-ı Kerim gönderilebiliyor.

Fakat Van'a depremden sonra gönderilen Kur'an'ın göndericilerinin neleri takip edebileceği üzerinde durmamayı tercih ediyor.

Şayet, "(B)u tip kişiliklerin nasıl bir iklimden beslendikleri ve neyi amaçladıklarını tahlil etmeden de gelecekten emin olunamaz" diye düşünüyorsa, Kuran gönderenlerin "iklimine" bakmak da bayrak, taş ve sopalara bakmak kadar önemli değil midir?

Depremden çok kısa bir süre önce, BDP'li vekiller, "TBMM'ye başörtüsüyle girilebilmesi için ortak bir çalışma yapıp bir karar çıkarmayı" önerdiler. Zira başörtülü kadınlar, yaşamın pek çok alanında zaten yer almaya başladı. "O halde bu yasal, dokunulmaz bir hak haline gelmelidir. Böyle, belediye zabıtalarının göz yumduğu kaçak inşaatlar gibi olmaktan çıkarılmalıdır." Bu önerge verildiğinde Başbakan Erdoğan'ın yanıtı, Van'a Kur'an gönderen bu "iklimin" gelişme koşullarından birini çok açık gösterebiliyor:

"Dinî Zerdüşt olanların böyle bir derdi olamaz."

Nur Tarikatı'yla ilişkisini saklamayan kesimler, yayın organlarında "ayrılığı" açıkça ilan etmeyi deprem (= fay hattı) üzerinden yapıyor.

Yeni Akit gazetesi, deprem acısını söyler gibi yaparak, aynı kindarlıkla, Van'ı, Kürtleri eksene koyarak, "Onlara kardeş diyemeyeceğini" ilan ediyor.

Ama M. Bağlı bunlara değinmekten çok da incelik taşımayan bir yöntemle kaçınıyor. "yaratılan faşizmi" eleştirir gibi görünüp işin dinsel boyutundaki faşizmi tek paragrafla geçiştiriyor.

Bağlı söz konusu yazısında bayrak kısmına şöyle başlıyor:

“Bayrağın gönderilmesinden murad ise, buradaki insanların artık vatanını seven kişiler olmadıkları bundan dolayı da kalplerinde bir bayrak sevgisinin kalmadığı, bu sevginin canlanması için de o kutsal sembolü eline almaları ve kokusunu hissetmeleri ile o kaybolan sevginin gayrı ihtiyari bir biçimde gelip kalplerde tekrar taht kuracağı varsayılmaktadır. Veya böyle olması istenmektedir.”

Sahiden bu kadar mıdır Mazhar Bağlı? Sahiden “Bir bayrak sevgisini yenileştirme isteği midir? Altı yüz otuz altı insanın toprağa verildiği bir yere bayrak gönderilince, bir parça ekmeğe bile muhtaç olan insanlara, kargo parası da ödenerek bayrağın yanına taş ve sopa koyup içine küfürler yazmak bayrak sevgisini artırır mı?

Mazhar Bağlı’ya sosyolojinin hangi akımı yaptırabiliyor bu saptamayı? Gustave Le Bon mu; Durkheim mı; Büchner mi; Huxley mi; Pittard ya da Montandon mu?

İttihatçılardan beri bizim ülkemizdeki ırkçılar birbirini bütünleyen bütün bu sosyolojik şahsiyetlerden ziyadesiyle yararlanmıştır.

Bugün, kendisinden başkasını tercih eden Kürtleri, onların en hassas olduğu noktalardan biri olan dinleriyle aşağılayan AKP de, sosyolog Mazhar Bağlı da İttihatçıların tapındığı Gustave Le Boncu ekolü izliyor demek haksızlık mı olur?

Sanmıyoruz.

AKP’nin özellikle bu son seçimden sonraki tutumunu sosyolojik olarak gözden geçirecek olursak, Le Bon’un halktan iğrenen “seçkinciliğini” her bakımdan izlediklerini görmek zor olmaz. Buyurun art arda hiç durmadan çıkardıkları “Kanun Hükmünde Kararnameler.”

Buyurun; sanki, ırkçlığa karşı gerekli her işi yapmış, demokratik her türlü olanağı sağlamış da, buna rağmen silahlı Kürt birlikleri şiddeti sürdürüyormuş gibi, intikam yeminleri eden Cumhurbaşkanı.

Türklerin ve Kürtlerin kurtuluşunu daha çok operasyonda, tankta, tüfekte arayan başbakan.

M. Bağlı bayrak meselesini yapabildiğince detaylandırarak, taşla devam ediyor ve asıl gelmek istediği yere geliyor:

“Son olarak taş ve sopa gönderenler ise, bütün bir bölgenin PKK sempatizanı çetelerden oluştuğunu varsaymakta, polise atılan taşları tam da böyle bir günde onlara iade edip yüreğini soğuttuğunu sanmaktadır. Aksine örgütün yüreğine su serpmektedir.”

Böyle midir insanlığın töresi?

Deprem gibi bir felaket zamanında bilim insanlarının, toplumda tartışılmasını istediği “sosyolojik yöntemler” bunlar mıdır?

En iyimserinden şunu demiş olmuyor mu M. Bağlı:

‘Deprem bölgesine içtenlikle yardım etmiyor olabilirsiniz. Ama örgütü (PKK) güçsüzleştirmek, ama hiç olmazsa daha da güçlenmesini engellemek için taş sopa göndermemelisiniz!

“İlim ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsen
Ya nice okumaktır”

Böyle demiş, enginler engini Yunus.
Başka ne desin?

***

Değişik bölgelerinde, küçümsenmeyecek yerleşimlerin fay üzerine kurulduğu bir ülkede yaşıyoruz. Böyle bir ülkede Van’da meydana gelen bir depremden sonra, aslında öne çıkarılması gereken 1999 depreminden bugüne nelerin yapıldığı, nelerin yapılmadığı olmalıydı. Oysa kardeşlikten tutun da, ilahî mesaja uzanan yorumlar, hükûmetin başarısı, belediyenin başarısızlığı, “tek vücut” olmak gibi, söylendiği her yerde yapaylığıyla gülünçleşen bir biçim üzerinden değerlendirilmiştir bu deprem.

Böyle değerlendirmek, böyle düşünmek bile kopuşun başka bir dilidir. Sözü Nuray Mert’in vicdanlı sesine bırakmalı burada:

“Van depremi yıktı, geçti. Hiç olmazsa böyle dönemlerde ‘insani’ kaygılar ve duygular her şeyin önüne geçmeliydi. Yardım için canla başla

çalışanları tenzih ederim, ama maalesef siyasi kaygılar geriye çekilebilmiş değil. Böyle bir zamanda, ‘taş atanları’ diline dolayan, Tanrı’nın Kürtlere ‘lanet’inden söz edebilen insaniyet özürlüleri mevzu bile etmek istemiyorum. Felaket üzerinden ‘birlik, beraberlik, kardeşlik’ mesajlarını dahi yadırgıyorum. Zira, böyle bir durumda birlik, kardeşlik dışında bir şey tahayyül edilebilir mi?”

(Deprem ve İlahi Mesaj, Milliyet gazetesi, 27 Ekim 2011)

Dünyanın vicdanını sızlatan bir felaket karşısında, aslında doğal olarak olması gereken, ama gerçeklikte olmayan bir şeyi, varmış gibi gösterme çabasının bir simgesine dönüştürüldü “kardeşlik.”

Sırf bunu, bu yokmuş ama varmış gibi gösterilmek istenen “kardeşliği” kanıtlamak için, felakete uğramış bir halka yardım etmek!.. Yardıma sahiden gereksinmesi olana, doğallıkla, insan yüreğiyle değil de sadece Türklerin, “düşmanına” bile yardım edecek denli “yüce” olduğunu kanıtlamak için yardımdan söz etmek!..

Yazık!

Acı!

insanları önyargılar zincirler kendi karanlığına...

önyargı zinciri paramparça eder zindanında insanı...

İnsanın insanı boğazlaması, işkence etmesi, soykırımlar, katliamlar yapabilmesi için insan ırkına ait merhamet, sevgi, acıma, korkma, tiksinme, soluma, seslerin değeri, gönül, hatır ve hatıra, oynamak, gülmek gibi insani değerleri yitirmiş olması beklenir. Ya da aklına bir makine takılması; kendini bütün bunların üstünde, kimsenin ve hiç bir değerin erişemeyeceği üstünlükte görmesi gerekir. Aklına yerleştirilen makine, o insanlara “kendisi ve kendisi gibi olanları yeryüzünün her şeyi” olarak benimsetmesi gerekir.

Bu makine kendiliğinden oluşamaz. Bu düşünüşün toplumlarda yaratılması, olgunlaşması ve istendiği anda harekete geçebilmesi için değişik vidalar, çarklar, aletlerle desteklenen süreçler silsilesi gerekmektedir.

Irkçılıktır.

***

Tarihin çeşitli katmanlarından süzülmüş kurgular, kahramanlık ve eziyetli edebiyat, ekonomik kazanç biçimlerinin bir yolunun da bu üstünlüğü kullanmaktan geçtiğine ilişkin “göstergeler”, dinsel vaatler (şehitlik, şehitlere cennetin kapılarının açılacağının garantisi, sevapların katlanması vb), aidiyeti pekiştirebilecek güçlülük duyguları, eğitimin kurgusunun ırksal üstünlük üstüne kurulması, coğrafyanın yüceliği ve iç içe geçirilmiş daha pek çok olgudan oluşan araçlar silsilesi bir matkap ucu, bir burgu gibi derine işliyor olmalı.

Bütün bu betimlerin, tariflerin –ne kadar uğraşılırsa uğraşılsın–gene de bir yavanlık taşıdığını düşünmekten kendini alamıyor insan.

Klanların, kabilelerin, boyların, toplumların, devletlerin, uygarlıkların birbirine üstün gelme isteklerinde yukarıda saydıklarımızın bir kısmı vardır; ister MÖ’yi düşünün, ister MS’nın bütün savaşlar tarihini.

Ama son yüzyıllar, bu zalim ve zalimce olanların tümünün aynı ülkede yaşayan halkların birbirine karşı uygulamasının tarihidir aynı zamanda... Totaliterizm, faşizm ve ırkçılık bu tarihin içinde dönenip duruyor...

Tarihçiler bunu kısaca şöyle tanımlıyor: “Irkçılığın modern boyutu, totaliterizmin ondan alabildiğine yararlanmasıyla oluşmuştur.”

***

Yeri gelmişken yukarıda değindiğimiz bir ayrımı biraz daha açmalıyız: Pek çok sol çevrenin “tahlilinde” faşizmle ırkçılık birbirine eş değerde gösterilmektedir. Faşizmle ırkçılık arasındaki yakınlığı ve bağları yadsıyamayız elbette; ama ırkçılık, kapitalizmden önce de vardı. Irçılığın faşizmle kopmaz bağları kapitalizmle birlikte gelişmiş ve daha sistemli bir gaddarlığa erişmiştir.

Öte yandan “ırkçılığın yalnızca baskıcı rejimlerde yaşayabildiği” gibi bir saptamayı da büsbütün doğru bulmak çok olanaklı değil. Bu doğru olsaydı “demokratik yasalarla” yönetildiğini düşünen günümüz Avrupa’sında ırkçılık bu denli tedirgin edici boyutlara ulaşabilir miydi? (2010 yılının yazında Fransa hükûmeti ülkesindeki Çingeneleri sınır dışı etti. Avrupa’nın pek çok ülkesinde ırkçı partiler ya iktidar oluyor ya da en büyük muhalefet partileri, seri cinayetler işleyen çeteler ortalığı sarıyor vb...)

Dolayısıyla ırkçılığın “yalnızca baskıcı ya da faşist diktalarla yönetilen ülkelerin bir özelliği” olduğuna ilişkin “saptamalar”, kendinde büyüttüğü ırkçılığın yok sayılmasını arzulayan egemen devletlerin cici teorilerine eklemlenmekten başka şey değildir.

***

Biz, Türkiye’de, milenyumun ilk çeyreğinde, korkunç bütün özelliklerini kuşanmış ırkçılığı görüyoruz.

Van’da meydana gelen deprem, ırkçılığa dair bütün göstergelerin bütün şaşaasıyla yanıp yanıp söndüğü acı bir durumda olduğumuzu yeniden anımsattı.

Türkiye’de bir kentin deprem felaketine uğramasına sevinebilen kesimlerin toplumda küçümsenmeyecek bir boyutta olmasını anlamak için,

Kürtlerin silahlanıp dağa çıkmasından, Türk Silahlı Kuvvetleri'yle giriştikleri savaşın çok öncelerine dayanan ayrımcı birikimlerin, inkârcı katmanları anlamak kaçınılmazdır.

***

Kimi zaman daha kristalize, elit, kimi zaman kendiliğinden ve masum görünümlerle görünebilen ırkçılığın, "sessiz çoğunluğun" sokakta, alışveriş ortamlarında, üretim alanlarında, dolmuşta, otobüste, devletin kurumlarında, kitle iletişim araçlarında normalleşerek yaşayan ırkçılığın, soykırımlar yapan ırkçılıktan daha az tehlikeli olduğuna güvenebilir miyiz?

***

Hitler faşizminin oluşturucu ana etmenlerinden birinin sokaklardaki "kendiliğinden işleyecek" hale gelmiş "masum ırkçılık" yabancı düşmanlığı ve mikro faşizm olduğu gerçeği yeryüzünün kimi parçalarında unutulmuş, kimi parçalarında övülmektedir. Ve ne yazık, ne yazık ki bu unutkanlık da, övgü de baş belası olmaya devam etmektedir.

Çünkü faşizmin gündelik toplumsal yaşamda "normalleşmiş" görünümleri; seçkin tabakaların, entelektüllerin küçümseyerek baktığı banal biçimleri, olağanlaşan "küçük/mahallî, yerel" hırçınlıkları, faşistçe, baskıcı, polise dayalı devlet mekanizmalarının her an gereksinme duyabilecekleri küçümsenmeyecek bir güvencedir.

***

Depremden sonraki ırkçılığı pek çok insan şu sözlerle küçümseyebilmektedir:

"Ne olacak ki öyle yapan da vardı, Van'a müdanasız, mihnetsiz yardım gönderen de."

Doğru.

Ancak Van'daki depreme ilişkin yapılmış ve yapılacak pek çok haberin, yardımın, sokakta olağanlaşarak sürten bu ırkçılığın ve etkinliklerinin

gölgesinde kalıyor olması, ne yazık ki bunu küçümseyenlerin dediği kadar basit görünmüyor.

Bu “basit” ırkçılık biçimlerini, onu güvence olarak gören bir devlet geleneğiyle çarparak düşündüğümüzde, nasıl sefil, ama aynı ölçüde büyük bir tehlike üzerinde konuştuğumuzu anlamak bir nebze daha kolaylaşabilir.

Kimilerine “basit” görünen bu olguyu, sondan ve bizim ülkemizi yakından ilgilendiren bir örnek üzerinden başlayarak düşünmeye çalışalım:

AKP hükûmeti, kendisini iş başına getiren kesimlerin önemli bir bölümünü “hayal kırıklığına uğratma” pahasına, 2010 seçimlerine girerken verdiği “çözüme yönelik” bütün sözlerin aksine davranmaktadır. Bir hükûmetin (Türkiye Cumhuriyeti’nin bundan önceki bütün hükûmetleri gibi) asla çözüm olmayacağını bile bile “savaş çözümüne” yönelirken halk katmanları arasında savaşı onaylayan, sessiz kalan, savaşın üstünlük sağlayacağına inanlara güveniyor olmasını küçümseyebilir miyiz?

***

“Winning/ Kazanıyoruz!”

We had the artillery/Topçu gücü bizimdi.

We had the air power/Hava gücü bizimdi.

We had the firepower on the ground/Karada ateş gücü bizimdi.

Kill rito/ölüm oranı bizim lehimize”

ABD emperyalizminin Vitnem’la savaşan yöneticileri 1960’lı-70’li yıllar boyunca böyle bağırdı kendi halkına. Amerikan halkı ve muhalefeti, bunu “inandırıcı bulmadığı” için sokaklara dökülüyordu. Medya analistleri “Credibility gap/güvenilirlik açığı” ya da “güvenilirlik boşluğu” diyordu.

2011 ve 2012 yıllarını yeniden “Savaş yılı” olarak ilan etmiş olan AKP hükûmetinin, Genelkurmay’ın savaşla sonuç alacağına ilişkin yorumlarını destekleyen “iliştirilmiş gazetecilerden” başka hiç kimse yok, demeyi çok isterdik ama var. Bu gazeteler satılıyor ve halk katmanlarını etkiliyor çünkü.

Bu tabloya bakıp da Einstein’ın o ünlü salvosunu haklı bulmamak olanaklı mıdır?

“Aptallığın en büyük kanıtlarından biri de, aynı şeyi defalarca yapıp farklı bir sonuç almayı ummaktır.”

Yaygın ve kaba deyimle, AKP’ye, savaşa “yandaş” olan medyanın söylemi bir sonuç almaktan çok ABD’nin yetmişli yıllardaki söylemini tekrarlıyor:

“PKK’nın beli kırıldı!”

“PKK’ya ağır darbe!”

Kıbrıslı öğrencilerin bir etkinliğine sahne olan dağlık bir bölgenin bir fotoğrafını koyup: “PKK’nın en önemli sığınağına baskın” diye haberler yapılıyor/ yaptırılıyor.

Trajik gülümsemeler yayan bu söylemin asıl hedef kitlesinin, düşünen kesimler olmadığı çok açık; o zaman kim; toplumun hangi kesimleri için üretilmektedir bu velvele?

Son perdesi otuz yıldır süren bir savaşı bu çığırtkanlıkla sürdürebilmek için, ülkeye, akıldan, insanlıktan, sahici yarardan başka şeyleri egemen kılmaları gerekir ya da daha önce egemenlik kurmuş akıl dışı zihniyeti yeniden “güvenilirlik” zirvelerine taşımak gerekir.

Toplumu esir alan, toplumu kendi zindanında parçalayan önyargıların işlevine bir de böyle bakabiliriz.

Şunu bir kenara itmeden düşünmeye çalışabiliriz: Bu çağda savaşları çıkaran ve destekleyen egemen sınıfların bir kesiminin yegâne ama yegâne amacı savaşın sonucunda bir zafer kazanmak değildir; tersine savaşın sürekli olması, yönetme biçimleri bakımından fena sayılmayacak bir olanaktır... Zira toplumda otoreiterliğin pervasızca sürebilmesi, yoksulluğun ve cehaletin daimiliğine bağlıdır. Savaş ortamı bunların hepsini ve daha fazlasını sağlamaktadır.

Savaşların yol açtığı ekonomik ve ruhsal yıkımı göz önüne koyarak düşündüğümüzde; bütün insani çözümleri boşluğa itekleyerek, politik hesaplarına uymadığı için kötüleyerek savaşı tercih eden egemen sınıflar,

bu savaşı salt “düşman” gösterdikleri herhangi bir cepheye karşı sürdürmezler; aynı zamanda kendi yurttaşlarına karşı yaptıkları bir savaştır bu; –Türkiye’de ikisi iç içe olmaktadır–. Çünkü savaşın yarattığı ortam çıkar çevrelerinin ve çetelerin dışında kalan yoksulların ve emekçilerin bütün temel özgürlüklerini yok eder. Böyle bir durumda intikamcılığı, vurarak üstün olmayı benimseyerek şekillenmiş bir ırkçılıktan daha âlâ bir güvence olabilir mi?

Türkiye’de şayet faşistçe bütün uygulamalar ve savaş çığırtkanlıklarının güvenebileceği kökleşmiş bir ırkçılık olmasaydı, AKP hükümetinin, “açılım,” “demokratik çözüm” gibi vaatlerin gölgesinde savaşa, kana, silaha bu denli sarılması, bu denli kolay olabilir miydi?

***

Birbirine düşman gösterilen halklar... Asırların “kara sütünü içenler” bir mezar kazıyorlar ölmeden içinde yaşayacağımız... Bir mezar dünyamızı dünyalardan kopararak, görünmez, güdülerin demirinden biçimlenmiş kelepçeleri kollarımızda, aklımızda... İçinde kala kaldığımız bir mezar. Mezarlar, kimin kime kazdığını yüzyılların içinden geçen acılardan öğrenmek zorunda kaldığımız mezarlar... Paul Celan, anlatsın bize, bize biçilen sabahları, akşamları, geceleri:

ÖLÜM FÜGÜ

Kara sütünü ağaran günün, biz içiyoruz onu akşamları
içiyoruz onu öğleleri ve sabahları içiyoruz onu geceleri
içiyoruz içtikçe
bir mezar kazıyoruz yükseklerde, dar değil yatacağımız yer havada
bir adam oturuyor evde yılanlarla oynayan mektuplar yazan
mektuplar yazan karanlık çökünce Almanya'ya senin altın sarısı
saçların Margarete
yazıp çıkıyor evin önüne pırıl pırıl yıldızlar çağırıyor tiz ıslıkla
av köpeklerini
ıslıkla çağırıyor meydana Yahudilerini birer mezar kazdırıyor toprağa
emrediyor bize çalın, başlasın oyun havası

Kara Sütü ağaran günün, biz içiyoruz seni geceleri
içiyoruz seni sabahları ve öğleleri içiyoruz seni akşamları
içiyoruz içtikçe
bir adam oturuyor evde yılanlarla oynayan mektup yazan
mektup yazan karanlık çökünce Almanya'ya senin altın sarısı
saçların Margarete
kül rengi saçların Sulamith mezar kazıyoruz yükseklerde dar değil
yatacağımız yer havada

bağırıyor, siz! daha derin kazın toprağı, sizlerse çalıp söyleyin
çıkarıp sallıyor belindeki demir sopayı mavidir gözleri
siz! daha derin salın kürekleri, sizse durmayın, çalıp oynayın

Kara sütü ağaran günün biz içiyoruz seni geceleri
içiyoruz seni sabahları ve öğleleri ve içiyoruz seni akşamları

içiyoruz içtikçe
bir adam oturuyor evde senin altın sarısı saçların Margarete
senin kül rengi saçların Sulamith, adam yılanlarla oynuyor

bağırıyor, daha sevimli çalın ölümü, bir ustadır ölüm geliyor
Almanya’dan
bağırıyor daha hüzünlü çalın kemanları uçarsınız o zaman duman
diye yükseklere
bir mezarınız olur o zaman bulutların arasında dar değil
yatacağınız yer havada

Kara Sütü ağaran günün içiyoruz seni geceleri
içiyoruz seni öğleleri bir ustadır ölüm geliyor Almanya’dan
içiyoruz seni akşamları ve sabahları içiyoruz içtikçe
mavidir gözleri bir ustadır ölüm geliyor Almanya’dan
tek mermiyle vuruyor seni vuruyor ıskalamadan
bir adam oturuyor evde senin altın sarısı saçların Margarete
saldırtıyor köpeklerini üzerimize, bağışlıyor yükseklerde
bir mezarı bize
yılanlarla oynuyor ve düşler kuruyor bir ustadır ölüm geliyor
Almanya’dan

senin altın sarısı saçların Margarete
senin kül rengi saçların Sulamith

Çev: Danyal Nacarlı

bol bol acı olmalı ırkların edebiyat harcında,

yoksa nasıl “kahraman” olur ırklar

1991 ile 95 yılları arasında, sonradan “Srebrenitsa Katliamı” olarak tanımlanacak bir soykırım gerçekleşti. Yugoslavya İç Savaşı (Hırvatistan-Bosna Savaşı’nda) Srpska Cumhuriyeti Ordusu’nun giriştiği katliamda, kayıtlara göre 8 bin 372 Boşnak, Bosna-Hersek’in Srebrenitsa kentinde, General Ratko Mladiç komutasındaki ağır silahlarla donatılmış Bosna Sırp Ordusu tarafından öldürüldü.

Böyle katliamlarda elbette ki öldürülenlerin çoğunluğu kadınlarla, çocuklar oluyor. Katliama, Sırp ordusunun dışında “akrepler” olarak tanınan Sırbistan özel güvenlik güçleri de katıldı.

Oysa, Birleşmiş Milletler, Srebrenitsa’yı güvenli bölge ilan etmişti. Oysa, günlerce süren katliamlar, bütün uygar Avrupa’nın Birleşmiş Milletler’in silahlı güçlerinin gözü önünde yaşandı. Bu, II. Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa’da gerçekleşmiş bir soykırımdı.

Sırp Ordusu, aynı zamanda oradaki ulusal müzeyi, ulusal kütüphaneyi yaktı. Bir daha eşi bulunamayacak el yazması eserler, Boşnak Müslümanlarının tarihine ve dünyanın değişik dönemlerinin tarihine, bilimine, estetiğine ait eşsiz (tek, orijinal kopya) binlerce kitap yakıldı. Bu da Hitler’in subaylarının Avrupa’nın meydanlarında yaktıkları kitaplardan sonra, bir halkın tarihinin ve kültürünün bilerek, seçilerek yakılması oldu.

Bütün bu dönem boyunca, daha önce soykırıma uğramış Yahudilerin devletinden, devlet kurumlarından kayda değer tek kınama çıkmadı. Komşuları soykırıma uğrayan Ermeniler devlet ve resmî bakımdan neredeyse sustu...

Dünya kamuoyunun başka soykırımlarla uğraşması, onların uğradığı soykırımın etkisini düşüreceğine ilişkin diplomasi görüşü bütün bu susma ya da etkin konuşmama biçimlerini belirledi...

Fransa’da “soykırımı inkâr etmek suçtur” yasası tartışıldığı sırada, Mavi Marmara gemisiyle Filistin’e yardım götürenlerin bir kısmını İsrail öldürdüğü için, İsrail-Türkiye ilişkileri gergin görünüyordu. Ama Türkiye

devleti, Fransa’da bu yasa tasarısı görüşüldüğü sırada İsrail’le ilişkileri beklenmedik biçimde yumuşattı.

Türkiye diplomatik çevreleri çok iyi biliyordu çünkü, Yahudi egemen sınıfları başka halkların uğradıkları soykırımlara karşı yapılan savaşımların hemen her türünü ya engellemeye çalışır ya da bu savaşımlardan uzak durur.

Kapsayıcı psikoloji şudur: Bizimle özdeşleşmiş soykırım kavramını başkalarına kaptırmayalım.

***

Ermeni diasporasının siyaseti abartı sayan ve sanan kesimleri, Ermenilerin 1914-15’te Türkiye’de yaşadıkları katliamdaki ölü sayısını gerçeğe yakın değil de daima daha fazla söyler. Sanki bu cinayetlerin soykırım sayılması için 600 bin civarında Ermeni’nin öldürülmüş olması yetmemektedir. Elbette bir yıl içinde bir halkın nüfusundan bu kadar insanı planlayarak öldürenler, ellerinden gelseydi bunun iki katını da yapardı. Ama bu kadar insanın bir devlet tarafından planlanarak öldürülmesi de zaten soykırımdır. Ama böylesi diasporaya yetmez.

Türklerin Balkanlar’da ve Kafkaslar’da yaşadığı kırımlarda, göçlerde verdiği ölü sayısı asla gerçeğe yakın söylenmez... Verilecek rakamın abartılı bulunacağından çekinilen ortamlarda, “Yüzbinlerce Türk öldürüldü” denir.

Oysa, Osmanlı egemenliğiyle birlikte Balkanlar’a yerleşmiş Türkler Osmanlı’nın, art arda yaşadığı yenilgilerden sonra, Anadolu’ya göçmeye başladıklarında kelimenin gerçek anlamıyla soykırım yaşamıştır.

***

Ancak başka ve önemli bir boyut daha var: Şimdiki zamanı büyük ölçüde belirleyen tarihsel acılarının anlaşılması, o acıların nedenlerinin etraflıca anlaşılmasıyla ilişkilidir. Tarihi, bugünün her türlü milliyetçi etkisine mesafeler koyarak değerlendirmeyenler, zaten tarihsel bir etkinlik yapmıyordur. Bugünün mevcut gidişine, geçmişin acılarından, tarih aktüalitesinden bahaneler, gerekçeler derliyor demektir.

İster Ermenicilik, ister Türkçülük, Rum, Bulgar ya da Rus litaratürlerinin tarih tezlerinin bugün yaşadığımız sorunlarda nasıl bir işlev gördüğünü ve göreceğini anlamanın yolu, o yazılanlarla nedenleri arasındaki ilişkinin nesnel verilip verilmediğini anlamaktan geçmektedir.

“İç ya da dış düşman gereksinmesini” bir biçimde “anlaşılır” göstermeye yatkın çalışmaların vazgeçilmezi olan, “acı yüklü” satırlar hemen bütün halkların “millî ansiklopedisinde” bir biçimde yer almaktadır. Öte yandan her halk bugün olduğu gibi, dün de dünyanın bir parçasıydı ve olan şeylerin, bugün olduğu gibi dün de bir nedenler ve sonuçlar bağıntısı vardı.

Buradaki ayırt edici noktalardan biri herkesin kendi tarihine önyargılarla savaşarak bakabilmek için kendine yeniden emek vermeyi kabul etmesindedir.

***

Milliyetçi dünyanın acıyı açık artırmayla yükseltmeye çalışmasının edebiyatta da yansımaları vardır. Bu edebiyat türünde de daima başka ülkelerden, başka halklardan, mezheplerden gelir acı. Acı hangi ırkın, dinin, mezhebin işine yarayacaksa o “pirüpaktır”.

Srebrenitsa soykırımındaki en önemli aktör, Srpska Cumhuriyeti Ordusu’nun generali Ratko Mladiç’ti. Türk edebiyatında, İttihatçı düşünceleri işlemesiyle ün salmış Ömer Seyfettin’in, dillere destan olmuş olumsuz kahramanlarından birinin adı da Binbaşı Ratko’dur.

Düşmanlığı yaratabilmek, ona biçimler kazandırabilmek için acı tek başına yeterli değildir. “Düşman” sayılan tarafı aşağılamak, onun ne denli gaddar, insaftan, insanlıktan uzak olduğunu akıllara kazmak da gerekmektedir. Bu aynı zamanda bu acıya maruz kalan tarafın dayanma ve savaşma gücüne, kahramanlığına yönelik büyüleyiciliği, serüvenlerin olağanüstü boyutlara varmasını da sağlamaktadır.

Irkçılık edebiyatının Türkiye’deki örneklerinin eğer cılkı çıkmışlarını, yerlerde sürünenlerini, yerel pazarlar için üretilenlerini bir kenara bırakırsak; teorik alanda Ziya Gökalp, Yusuf Akcura, Nejdet Sançar gibi isimleri edebiyat alanında Hüseyin Cahit Yalçın, Ömer Seyfettin, Nihal Atsız, Necip Fazıl Kısakürek, Orhan Şaik Gökyay ve daha sonra Halikarnas

Balıkçısı, Atillâ İlhan gibi isimler izlemektedir. Ömer Seyfettin’in Vatani Hikâye/Beyaz Lale’si bu bakımdan en tipik örneklerden biridir:

Söz konusu kitapta, 1912’de Bulgar ordusunun Serez’e girişi anlatılmaktadır. Ama öyle sahneler vardır ki hem okumak olanaksızdır, hem de büsbütün inanmak... Romanda Bulgar binbaşı Radko, Türklere tam bir vahşet uygulamaktadır:

“Şehrin en büyük fırını hazırlanacak, ali mahkeme için lüzumu olan sandalyeler, büyük masa, kırmızı örtü, İncil, ip, zeytinyağı, kerpeten, ustura, şiş vesaire gibi şeyler oraya götürülecek, vakit geçirmeden işe girişilecekti.”

(...)

Radko’nun ikinci emri yukarıdaki hazırlığın nedenini açıklamaktadır:

“Türk mahallelerinden çabucak yetmiş seksen kadar kadın istintak [sorgulama] için toplanacak ve ilk yanan fırına getirilecek.”

(...)

“Dimço Kaptan’ın yaktırdığı fırına elli tane kadın getirildi.”

Radko, işe koyulmak için atını dört nala o fırına sürer. İşi “kızlarla”, “genç kadınlarladır.” İhtiyarları kapının arkasında toplar. Yalnızca “on sekiz yaşında kızlar, kundaktaki çocuklarına meme veren genç ve taze analar” kalır geriye. Ve ayrılmış kadınlara emrini verir Radko: Soyunun. “Hamama girecekmiş gibi... Ağanızın koynuna girecekmiş gibi...”

Afallamış ya da direnen kadınlar dipçiklenir. Binbaşı Radko öfkelenir. Kucağından kopartılan bebeği yanan fırına atılan bir kadın bağırır:

“Allah’tan kork.”

Radko yanıt verir:

“Allah benden korksun”.

Bulgarların, Balkan Türklerine yaptıkları vahşet, çileden çıkan annenin binbaşının gırtlağına atılmasıyla doruğa çıkar: Radko, kadını komitacılara soydurur, ellerini arkadan bağlatır ve önceki sayfalarda hazırlanmasını emrettiği usturayı alarak işe başlar. Sonrasını Ömer Seyfettin Bey’den

dinleyelim: “Kebap yapılacak kestaneleri nasıl çatlamasın diye yararlarsa o da fırında yakacağı adamın vücudunu öyle yarardı. Yarılmamış bir adam çabuk yanmazdı. Hâlbuki yarılırsa tatlı bir cızırtı çıkararak, çabucak tutuşur, mavi ve sincabî bir buhar bırakarak kül oluverirdi.”

Bundan sonrasında, Ömer Seyfettin yarattığı düşmanın, bölgedeki neredeyse bütün halkların yanarken çıkardığı kokular konusundaki uzmanlığını hem gülümseten çelişkilerle, hem de gülümseten ayrıntılarla veriyor.

“Bu mavi ve sincabî buhar... Radko onun manzarasından ziyade kokusunu severdi. Ve bu koku yakılan adamın milliyetine göre değişiyordu. Radko çok dikkat ve tecrübe etmişti. Hattâ şimdi yakılan bir adamın uzaktan kokusunu duysa hangi milletten olduğunu yanılmadan söyleyebilirdi. Bulgar köylüleri kavrulmuş sarmısak, Sırplar yanmış patates, Rumlar kızartılmış balık ve şarap kokusu çıkarırlardı. Henüz bir Alman, bir İngiliz, bir Fransız yakamamıştı. Onların kokusunu bilmiyordu. Fakat Türkler... Balkan’ın bu en kuvvetli ve kanlı adamları keskin bir süt, bir tereyağı kokusu neşrederlerdi.”

Türklüğün birlikte yaşadığı, komşuluk ettiği öteki bütün halklardan ne denli asil olduğuna, Türklüğün yaşadığı zulümleri, bütün bu halkların Türklüğe tepeden tırnağa düşman olmasını işlemiş daha pek çok roman, şiir, öykü film vardır. Murat Belge’nin “Genesis/Büyük Ulusal Anlatı/Ve Türklerin Kökeni” başlıklı çalışması bu bakımdan son derece önemli bir incelemedir.

Bizim, Ömer Seyfettin’den örnek vermemizin nedenlerinden biri, Ziya Gökalp gibi sosyolojik bakımdan Türklüğün şekillenişine ön ayak olan kesimlerle 1900’lü yılların hemen başında işe katılmış olmasıdır. Örneğin, Beyaz Lale 1914’te tefrika edilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküş sürecinde Türkçülüğün bu akıl almaz mazlum edebiyatı, hiç de küçümsenmeyecek ölçülerde pornografik öğeler katılarak (ileride biraz daha ayrıntılı değineceğiz) şekillendirilmiştir.

Bu edebiyat, Osmanlı Türkiyesi’nde Ermeni soykırımı başta olmak üzere pek çok sindirme hareketinin zeminini oluşturan ana öğelerden biri olmuştur.

Edebiyatta, yazının öteki türlerinde geliştirilen bu ırkçılığı kimi incelemeciler "aydınların reaksiyonu" olarak değerlendiriyor. Osmanlı'nın Bosna'da, Trablusgarb'da yenilmesi, Balkanlar'dan gelen öteki yenilgilerden ötürü bu bir ölçüde doğru sayılabilir. Öte yandan Osmanlı-Rus Savaşı'nın (93 Harbi) katılaştırdığı kasvetle rendelenen Osmanlı kimliği de bu "reaksiyonun" nedenlerine eklenebilir.

Ama bütün bunlar, Türk kimliğiyle başka halklara saldırmanın açıklanmasında yeterli değildir. Osmanlı lügatının içinde dolaşarak "öz türkçe" arayan yazarları, öteki bütün halkların Türk ırkının uhdesinde yaşayacağına ilişkin yapılan yasaları, yazılan yazıları; kendi içindeki muhalefetin suikastlarla, tuzaklarla susturulmasını sağlayan iktidar biçimini yalnızca Osmanlı'nın sınırlarının daralmasıyla oluşan kaybı "telafi etmeye yönelik çabalar" olarak değerlendirmek de çok kullanışlı görünmüyor.

Avrupa'da 17. yüzyılın sonlarında başlayarak daha da saldırganlaşan ırkçı dalganın gelişip dünyadaki milliyetçi dalgayla buluşarak kendine yeni yollar açmasının da bu "millî tarih" yaratma biçimlerinde büyük payı vardır. Tarih icat etmenin, pek çoğu hayale dayanan ırk kökleri üzerinde ulus inşa etmenin; bunu yaparken başka bütün halkları, kültürleri "aşağılık" görmenin arkasında kurulmak istenen yeni egemenlik biçiminin hayalleri de vardır.

Edebiyat bu icat ve inşayla gelen bu tarihin popülerleşmesi bakımından o günün en büyük olanaklarından biridir. Bugünden bakarak bu "büyük ulusal edebiyatın" hamuruna ağırlığını veren öğelere hamaset diyebiliriz. Ama ortaya çıktığı dönemin koşullarına bakıldığında bu "hamaset" ulaştığı kitleler üzerinde derin etkiler bırakabilen bir olgudur.

Bu "hamaset" farklı ülkelerin edebiyatında bizdeki ölçeklerde var mıdır? Bu ayrı bir araştırmayı gerektirmektedir. Ama, Ömer Seyfettin'in örnek aldığımız Beyaz Lale'sindeki olağanüstü zalim sahnelerin bir kısmının modeli, Osmanlı'nın ezeli ve ebedi "düşmanı" Rusya'nın büyük yazarı Dostoyevski'dir. Karamazov Kardeşler'in, İvan'ı, bir Bulgardan dinlediği menkıbe gibi öykülerle doludur. Bu kısa öykülerin odağında Türklerin, Çerkeslerin Bulgar halkına karşı işledikleri zalimlikler bulunmaktadır: "Köyleri yakıyor; kadın ve çocukları katlediyor, ırzlarına geçiyor... Bu Türkler çocuklara işkence yapmaktan da zevk alıyor; doğmamış çocukları

analarının rahmini kesip çıkartıyor, annelerinin gözüne baka baka, bebekleri, havaya fırlatıp düşerken süngüleriyle şişliyorlar.”

Dostoyevski’nin kahramanı İvan, işgalci Türklerin bebeklere, kadınlara yaptığı zulme çok özel bir vurgu yapmaktadır:

“Çocuklu kadınları düşünün. Bu işgalci güçlerin karşısında korkudan titriyorlar. Türkler işte böyle annelerin etrafında daire olur. Önce türlü maskaralıklar yaparak bebeği güldürmeyi başarırlar. Derken biri piştovunu çeker, bebeğe doğru uzatır; çocuk minik elleriyle bu oyuncağı yakalamaya çabalarken, tetiği çeker ve yavrucağın beynini patlatır.”

Yinelemek gerekirse bu zulüm pavyonunun işgalle, milliyetçilikle yaralı bütün ülkelerin edebiyatında bir yeri vardır; örneğin Yunanistan’daki Osmanlı işgalini anlatan Kazancakis’in milliyetçiliği daha aşağıdır diyebilir miyiz?

Kaptan Mihail’de, karısını kaptırıp paçavraya dönen Türk Beyi Nuri bir de kaptan Mihal’in kardeşinden aldığı bıçak yarasıyla erkekliğini yitirir. En büyük erkeklik erki daima Rumlarındır...

***

18. yüzyılın son çeyreğinden başlayarak Avrupa’yı kıskaca alan milliyetçi dalga, aynı zamanda imparatorlukların parçalanmasının da miladı sayılabiliyor. Ama bu aşamada bir sorun vardı: Milliyeti “O,” yapan, “kendine özgü” kılan “başka milliyetlerden ayırt edebilecek” değerler silsilesini bulmak, yaratmak, kurgulamak gerekiyordu: Bu ödevin küçümsenemeyecek kısmı da “tarihçiliğe”, “bilime” ve “edebiyata” düşüyordu.

Bu nedenle Dostoyevski’nin anlattığı “gaddarlıklar” Türk edebiyatında tersine çevrilerek anlatılmaktadır. Üstelik, köken bakımından eldeki tarihle tatmin olmayanlar, bu kez “kök Türkler” tezine yaslanarak, İttihat ve Terakki’nin Balkanlar’da uyguladıkları Türkleştirme politikalarını edebiyatın alanına çekmek için çaba göstermiştir.

Nihal Atsız, “*Leon Cahun*” ya da “*Gökbayrak*” kitapları başta olmak üzere döne döne işlediği savaşkan, Orta Asyalı beyaz ırkını, Aptullah Ziya

Kozanoğlu, Kızıl Tuğ'da Moğollardan özel bir Türk tipi elde etme çabasıyla sürdürür:

O sıralar adı "Temuçin" olan Cengiz Han şöyle konuşturulmaktadır:

"Sen de çok iyi bilirsin ki Celme, Moğol diye aynı bir ulus yoktur. Bundan başka ben de, eski Göktürk soyundanım. Ben bu göçebe avulları, senin Moğol, Türk, Tatar, Özbek, Kırgız dediğin cılasınları bir araya, bir bayrak altına alacağım. Ben Türk, Moğol, Tatar derdinde değilim. Ben avul başbuğu değil, ulus hakanı olacağım..."

Birinci Türk Tarih Kongresi'nde Afet İnan, belki de Kozanoğlu'nun edebiyatından etkilenmiş olarak (çünkü romanın yayımlanmasından yaklaşık 7 yıl sonra) "Cengizhan bir Türk kabilesinin mensubudur. Moğol adı bu kabileye çok sonra takılmıştır" demektedir.

***

Önce Bulgarlar, Sırplar, Ermeni ve Rumlar ve elbetteki Kürtler; sarayın, sermayenin işine gelmediği zaman ya da Kemalistlerin seçkin kültürüne uymadığı için Araplar...

Hepsi düşmandır.

Bu üstün ırk için bir dış düşman ihtiyacı var olduğu sürece de öyle kalacaklardır. Türkçülüğün, devletçiliğin beğenmediği her hareket "büyük devletlerin iğvasına gelmektedir" ya da moda söylenişiyle "kökü dışarıdaki mihraklardır..." (Sanki, bu ülkenin bütün kaynaklarını peşkeş çeken, ikili anlaşmaları yapan, silah pazarına ülkenin bütçesini yatıran Türk devletçiliği değil de başkalarıymış...) Birlikte yaşadığı, komşuluk ettiği bütün bu halklar, bir biçimde Türkiye Cumhuriyeti'ni arkadan vurmak için daima tetiktedir.

***

Bugün, bir depremden sonra, birlikte yaşadığı bir halkı aşağılayarak, onun karşısında kurumlanarak, küfür ederek, ona "sahiplenme" biçiminde, yaklaşık yüzyıla yayılmış bu edebiyatın payını kim bir kenara bıarakabilir?

Türkiye televizyonlarında izlenme rekorları kıran “Kurtlar Vadisi” adlı dizinin, topluma böylesine sirayet etmesi gibi bir örneği akla getirmek bu dediklerimizi daha somut düşündürmek bakımından bize yeterli geliyor.

***

Halkların acılarıyla bir cinnet parkına döndürülmüş bu dünya.

Türkiye’de zulme maruz kalmış öyle insanlar var ki artık acılarını anlatmayı bile istemiyorlar. Çünkü öylesine art arda geliyor; öyle üst üste yıkıyor ki insanları, bazen susmak konuşmaktan çok daha baskın gelebiliyor.

Polanyalı şair Tudeusz Rozewcz’in dizelerini okuduğunuzda ister Dersim’de topraklarından kopartılıp köle pazarı benzer yerlerde başkalarına evlatlık dağıtılırken saçları kazınan küçük kızları düşünün; ister göç yollarında bit içinde kalmış başlarını kazıyan binlerce Ermeni kadınını, ister işgal altındaki topraklarında ya da göçerken “çirkin görünürsem tecavüzden kurtulurum” düşüncesiye saçlarını kökünden kesen başka halkların milyonlarca kadınını... Rozewcz ölüm kamplarını yazmış, ama aslında ölüm kamplarının dışında bırakılan ya da ölüm kamplarına sığmadığı için dışarıda kalmış, hep dışarıda kalacak yaşamı:

AT KUYRUĞU

Götürülecek bütün kadınların
traş edilince başları,
dört işçi, huş dallarından süpürgelerle
süpürdüler saçları
ve bir yere topladılar.

Şimdi temiz camın ardında
sert saçları yatıyor
gaz odalarında boğulanların,
taraklar ve iğneler var
içinde bu saçların.

Işıkla parıldamıyor bu saçlar,
rüzgârla ayrılmıyor,
okşamıyor bu saçları
bir el, bir yağmur, bir dudak.

Koca sandıklar içinde
bulut bulut kuru saçları
boğulanların,
ve solmuş bir örgü,
bir at kuyruğu, kurdeleli,
yaramaz oğlan çocukları okulda
çekerlerdi hani.

Çev: A. Kadir - Gülen Fındıklı

olmasaydı alimin yağcılığı ya nice olurdu zalimin hali

medyadaki edebî kalemlerin deprem notları

Gazetelerde çok sayıda edebiyatçının köşesi var. Bazen haftada iki, bazen tek gün yazıyorlar. Edebî bir dil ve sözcükleri seçerek kullanıyorlar. Zaman zaman politik dilin arkasına sığınıp öfke saçanlar da yok değil aralarında. Böyle olanlar sonuçta hümanist gibi görünen yazılar çıkarıyorlar. İslamcı çizgideki gazetelerin edebiyatçılarının deprem ile ilgili yazıları; tevekkül içeren, biraz mistik, kaderlerinin sonucu meydana gelmiş bir esintisi havasında ilerliyor. Bejan Matur da bu grubun içerisinde düşünülebilir.

***

Zaman gazetesinde depremi konu edindiği (28 Ekim 2011, Cuma) yazısının başlığı "Deprem ve Çalıkuşu."

Cumhuriyet ideolojisinin bir olgusunu eleştirerek başlıyor yazısına:

"Şu Çalıkuşu edebiyatı size de sıkıcı gelmiyor mu? İçinde oryantalizm olan 'biz' ve 'diğerleri' söylemi."

İnsan, Matur'un "biz ve ötekiler" söyleminden uzak duracağını düşünerek okuyor yazıyı; depremle ilgili bölümleri sahiden de öyle:

"Doğuda bir deprem yaşandı. Türkiye'nin her yerinde yaşanan türden. Dünyanın herhangi bir köşesinde yaşanabilecek cinsten. Depremden etkilenenlere yardıma koşma biçimi ve onun etrafında dönen tartışmalar ise tam bir turnusol. Önyargıları, birikmiş arızalı bakışı ve saf merhameti ortaya saçıyor."

Ama Matur giderek "medyanın kalemlerini" Anadolu'ya eskiden kalma bir bakışla baktıkları için eleştiriyor. Çünkü, ona göre, bu kalemlerin çoğu, AKP'nin Anadolu'da fersiz ışıklara fer verdiğinin ayrımında değildir:

"Siyasetin ve siyasetçilerin bakışını anlamak mümkün. Ama medyanın içindeki bazı kimselerin, insana bakışındaki demodelik sahiden çekilir gibi değil. Bu kalemlere bakınca Anadolu'nun Cumhuriyet tarihi boyunca cılız yanan ışıklarını görüyor insan. O ışıklar çoktan fer kazanmış, umurunda değil.

Zihniyet meselesi bu. Büyük bir gayretle kendini aşma ve dünya ile buluşma isteği duyan toplumun kodlarını belli ki bazıları hâlâ çözemiyor. Bulunduğu yerden bakıp hâlâ ezik, zavallı, Batı'dan getirilecek aydınlanmaya muhtaç bir Doğu ve taşra tarifi yapıyor."

7.2 büyüklüğünde bir depremde yüzlerce insanın ölmesi, bu ülkede geri bırakılmanın, bölgeler arası eşitsizliğin bir göstergesi değil Matur için. Olası bir depremde İstanbul'da olacak olanların da onun "Gelişmiş ülkesinde" bir etkisi olmayacak belli ki. Belli ki rantiyerliğin kasıp kavurduğu kentlerin, kentleşme bilinciyle değil de yap-satçılığın hükümranlığında şekillenmiş ve şekillenmeyi sürdüren yerleşimlerin "köylülüğün ta kendisi olduğunu" kimse söylememiş ona. Deprem bahenesiyle kalıplar döküyor:

"Bir demokrasinin gelişmesinin en önemli parametresi toplumdaki köylülüğün azalması, kentleşme oranının artmasıdır. Yani bir orta sınıf oluşmasıdır. Türkiye'de bugün hızla büyüyen bir orta sınıf var. Gerek doğuda gerekse Anadolu taşrasında büyük bir eğitim ve üretim hamlesi yaşanıyor. Dershanelerin, okulların bu kadar önem kazanması, eğitimin bir ikbal kapısı olarak görülmesi, bu sınıfın gelişmesine paralel bir durum. Cumhuriyet tarihi boyunca olmadığı kadar bugün, köylü ve ezik diye tarif ettiğiniz o insanlar sisteme dahil olmanın yollarını zorluyorlar. (...)

"Bu iştiyak ve açılma isteğiyle Anadolu'nun hemen her ilçesinde hatta köylerinde internetten iletişime şehirdeki dekordan farklı bir dekora rastlamıyorsunuz. Yani ülke ortalaması bir standart kazanıyor. AKP'nin temel başarısının, bu sınıfı yaratmak olduğu da sıklıkla vurgulanan bir gerçek. Kendi burjuvazisini yaratan bir iktidar yönetiyor Türkiye'yi şu an. Ayrıca Gülen hareketinin bundaki taşıyıcı rolü, katkısı inkâr edilemez."

Eğitim ve Fettullah Gülen hareketi, yeni orta sınıfın muazzam gelişmeleri ve AKP...

Deprem?

Yüzlerce ölü?

Zemheriyi çadırların cehenneminde geçirmeye mahkûm edilmiş Vanlılar?

Depremde yakınlarını kaybedenlerin çadır ve ekmek istedikleri için AKP'li bakanın işaretiyle biber gazı sıkılarak coplanması?

Van'dan kaçıp büyük kentlerde, belirsizliğe, açlığa sığınmak zorunda kalan on binlerce insan?

Van bu göçten ötürü hayalet şehre dönerken, başbakanın "Devlet görevlileri kalmalı" diyerek, asıl derdinin halk değil de devletin gücü ve sürekliliği olduğu gerçeği?

Matur, bunlardan azade.

***

Bejan Matur bulunduğu yerden kodları Cumhuriyet başlangıcına kadar götürüyor. Bugüne gelemiyor bir türlü. Depremde yıkılan yapılar ve medyada, sosyal medyada kullanılan dilin hangi dönemlerde buralara geldiğine varamıyor.

Yazdığı gazetenin sayfaları arasında gezintiye çıksa bile, bu işin öyle köylülükten çıkıp, şehirli olma ile kodlanamayacağını görecek de, görmek istemiyor anlaşılan. Tevekkül ve 'ilahî uyarı' yazılarını, milliyetçiliğin din eksenli olanını görmüyor, yazmıyor. İki gün önce yazdığı yazısında: "Yaşanan rekabetin kitleye yansıyan yönü ise vahim; BDP'li belediye ve STK'lara yardım etmeyin diyen Türk milliyetçileri ve devletin kurumlarına yardım etmeyin diyen Kürt milliyetçileri aynı noktada buluşuyor: siyasetin insani değerleri ötelediği yerde."

(Politize edilen deprem, Zaman gazetesi, 26 Ekim 2011)

Ama hakkını yememek gerek. Eli değmişken BDP'yi de şöyle bir övüyor:

"Diğer yandan bu büyük yarışta hiç geri durmayan bir BDP var. İnsanının hayat kalitesini yükseltmek üzere canla başla çalışan bir BDP. Kürt seçmenine sadece kimlik değil bir refah da vaat eden. İddiasını belediyecilik anlayışında görüyorsunuz. Daha net bir fikir edinmek için Diyarbakır'ın Kayapınar ilçesine bakmanız yeterli."

Ama, Matur'un asıl "demesi o ki," AKP'nin yönettiği bir ülkede kalemlerin böyle, ezik bir doğu portresi çizmesi günahtır.

“(Z)ihinlerdeki o ezik doğu anlayışı artık yok. Doğuyu aydınlatmak üzere Cumhuriyet’in seferber ettiği fedakâr öğretmen tipi de nostaljik bir figür artık. (...)

“Çalıkuşu edebiyatında ısrar edenlere benim tavsiyem ‘İki Dil Bir Bavul’ filminin sahiciliğine kulak vermeleri. Çünkü o anlatımda oryantalizmin zerresi yok. Eşit yerlere yerleştirdiği öğrenci ve öğretmen arasındaki dilsizliği, anlaşamamayı bir trajik durum olarak anlatmayı seçiyor film.”

Yazık ki, “İki Dil Bir Bavul” filmi de bu ülkede, bu zamanda çekildi. Söylemesi ayıp olmazsa söyleyelim, söz konusu film bir tür belgeseldir. Konusu Kürt topraklarında geçiyor. Ve şimdi Nurcu’sundan, Nakşi’sine, Gülen’ine kadar, orada, anadilde eğitim diyenlerin hapislere doldurulmasına içten içe sevinerek bakıyor. Bütün bu kesimler AKP güvencesiyle, deprem bölgesine dair her satırda kahır saçıyor. Ama yazının bu bölümü, yazarlık camiası bakımından eski bir numaradır: Kötü, kem şeyleri yazarken, iyi işlerin vesilesini gölge edinmektir bu.

Anadili yasaklanmışların yaşadığı kentlerden esirgenmiş olanı, anadilini istediği için öldürülenden esirgeneni, “orta sınıf büyüten” AKP’yi deprem bir kez daha gözler önüne serdi.

Şair yüreğiyle el hak doğru söylüyor Matur:

“Zaten insan hikâyemiz dönüp dolaşıp trajik olanda düğümlenmez mi? İnsan olmakla sahip olduğumuz ortak acıda, yalnızlıkta.”

Son cümlesine hakikaten katılıyoruz:

“Doğu ya da batı olmuş ne fark eder.”

Ve elimiz acıyarak ekliyoruz: Yazık ki fark ediyormuş.

***

Fatma Barbarosoğlu, Bejan Matur’dan farklı olarak ruhun derinliğinden gelen bir dille başlıyor: “Yunus Gitti Azra Bebek Geldi” (Yeni Şafak, 28 Ekim 2011) başlıklı yazısına. Mevsimlerden başlayıp ihtilallere çentik atıp, Afganistan’a kadar uzanıyor. Zulüm tarlalarını anıyor ve diktatörleri gömüyor. (Sahi bu ülkede kimler idam edilmişti, kimler işkencehanelerden

geçmişti.) ‘O diktatörlerin ölümleri değil, öldürülme biçimleri kalıyor geriye’ diyor. Saddam ve Kaddafi’nin ölümlerine vurgu yaptıktan sonra, nihayet deprem görünüyor yazının bir yerlerinde:

“Deprem yardımlarını ihtiyaç sahiplerine ulaştırmayı; ‘hasar denetimini ve imaj yönetimini;’ PKK’ya rağmen başarmak zorunda olduğumuzu ne zaman anlayacağız!” vurgusunu yapıyor.

İşte deprem sonrasında yaşanan budur.

Barborosoğlu sonra, Rakel Dink’ten, (= İncil’den) ödünç alınmışa benzeyen, “Hepimiz bebektik bir zamanlar. Teröre kurban verdiklerimiz de bebekti. Anneciğinin biriciği idi...” sözlerinin anlamı daha da değişiyor... Yardımlar konusunda bu kadar tepinilen bir ortama ekleniyor, yoruyor...

‘Yardımlar engelleniyor ama buna rağmen başarmak zorundayız’ mantığını, zihninde ırkçılığın yılkı atları gezinen bir okuyucu kitlesinin nasıl algılayacağını konuşmak bile yersizleşiyor...

Oysa deprem sonrası soğuktan yitirdiğimiz çocukların haberleri, Yunus ve Azra bebeğin gözlerinin tanıklığında sessiz sedasız akıp gidiyor. Edebiyatçı ise bir yere takılmış, sadece orayı yazıyor.

Ah elbette çok sevdiği okuyucuları bilmeliler ki Barbarosoğlu, Oblamov da okumuştur:

“Oblomovların evine düşer gözün nuru. Gönülde Van depremi gözün nuru Oblomov’un bütün çocukluğunu uzun bir rüya olarak hatırladığı zamanlara düşer. Oblomovka’nın saatlere ayarlı olmayan zamanlarına düşer. Vakti; kesintisiz aktığı yatağından ayıran, birinin doğum günü olmasıdır. Birinin ölmesi ya da birinin evlenmesi.

Oblomovka’da vakit ebedî dinginliğinde akarken onu şimdi şu zamanda okuyanın nasibine hep mevsim normallerinin dışında kederler, acılar, vakitsiz gelmiş ölümler düşer.”

Bilir mi ki hanımefendi, İvan Gonçarov’un Oblomov’u, bitmekte olan aristokrasiyle, gelmekte olan burjuvazi arasındaki gerilimin ta kendisidir. Ama kim bilir, Van’da insanların ölülerini kış toprağına verdikleri bu zamanda Oblomovların evine bunca heves, aristokrasiye bunca iltifat ve özenmenin arkasında hangi “kesintisiz aristokratça” düşler vardır.

Lakin güzeldir gene de Barbarosoğlu’nun sorusu:

“Celal kuşağında mıyız?”

***

Habil ile Kabil’de beri dünya kardeşlikle aynı anda konuşur kardeş katilliğini... Habil ile Kabil’den beri mi konuşuruz mülkiyetin, ailenin, devletin, sınırların, kibrin, gücün, sırt çevirmenin, bakmadığımız için bizi gülünçlüğün dibinde sevinmeye zorlayan acıların serencamını? Nasıl düğümlenir serebellumda bu melal?

Hilde Domin’in dizeleri o ebedî yaradan süzülüyor:

HABİL KALK

Yeniden oynanmalı bu oyun
Her gün oynanmalı yeniden
Durmalı önümüzde her gün.
Bir “Evet!” olabilmeli yanıt

Ama kalkmazsan Habil
Bu yanıt...
Bu önemli tek yanıt
Değişebilir mi hiç o zaman?

Kapatabiliriz bütün kiliseleri
Kaldırabiliriz bütün kanunnameleri
Dünyanın her dilinde
Kalkarsan eğer
Ve geçersiz kılarsan
Her şeyin bağlı olduğu
Tek soruya
Yanlış verilmiş o ilk yanıtı

Kalk ki
Söylesin Kabil
Söyleyebilsin sana:
“Ben kardeşinim
Koruyucunum senin
Nasıl koruyucun olmam”
Her gün kalk yeniden
Dursun diye önümüzde
Bu: “Evet, ben buradayım
Ben

Kardeşin!”

Korkmasın diye
Çocukları Habil’in artık
Bir Kabil olmasın diye Kabil
Bunu ben yazıyorum
Ben, bir Habil çocuğu

Halbuki korkuyorum da her gün
O yanıttan
Tükeniyor ciğerimdeki soluk
Beklerken yanıtı.

Habil, kalk
Bir başka... yeniden başlasın
Hepimizin buluşması

Yanan ateşler
Dünyada yanan o ateş
Habil’in ateşi diye yansın

Ve füzelerin kuyruğunda bile
Habil’in ateşleri yansın

***

Pınar Tınaz, ‘iş yerinde Psikolojik Taciz (Mobbing)’ ismli kitabında; (Beta Yayınları, Mart 2006 İst.) iş yaşamında mobbing kavramını ilk kez kullanan İsveçli çalışma psikoloğu Heinz Leymann’dan bir mobbing tanımlaması aktarmaktadır. “Leymann, mobbingi bir veya birkaç kişi tarafından, bir diğer kişiye yönelik (nedeni, düşünce ve inanç ayrılığından kıskançlık ve cinsiyet ayrımına kadar çok çeşitli olabilen), sistematik bir

biçimde, düşmanca ve ahlak dışı bir iletişim yöneltilmesi şeklinde ortaya çıkan bir çeşit psikolojik terör olarak tanımlamaktadır.”

Tınaz, hemen arkasından şu alıntıyı yapmaktadır. “Psikolojik terör ya da mobbing; iş yerinde sistematik bir şekilde bir ya da daha fazla birey (nadiren dörtten fazla) tarafından daha çok bir kişiye yönelik (nadiren birden fazla) düşmanca ve etik dışı davranışları içerir. Birey, mobbing hareketlerine bağlı olarak çaresiz ve savunmasız bir halde kalır. Bu hareketler, çok sık (en az haftada bir) ve uzun bir süre içinde (en az altı ay) tekrarlanan bir temelde gerçekleşir. Bu düşmanca davranışların sıklığı ve uygulama süresinin uzunluğu, bireyde belirgin zihinsel, psikomatik ve sosyal tükenmişliğe neden olur”.

Üzerinde konuştuğumuz durumu açıklamak için Tınaz’ın çalışması güzel bir örnektir. Van depremi sonrası kullanılan dil mobbingin başka bir versiyonudur. İş yeri değişmiş, mağdurun yerini deprem bölgesi, Kürtler almıştır. Taciz ise medya ve sosyal medya üzerinden yapılmaktadır. Bu dakikadan sonra insanlara ne söylenirse söylensin akıllarında hep bu dilin yarattığı travmanın sonuçları kalacaktır.

Fatma Barbarosoğlu, bir sonraki yazısını bir önceki yazısında bıraktığı son cümle ile başlatıyor. ‘Bir zamanlar hepimiz bebektik’. Masumiyet üzerinden devam ediyor yazı:

“Yarı yolda kalmamak için Azra bebeğin göçük altından kurtarıldığı anda duyduğumuz mutluluğu hiç unutmamamız gerekiyor. Ancak o zaman, teröre kurban verdiklerimizin de bir zamanlar bebek olduğunu unutmamayı başarabiliriz. Evet, teröre kurban verdiklerimiz de bir zamanlar bebekti. “Şehitler ölmez vatan bölünmez” nidalarıyla uğurladığımız; toplu resmin, yüzü seçilmeyen fertleri olarak ne çabuk unutuyoruz onları. Ne çabuk uzaklaştırıyoruz hikâyelerini.”

Birisi Barbarosoğlu’na bu kadar insanın (bebek olan her insanın) ölmesi aslında devlet terörünün ta kendisidir, demez mi acaba?

Ya da birisi, ‘Deprem oldu hanım, deprem ve ortalığı yardımdan çok mihnet ve küfür, alay ve gözdağı sarmış vaziyette’ demez mi acaba?

Hani söylemesi zor, söylendiğinde de muhatap sayılan bir yazarın ağırına gidebilir ama, bu yazıları, televizyon sunucusu Müge Anlı’nın sözlerinden

nasıl ayırt edeceğiz? Hakikaten söylemesi fena, lakin, ‘Allahtan bu deprem olmuş da herkesin bir zamanlar bebek olduğunu ve teröre kurban verdiğimiz evlatlarımızı da anımsamamıza aracı olmuş’ gibi düşündürmek üzere yazılmışlar diyesi geliyor insanın.

***

Bu ince ayrımcılıklardan doğar mı çokça tekrarlanan “barış dili?”

Halkların acılarını edebiyatın ince dolambaçlarından geçirerek yarıştırmak, bunu yaparken yan tutmak ötekinin acısını, ölümünü kimliği saklanmış incelikle inkâr etmek olmaz mı?

“Şüheda fışkıracak toprağı sıksan şüheda” demiş Mehmet Akif Ersoy. Gazaba ve hakikate şahitlik edenlerden gelen ve şehide dönüşen o acı sözcükten de medet ummuş; “çaresizlik içinde bir vatan” tasvirinde, “şüheda” demiş. Bugün ülkenin yoksul gençlerinden oluşan bir şehitler deryası var. Çünkü ölüm üzerine kurulmuş siyasetler silsilesinin kurbanları, art arda geliyor kentlere... Anadolu, çocukları öldürülmüş analarla dolu... Ve Kürt illerinde kadınlar, “faili mechule” gitmiş çocukları belki gelir umuduyla, o dipsiz kederli umutla, olur a vakitsiz gelir de dışarıda kalır diye kilitlemiyor evlerinin kapısını. “Ora”da, kentlerin kıyılarında, derelerde, bayırlarda, “Ora”da kentlerin merkezinde, kışlaların, karakolların arazilerinde toplu mezarlar çıkıyor... “Ora”da da toprağa verilen her gerilladan sonra haykırıyor insanlar: “Şehit namırın!”

Aynı dinin dilidir. Aynı çaresizlikten güven ve gelecek süzme isteğinin içi dert dolu haykırışıdır... Ta İsa’dan önce bulunmuş “Vatan için ölmek kutsaldır.” Savaşa ihtiyaç duyan her kesimin, dinin kutsiyetine bağladıkları, dağlandıkları bir dildir.

Ve henüz hiçbir peygamber söylemiş değildir, toprağın altında sınırlar çizildiğini, toprağın altının da ırklara, milliyetlere göre bölündüğünü...

Ah Barbarosoğlu! Sahi sizin yazınızın “bağlamı” depremdi sanırız.

Gördünüz mü unuttuk!

***

Yeni Akit’te yazıyor şair Abdurrahim Karakoç. Kin/nefret ve küfür edebiyatı diye bir kategori varsa eğer, Karakoç bunun ülkemizdeki samimi temsilcisi sayılabilir; kin akıyor satırlarında. Depremle ilgili yazılarının arasında neler yok ki; deprem ve onun insanlığa yüklediği acı ve çile hariç, nefretin, insafsızlığın envaiçeşidi bulunuyor bu yazılarda. “Deprem” diye başlıyor ve hızla PKK’ye geliyor tüm sözler.

“Sahi, Öcalan, Karayılan, Baho Erdal ve diğer candaş yoldaşlar deprem mağdurlarına ne gibi yardımda bulundular? Orası Kürdistan ya...”

Bir de nedendir bilinmez Dersimlilere takmış kafayı Karakoç: ‘Kime Gardaş Diyeceğiz?’ (Yeni Akit, 01.11.2011) başlıklı yazısı deprem sonrasında büsbütün sahici olmasa da dillendirilen ‘kardeşlik’ vurgusuna bir yanıt niteliğinde:

“Tunceli kökenlileri önünüze atsam kılına dahi dokunmazsınız...Peki niye? Çünkü kumaşınız aynı... İnancınız aynı... Gizleseniz yine de fark ediliyor...” diyor.

A. Karakoç, İslam dinine “inandığını” söylüyor. Bize kalırsa yazdıkları, onun bu dinin enginliğinden çok kindarlığa, nefret inancına yakın olduğunu düşündürüyor... Şöyle yazıyor Karakoç:

“Tarihin binlerce yıl derinliğinde kalıp unutulan ‘Zerdüşt dinini’ İslamdan evla gören sapık nereden benim kardeşim oluyor?

Bariz bir yanlışlık var!..” Bu satırların sahici İslam inancında bir yeri var mı bilmiyoruz. Bildiğimiz, günah sayar gururu ve kibri İslamiyet.

“Tunceli” sözcüğünü düşündüğünde kan tutmuş bir boğanın çılgınlığıyla seğirtiyor Karakoç’un sözcükleri:

“Ayıbı mayıbı bilmiyor Kürdistan kurucuları... Zaten onların da çoğu Tunceli kökenli...” (Yeni Akit, 27.10.2011) “Şairin” bu cümlesi “depremle” ilgili bir başka serzenişinde geçiyor.

Bir yanıt bulunur mu bu kafatasçı, bu mezhepçi sözlere, onu da şiirin vicdanına havale etmekle yetinmek istiyoruz. Çünkü sözleri cehennemden sökün edip gelen bir zebani çatalına benziyor. Bir çatal tarif ediyor bize Charles Simic. Bir çatal, insanla, insan arasındaki bütün sözleri düşündüren, insanla öteki bütün canlılar arasında doğmuş çaresizliği, bağnazlığı, zorunluluğu düşündürüyor.

“Şair olduğunu” söylüyorlar Karakoç’un, bizim sözümüzü o zaman Charles Simic tamamlasın, Baki Yiğit’in Türkçesiyle:

ÇATAL

Bu acayip şey cehennemden
Sürünerek çıkmış olmalı doğruca.
Yamyamın boyun çevresindeki
Kuş ayağına benziyor.

Onu elinizde tutarken,
Bir parça ete batırırken
Düşleyebilirsiniz kuşun kalan kısmını:
Başı yumruğunuz gibi
İri, kılsız, gagasız ve kör.

İnsan bu çatalı hayal edince sormadan edemiyor: Şiir gibi ince bir sanatla uğraştığını iddia eden bir insanın pervasızca ürettiği bu nefreti, sahi kimler emiyor; hangi kötümserliği besliyor bu sözler? Ülkenin hangi sokaklarına yayılıyor?

Hangimiz kendimizi uzak tutabiliyoruz bu nefretten?

Şiirle ilgili söylenen ve neredeyse kanun hükmünde sayılan 'şiir iktidarı reddeder, iktidara muhaliftir' sözünün, sadece dürüstçe muhalif olan şair için söz konusu olduğu gerçeğini yukarıdaki örneklerden de anlamak mümkün. Şair hangi pencereden bakıyorsa, şiir ve düşüncesi de o pencereyi yansıtır. Gerisi ham laftır.

sevgi ülkesiz, duvarsız, sınırsızdır

ama nefretin ve kinin de yoktur ülkesi, duvarı, sınırı

kardeşliğin kıyısından deprem manzaraları

Yeryüzündeki her deprem kendi şiddetiyle yol açtıklarını konuşturur insanlara; yeryüzündeki her deprem, öteki doğal felaketlerle, yaşamsal olgularla (şehircilik, mimari, ülkelerin felaketlere karşı tedbirleri vb) bağıntısı içinde değerlendirilir... Van-Erciş'te meydana gelen deprem, öyle bir deprem oldu ki, depremin dışında da çok şeyi anımsattı bize, dahası en çok depremin dışında konuşulacakları anımsattı...

"Birlik", "beraberlik," "kardeşlik," "bölünmezlik" vb söylemleri bunların başında gelmektedir. "Tek devlet, tek millet, tek bayrak" vurguları dayanışmanın doğallığını ezdi; "bölücülere rağmen kardeşlerine yardımlarını esirgemeyenler" korosunu "İlahiyet" tamamladı ve bunlar sahneyi önemli ölçüde kapladı.

"Evet, bu deprem 'ilahî bir ikaz'dır... İster Tevrat'a bakın, ister İncil'e, isterseniz Kur'an-ı Kerim'e bakın.. Sizden önceki kavimlerin haline bakmaz mısınız ikazına sebep olan ayetleri okuyun. Sahi Hz. Lut kavmi, Hz. Nuh kavmi, Hz. Salih kavminin başına gelenlerin sebepleri neydi? İsrailoğulları niye ilahî ikaza muhatap oldular?

"Unutmamak gerekir ki, Allah cahil ve zalim bir topluluğa hidayet nasip etmez... Şimdi tövbe zamanıdır."

Böyle başlıyor Abdurrahman Dilipak yazısına (Yeni Akit, 26.10.2011). Bu satırların dili hakikaten pak mıdır? Bütün bir halkı, haydi iyimserce kapsamını daraltalım bütün bir kenti "cahil ve zalim" yaparak başlayan bir yazı, sonra İstiklal Harbi kardeşliğine gelip dayanıyor:

"İstiklal Harbi'nde kanlarımız aynı havuzda göl olmuştu. Kardeşlik havuzunda birlik olduk. Bugün ise Kızılay'ın vesilesi ile Türkler ve Kürtler Van'da kan kardeşi oluyorlar... Türkiye'nin her yerinde Türkler kan veriyor ve bu kan Kürt kardeşlerinin damarında hayata dönüşüyor. Kürt kardeşlerimizin kanları ise bölgedeki depremzedelerin damarına enjekte ediliyor."

Vanlılar "İstiklal Harbi'ne" katılmamış olsalardı ne yapacaktı bu zevat? Başka zamanlarda, başka gerekçelerle "İstiklal Harbi'ne" komuta edenleri

küçümseyenlerin, Van'da deprem olduğunda o "kardeşliği" gerçekte o hiç hazetmedikleri "İstiklal Harbi'ni" sahneye sürüyor olmaları nasıl bir duygunun parçasıdır?

Buna kişilik yarılması desek, az mı söylemiş oluruz, yoksa gereğinden çok mu büyütmüş oluruz?

İçtenliksizlik, Kürdün acısına kardeş olup olmadığı, sevip sevmediği asla belli olmayan bir "kardeşlik" biçimi bularak bir yazı yazmak... Sahi pak mıdır, bu dil, bu insan?

Ansiklopediler kanı şöyle tarif ediyor:

"Kan, atardamar, toplardamar ve kılcal damarlardan oluşan damar ağının içinde dolaşan; akıcı plazma ve hücrelerden (alyuvar, akyuvar ve kan pulcukları) meydana gelmiş kırmızı renkli yaşamsal bir sıvıdır. Kan ile ilgili tıbbi terimler genellikle hemo ve hemato sözcükleri ile başlar. Bu sözcükler eski Yunanca'da kan sözcüğünü karşılayan haimadan türetilmiştir. Kolloit bir madde olup homojen görünse bile, heterojen bir karışımdır."

Kızılay'a, sağlık kuruluşlarının kan bankalarına bugüne kadar milyonlarca insan, kan vermiştir. Bu kanlar, yıllardır ihtiyacı olan insanların damarlarına enjekte ediliyor zaten. Sağlık kuruluşları bir hastaya kan verirken ırkına değil kan gruplarına bakıyor... Kan vermek elbette kardeşçe bir davranıştır. Bütün ırkları aşan bir kardeşliktir. Yani Türk'ün ve Kürt'ün kardeşliği bu anlamda sürekli vardır. Sadece Van'da değil, Türkiye'nin her yerinde insanların kanı birbirlerinin damarlarında hayata dönüşmektedir. Burada nasıl bir olağanüstülük bulmuştur Sayın Dilipak bilemiyoruz; yoksa Türk'ün "damarlarındaki asil kanı" ansiklopedilerin tarif ettiği gibi "heterojen" (kaşıtlıklardan oluşan) değil de tepeden tırnağa "homojen midir?"

Bir soru daha sormadan da geçemiyoruz:

Sizin başınıza gelen bir felaketten sonra, birileri size önce bu kadar aşağılayıcı laf söylese ve sonra da, ben sana yardım edeceğim dese, o yardım hakikaten sizin gönlünüze siner mi?

Dilipak "İsrail'in yardım etme isteğinin geri çevrilmiş" olmasını överek sürdürüyor yazısını... Tuhaf değil mi, İsrail Dilipak'ın bu söylediklerini

söylemeden, küfür etmeden, bir halka, onun kentlerine hak etmediği kulplar takmadan önerdi yardım etmeyi.

Bize söyleyebilir misiniz hangisi daha mübahtır?

Bir soru daha:

Türkiye devleti ve hükûmetiyle İsrail, insanların kanını akıtacak savaş araç gereçleri konusunda, son derece kapsamlı dayanışma duyguları sergiliyor...

Bunlar olurken bir haysiyet incinmesi yaşanmıyor da, Erciş'e barınak ve gıda ve, ve sizin o çok "önemsediğiniz" kan bağışı yapmak istenildiğinde mi fenalık çöküyor içinize? Gölcük depreminde de adamlarınızdan biri "Yunan kanı istemezük" demişti.

"Hükümet İsrail'in yardımını reddetti. Eminim Vanlılar da, başka bir alternatif varken bu eli reddederdi..."

Hangi "alternatif"miş o; yetmiş bin kişiyi kara kışta çadırlarda donduran alternatif mi? "İstiklal Harbi kardeşliği" ve orda dökülen kandan gelen "kan kardeşliği" bu kadar mı alternatif olabiliyor?

Bir de hükûmet bu kararı alırken Vanlılara sordu mu acaba?

Örneğin, hükûmet Vanlılara şöyle sorsaydı, siz gene "emin" olur muydunuz?

"Ben seni çadırlarda donduracağım, bazılarınız da bu çadırlarda donarak ya da yanarak öleceksiniz. Ama İsrail de yardım etmek istiyor ne dersiniz?"

Yalanlar ah! Sadece doğrularla değil, kendi aralarında çatışır.

Bütün bunlardan öte; şöyle yazmış Dilipak:

"İkincisi gen kardeşliği. Aynı atadan geliyoruz. Adem babanın, Havva ananın çocuklarıyız. Onların bedenleri de topraktandı. Aynı dünyada yaşıyoruz."

Çok güzel. Ama sonra hiçbir yeri ve gereği yokken İsrail halkının istenmeye değmeyecek bir halk olduğunu söylemiş. Nefretin dilinin kendiliğinden dışa vurumunu, bundan daha derin ne gösterebilir ki?

***

Umarız ki Dilipak da okur aşağıdaki dizeleri. Kimbilir belki o da takkeyi önüne koyup düşünür. –Bizim atalar, çıkmamış candan umut kesilmez demiş ya ondan.– Düşünür belki büyük "İstiklal Harbi dindarı" dünyada insan inciterek varılan ibadetin, ibadetlerin en zalimi olabileceğini. Bu ibadetin içine giren berbatlığın, ibadeti zehirleyebileceğini. Belki, diyoruz, çünkü biliyoruz ki düşünmek, kolayca inanmaktan daha zor, ama zor olduğu ölçüde de insanidir.

Dünyanın dayağından söz edildiğinde kimi "öküzün boynuzunda" der, kimi "evrenin dönen gerçekliğinden" söz eder. Şairler için dünya dizelerin içinde döner:

İngiliz şair ve yazar Philip Larkin, günümüzün birer gazete manşetini anımsatan dizelerle dünyanın başka bir gerçekliğine daha dokunuyor. Sözü Larkin'e bırakalım.

DANİMARKALILAR İTALYANLAR'DAN DAHA CİMRİ

Danimarkalılar İtalyanlardan daha cimri
Bütün Letonyalılar hırsız
Kötü kokuyor bütün Bulgarlar
Rumenler Fransızlardan daha yiğit
Zimmetlerine para geçiriyor Ruslar.
Hepsi yalan,
ama sıradaki savaşta
bunları yazacak gazeteler.

Çev. Danyal Nacarlı

***

Van depremi, yüreklerde yıllar yılı fay (kırık/çatlak) gibi yaşamış karanlığın açığa çıkmasına yol açan bir yara oldu.

Hasan Celal Güzel'de o kanıda.

Yaranın öğrettiklerine bakalım:

"Türkiye'de, inancıyla, tarihiyle, kültürüyle, kaderde, tasada ve kıvançta bir olan tek bir millet yaşamaktadır. Bu tek millet, yüzyıldan daha fazla bir zamandan beri parçalanmak istenmesine rağmen birbirine sevgiyle kaynaşmış ve kenetlenmiştir.

İnsanımız, fay hatları üzerinde yaşamaktadır ama gönüllerde hiç fay kırığı yoktur.

Hiçbir güç milletimizin kardeşliğini bozmaya yetmeyecektir. Bu sebeple, ortak vatanımız Türkiye'de ırkçı-bölücü teröristlerin hainane emellerine ulaşmaları mümkün değildir.

Van-Erciş depremi, bu gerçeği bir kere daha ortaya koymuştur.

Sevgili okuyucularımın Cumhuriyet Bayramı’nı kutluyor; tek devlet, tek millet olarak bu mübarek vatan topraklarında, al bayrağımızın gölgesinde huzur içinde yaşamalarını diliyorum.” (Sabah, 30.10.2011)

Güzel.

Net.

Sarsılmaz.

Ancak öyle an oluyor ki tükenebiliyor insanın sözcükleri. Hayal gücüne sığınmaktan başka çare kalmıyor. Biz Hasan Celal Güzel’in bu yazısını Erciş ve köyleri muhtarlarının bir toplantısında okuduk:

“Kürt milletinden Vanlılar olarak biz de Hasan Celal Bey’in Cumhuriyet Bayramı’nı canı gönülden kutlarız, Hüda’dan kendisinin hep tek millet kalmasını niyaz ederiz” dedi biri. Başı sargılıydı, dili biraz yavaştı.

“Doğru söylemiş sayın yazar” diye girdi söze “Çako” dedikleri muhtar; “İnsanlık kocaman bir tek millettir. Öyle olmasaydı elin Japonu, bizim çoluğumuzu çocuğumuzu enkazdan kurtarmak için ta oralardan çıkıp gelir miydi?”

“Haydi diyelim geldi” diye sözü onun ağzından aldı bir başka köyün muhtarı; yaşlıydı, bir değneğe dayanarak ayakta durabiliyordu; “İnsanlık tek millet olmasaydı, o kadın bir insan daha kurtarmak umuduyla kendi canını feda eder miydi? Etti ama.”

“Hasan Celal Bey gam yemesin” dedi bir halk ozanı edasıyla gençten bir muhtar, “Bize ırkçılık kolay kolay işlemez. Bu da bir depremdir. Kara gündür gelir geçer. Allah kimseye ırkçılık gibi dert vermesin; gelir de geçmez...”

İçlerinden biri bozdu bozacak gibi konuşmanın seyrini:

“Tek devlet, tek millet olduğumuz için mi biz bu zemheride, açlığın elinde bizar oluyoruz? Bu dünyada biraz çok millet olsak, çok yardım gelse, çocuklar ölmese...” Sözün burasına gelince, dışarıda, gaz bombalarının kokusu gelmeye başladı ve muhtar şöyle bağladı: “Bize ne olmuşsa olmuş, tek devlet sağ olsun, bizden uzak olsun.”

Ortalıkta bir yangın kokusu vardı.

***

Charlotte Delbo'nun dizeleri deliyor insanın aklını:

EY BİLENLER

Ey Bilenler

biliyor muydunuz açlıktan gözlerin ışıdığını siz
onlara susuzluktan puslar çöktüğünü

Ey Bilenler
siz biliyor muydunuz görse de annesinin ölüsünü insan

olmayacağını belki dökecek bir damla gözyaşı bile

Ey Bilenler
siz biliyor muydunuz, sabahları ölmek isteyip de
her akşam birden korku düştüğünü yüreğine insanın

Ey Bilenler
siz biliyor muydunuz, tek günün yıldan daha uzun olduğunu
tek dakikanın da koca bir ömürden

Ey Bilenler
siz biliyor muydunuz, bacakların gözlerden daha kırılgan olduğunu
sinirlerin de kemiklerden sert
kalbin daha dirençli olduğunu çelikten

siz biliyor muydunuz, ağlamadığını yol kenarında taşların
yalnız bir adı olduğunu dehşetin
yalnız bir adı olduğunu korkunun

siz biliyor muydunuz, sınır, gümrük tanımadığını acı çekmenin
hat hudut bilmediğini korkuların

bunları biliyor muydunuz
Ey Bilenler
Çev: Danyal Nacarlı

var mıdır yeryüzünde karşılık görmemiş sahici sevgi;

karşılığı acı olamayan sevgisizliği anımsayan var mıdır?

"İnsanın kanındaki ve bedenindeki maddeler, "çatışma ve bir denge bulma" denen olgunun bütün bilimlerdeki açıklanışını aşıyor. Farklıdır, çünkü canlı ve karmaşıktır. Vicdan bütün o maddelerin davranışlarına, bireyin kendi duyuş ve düşünüş biçimlerine yön verme biçimidir. Vicdan çocukluğun bütün aşamaları, çocuksuluğu ya da kemikleşmiş nobranlığıdır insanın; kültürüdür, emeği, sevgi düzeyi, duası, ahlakı, nesnel ya da tanrısal ışığı, sevişmeden dövüşmeye varlık biçimlerinin süzülüşüdür; vicdan zamanıdır insanın.

***

"Biz ağaçları meyvesi, dalı, yaprağı, kokusu ve edasıyla tanırız, ama insan insanı yapıp eyledikleriyle tanır.

İç savaş, baskı ve diktatörlük koşullarının amaçlarından biri de bireylerin ve toplumun vicdanında onmaz yaralar açmaktır… Yani doğruyla yanlışı ayırt etme yetilerini yaralamaktır."

(T. T. Birgün gazetesi, 22.12 2010)

Bu nedenle Anadolu'nun söz erbapları bir ayrım koyar:

"Kara vicdanlı ve temiz vicdanlı."

Çünkü vicdan onu kim taşıyorsa odur.

***

Türkiye'de, sıkça "Pot kırdı," "X kesimi rahatsız etti," gibi cümleler duyuyoruz. Kimi, Alevileri kastederek "Mum söndü mü yapıyoruz" diyor, kimi "Çerkez tavuğu mu Çerkez lavuğu mu?" Kimi "Her ne kadar ülkenin doğusundan, Van'dan gelmiş olsa da haber..." diye başlıyor deprem haberini sunmaya, kimi "Herkes haddini bilsin" diye.

Bunlar sözü edildiği gibi sadece ”kırk yılda bir” yapılan “Gaf” değildir. Bunlar bir kültürün ister istemez, dışa vurmasıdır. Düşünce biçimlerinin arkasındaki asıl düşünüşün ta kendisidir. Bu düşünüş ancak insanın bütün değerlerin üstünde görülmeye başlanmasıyla değişime uğrayabilir. Bu olmadan, insanın insana özenini aynı zamanda bir sorumluluk olarak anlamayı istemeyen insanların kapladıkları ortamlarda, “özür dilerim” sözcüklerini kullanmaları da anlamlı olmuyor. Zaten pek çoğu bunu bile yapmıyor.

***

Ruhat Mengi köşesinde, “Müge Anlı ‘ırkçı’ ise Demirtaş ne?” (Vatan, 26.10.2011) diye soruyor?

“Şimdi tabii ki deneyimli televizyoncuların, özellikle de böyle herkesi kahreden bir felaket olayı sürecinde her kelimeyi tartarak, algılanabileceği her anlamı çok iyi hesaplayarak konuşması gerekir ama ben (hatayı görmekle birlikte) Anlı’nın kasıtlı olarak “Türk-Kürt ayrımı” yapmak üzere konuşmayacağına inanıyorum. Herhalde onun hatasında da olayın şokunun, üzüntünün büyük payı vardır. Ve tabii canlı yayının geri dönülmezliği... Böyle kritik günlerde ya bant yayını veya “geciktirmeli yayınla hata denetimi” uygulaması yapılması onun için önemlidir, kanallar bunu (hiç değilse haberler dışında) neden ihmal ediyor anlamıyorum.

“Böyle çok kırılgan bir zamanda olmasına rağmen ‘kırk yılda bir’ ortaya çıkmış canlı yayın hatalarında hemen ‘çarmıha germe’ kampanyaları başlatılması da aynı derecede yanlış geliyor.”

Dilemek gerekir ki kimse, “arkadaşını,” böyle savunmak zorunda kalmasın:

“(D)eneyimli televizyoncuların, özellikle de böyle herkesi kahreden bir felaket olayı sürecinde her kelimeyi tartarak, algılanabileceği her anlamı çok iyi hesaplayarak konuşması gerekir ... ben (hatayı görmekle birlikte) Anlı’nın kasıtlı olarak ‘Türk-Kürt ayrımı’ yapmak üzere konuşmayacağına inanıyorum. Herhalde onun hatasında da olayın şokunun, üzüntünün büyük payı vardır.”

Herhalde?

Müge Anlı, depreme çok üzüldüğü için, depreme maruz kalanlara “Herkes haddini bilsin” diyorsa, acaba hiç üzülmediği zamanlarda ne diyordur?

Ama elbette ki “hata Anlı’nın olamaz”:

“Ve tabii canlı yayının geri dönülmezliği. Böyle kritik günlerde ya bant yayını veya ‘geciktirmeli yayınla hata denetimi’ uygulaması yapılması onun için önemlidir. ...”

Kanallar böyle yayınlara “gecikmeli akış” uygulasınlar elbette, ama haberlerin sunumunun temiz olduğunu/temiz olabileceğini düşünüyor mu Mengi?

“Böyle çok kırılgan bir zamanda olmasına rağmen ‘kırk yılda bir’ ortaya çıkmış canlı yayın hatalarında hemen ‘çarmıha germe’ kampanyaları başlatılması da aynı derecede yanlış geliyor.”

***

Kırk yılda bir düşünmesini rica etmek bizim için de elbet kolay değil. Ama Ruhat Mengi acaba kırk yılda bir şöyle düşünebilir mi?

Deprem Van’da değil de onun sevdiği bir batı yerleşiminde olsaydı. Devlete egemen olan da Türkler değil Kürtler olsaydı. Ama öyle sadece bir deprem için yapılmış bir yer değişikliği değil, tarihin bütün acısı, ağrısı, imhası, inkârı, suskunluğu, cilvesi ve bağırtısıyla bir yer değişikliği olsaydı. Kürt bir televizyon kanalında, daha önce de Türk bir sanatçı “Türkçe bir şarkı yazdım, Türkçe bir klip çekeceğim. Aranızda bunu yayımlayacak cesaretli televizyoncuların olduğunu biliyorum. Yayımlamazsanız yarın öbür gün Türk halkına hesap verirsiniz” gibi sözler söylediği için, o televizyondaki, o Kürt sunucu hanım da ağza alınmayacak küfürlerle, o salondan o Türk sanatçıyı kovanlar korosuna katılsaydı. Sonra da aradan birkaç yıl geçince, sizin çok sevdiğiniz o batı ilindeki depremle ilgili konuşurken “Haddinizi bilin haaa!” deseydi...

Siz Sayın Mengi, gene aynı yazıyı, sadece aynı gönül çekimserliğiyle, ama aynı yorucu rahatlıkla “Kırk yılda bir” diye bağlar mıydınız?

Aşağıdaki satırlarınız da düşündürüyor bize bu soruyu. Aşağıdaki satırlarınızın içinizde dönenip duran sıkıntı, savaşın gelgitleriyle savrulmanın kaleminize verdiği eziyet başka sorular da ilham ediyor bize:

“Sadece bu deprem gibi bebeklerin, gençlerin, yüzlerce insanımızın can kaybıyla sonuçlanarak yürekleri dağlayan bir felakette değil, hiçbir zaman ‘bu ülkenin vatandaşları arasında’ bir ayrım olamaz, sağduyulu hiç kimse bunu aklına getirmez. Nitekim PKK’nın yıllardır terör yardımıyla yapmaya çalıştığı ‘toplumu bölme işlemi’ bütün acılara rağmen, katliam gibi bir defada onlarca şehide rağmen başarılamadı.

“Bu ülkenin Türk ve Kürt vatandaşları birbirine düşman edilemedi. Zaten baktığımızda terör saldırılarında verdiğimiz şehit askerlerin arasında çok sayıda Kürt asker de var. Depremde hayatını kaybedenler de Türk ve Kürt. Kim, nasıl yapabilir ki böyle bir ayrımı? Zaten neden yapılsın ki, tek tek her insanımız büyük çoğunluk için ‘birbirinden farksız’ değil midir? Öyle olduğuna göre bir depremden sonra ‘kardeşlik’ten bahsetmek ne kadar gereksiz bir şeydir.”

Bir savaş coğrafyasında yazıyor Mengi. Bu savaşın nedenleri, tarihi, seyri bütünlüklü kavranmadan konuşuldukça, “aklı başında” denen, öyle sanılan çok insanı savurabiliyor koşullar. Mengi depremle, savaşın taraflarının konuşmalarını bağdaştırarak çıkmaya çalışıyor işin içinden:

“BDP Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş da Müge Anlı’nın konuşmasıyla ilgili bir açıklama yapmış. ‘Depremde yaşamını yitirenlere rahmet’ diliyor, ‘Aylardır böylesi acılar içinde toplu cenaze törenleri olurken Kürt’üyle, Türk’üyle acıları dindirmeye uğraşıyoruz. Tek yapacağımız şey deprem sonrası dayanışmadır’ diyor ve Anlı’nın sözlerinin ‘faşizan, ırkçı anlayış’ olduğunu söylüyor.”

Öyle görünüyor ki, yazar herkesten daha çok dövmek için BDP’yi sona saklamış:

“Oysa aynı BDP bir süre önce ‘İstediklerimiz verilmezse Türkiye cehenneme döner’ de demişti, terörün şehirlere yayılacağını da söylemişti, PKK’nın kanlı saldırılarını onaylayan konuşmalar da yapmıştı. Hâlâ terör örgütünün planlayarak yaptığı mayınlı, roketatarlı saldırıları ‘meşru nedenlerle yapılan bir savaş’ gibi göstermekten de çekinmiyor. (...)

“Avrupa ülkelerinde de olduğu gibi ‘bu ülkenin vatandaşı olan herkes Türk sayılır’ denmesi bu kadar, insan öldürmeye değecek kadar rahatsız ediyorsa, bu ‘ırkçı faşist anlayış’ değilse nedir?

Selahattin Demirtaş’ın bir başkasını ‘ırkçılık’la suçlama hakkı olduğunu sanmıyorum, kendisi inanıyorsa yukarıdaki soruları cevaplaması gerekir.”

Nasıl zor değil mi?

Akla, yukarıdaki “empati” diyebileceğimiz hayale geri dönmek geliyor. Ama çaresiz vazgeçiyoruz.

Kanın daha çok akmasına bağlanan öfke; savaşın ve şiddetin doğma nedenlerine değil de, doğmuş, büyümüş ve daha da büyümesi muhtemel bir şiddetin gidişatına bağlanan kalem...

Aşağıda başka örnekler üzerinde de konuşmak istiyoruz. Ama, Ruhat Mengi’nin düş gücünün anlayacağını sanıyoruz Philip Larkin’i:

ÇİMEN BİÇME MAKİNESİ

Çimen biçme makinesi durdu, iki kere; diz çöküp baktım,
Bıçakların arasına bir kirpi sıkışmış,
Ölmüş. Uzun çimenlerin içinde olmuştu bu.

Bundan önce de görmüştüm onu, hatta yem vermiştim bir keresinde
Şimdiyse darbe vurmuştum onun kendi halinde dünyasına,
Onarılmaz biçimde. Gömmek çare değildi.

Ertesi sabah kalktım, o kalkmadı.
Ölümden sonraki ilk gün, yeni yok oluş
Aynıdır hep; dikkatli olmalıyız
Birbirimize karşı, nazik olmalıyız
Henüz zaman varken.
(Çev: Baki Yiğit)

Kalemler, “uzun çimlerin” arasında, bir çim biçme makinesi gibi işliyorsa bir ülkede, “kardeşlik” demek elbette “moda” olur; olur olmaz kullanılır, tam kullanıldığı anda soldurulur, kirletilir, ezilir. “Çim biçme makinesinin bıçaklarına sıkışmış bir kirpi nedir ki” diyebilir miyiz?

***

Can Ataklı da sahneye meslektaşlarını savunmak için çıktı. (Irkçılık yapıyorlar farkında değiller, Vatan, 30.10.2011) Ataklı da Mengi’yle aynı yolu izledi:

“Önce sunucu Duygu Candaş Van depremi nedeniyle zorunlu olarak çok uzun süre ekranda kalmasının etkisiyle olacak ‘Deprem Van’da oldu ama hepimiz çok üzüldük’ dedi.

Biraz aklı, izanı, vicdanı, namusu olan herkes kastedilenin ‘Deprem İstanbul’a çok uzak ama hepimizi derin acıya boğdu’ olduğunu anladı.

(...)

“Ardından Müge Anlı’nın sözleri geldi ki, işte kıyamet o zaman koptu.

İlk gün de yazdım, Müge Anlı’nın sözlerini hiç sevmedim. Ama ‘ırkçılık ayrımcılık yapıyor’ safsatasına da inanmak mümkün değil.

O zaten çok üzüntü veren bir depremden sonra düşüncesizce dile getirilen bir tepkiden öte değildi.

Müge Anlı henüz sıcaklığını koruyan son terör olaylarını hatırlayarak ‘Taş attınız, polisi askeri öldürdünüz, şimdi polisten askerden yardım bekliyorsunuz’ deyiverdi.”

Ruhat Mengi için yazarken söylediklerimizi tekrar etme endişemizi basiretli herkesin anlayacağını umut ediyoruz. Bir de insanın aklına o eski deyim geliyor:

“Kellim kellim la yenfa!”

Ama Can Ataklı’nın bundan sonra yazdıklarını sosyalistler, ırkçılık karşıtları hakikaten demokratça düşünenler yazsaydı eğer, büyük olasılık şu sözlerle karşılaşacaktı:

‘Ne kadar çiğler.’

‘Kardeşlik savunması sanki onların tekelinde!’

‘At gözlüğüyle bakıyorlar!’ vb.

Can Ataklı, şöyle diyor:

“Van depreminin yarattığı bir moda var. Herkes ırkçılığa ve ayrımcılığa ne kadar karşı olduğunu söyleme yarışına girdi.

Televizyonlarda, radyolarda, gazetelerde, sosyal medya denilen twitter, facebook gibi yerlerde ünlü ünsüz pek çok isim ırkçılık karşıtı söylemlerini dile getiriyor.

Çünkü yandaş ve yalaka medya, Van depreminden sonra iktidarın gösterdiği başarısızlığı örtbas etmek için hedef şaşırtıp, televizyonlarda söylenen bazı sözlerin üzerine atlayıp yeni bir ‘linç kampanyası’ başlattı.

(...)

“Şimdi gelelim, ırkçılığa karşı olduklarını söyleyenlerin haline.

Günlerdir Van için yardımlar toplanıyor. Televizyonlar hararetli ortak canlı yayınlar yaparak adeta dilenir gibi para istiyor halktan. Verenler övülüyor vermeyenler ise yeriliyor.

Ama ırkçı ve ayrımcı olmayan, gazeteler, televizyonlar, yüksek miktarda para yardımı yapan kişiler ısrarla ve üstüne basarak ‘Görüyorsunuz değil mi Türk milletinin yüceliğini, hiçbir ayırım yapmadan nasıl da koşuyor yaraları sarmak için’ diyor ‘Tek yürek olmaktan’ söz ediyor.

Aslında ırkçılığa, ayrımcılığa karşı duruyormuş gibi yapıp, bilinçaltında söylenen şudur: ‘Siz bize taş atıyorsunuz, askerimizi, polisimizi öldürüyorsunuz. Ama bakın biz size nasıl yardım ediyoruz.’

Var mı ikisi arasında fark? Fark yok olmasına da, ‘ırkçı olmayanlar’ bunun farkında bile değil.”

Mantık biraz tuhaf görünüyor, ama aslında sağlam bir mantık... Çok insanın “ırkçılık yapıyor” diye kızdığı insanları mesleki gerekçelerle savunuyor. Onlara kızanları, örtük olarak “ırkçılıkla” suçluyor. Çünkü “Moda” diyor. Yani değişebilir. Dönüp “büyük para yardımı yapanları” da ırkçılıkla itham ediyor.

Aşağıdaki satırlarda Can Ataklı, kendisinin herkesten temiz olduğunu anlatabilmek için çok sert bir yol seçmiş. Dedik ya, sahiden düzen muhalifleri yazsaydı, belki şimdi mahkeme kapılarındaydı:

“Önce şehitler sonra deprem felaketi nedeniyle bu hafta da fıkralara yer vermiyorum, ama tam yerine oturduğu için bir tanesini yazacağım.

İki adam sohbet ediyormuş. Laf kızlarının ne iş yaptığına gelmiş. Biri anlatmaya başlamış. ‘Benim kızım’ demiş ‘Büyük bir şirkette patronun özel asistanı. Kızım çok iyi bir aile babası olan patronunun sağ kolu gibi. O kadar başarılı ki patron kızıma gözü gibi bakıyor. Lüks bir daire satın aldı, altında arabası var. Patron nereye giderse onunla gidiyor, en lüks otellerin suitlerinde kalıyor. Maaşı da çok güzel.’

Sonra dönmüş ‘Senin kız ne âlemde?’ Diğeri biraz iç geçirip; ‘Valla benimki de metres oldu ama, senin kadar güzel anlatamam’ diye cevaplamış.”

***

Burada Can Ataklı’nın kimi övdüğü, kimi kolladığı, kime vurduğu biraz birbirine karışıyor. Bunu, sadece hatır-gönül için, meslek dayanışması uğruna yazılan yazıların böylesi sıkıntıları daima vardır, diye de değerlendirebiliriz; ve üstünde durmak yakışık almaz diyebiliriz. Ama sanmıyoruz, yılların gazetecisi Can Ataklı’nın, söyleyeceğini salatanın içinde söylemeyi yeğlediği daha güçlü bir olasılık.

Ama ırkçılıkla yüzleşmenin, onu her gün, her an, her yerde yenmenin gerekli olduğu bir ülkede, ırkçılık, egemen çevrelerde hem böyle eleştiriliyor, hem de böyle övülüyor.

Durum tastamam bundan ibarettir.

bir yara ki yürekte, yalnızca dosta söylenir

bir yara ki, merhemi olursa dosttan olur...

Önce, Hilde Domin konuşsun. Şairin açtığı pencere, sözünün verdiği ders, “Van’a yardım ediyorum” diye bağıranların tenceresinden de penceresinden de evrenler kadar büyük çünkü. Önce sözün hasına bakalım, böylece küçük dünyalarında büyür gibi yapıp daha da küçülenleri anlamak boyutlanır, dallanır:

BİZİ

Okuyacaklar gelecek günlerde bizi.

Hiç istemedim, gelecek günlerde
uyandırmayı çocukların merhametini.
Asla istemedim böyle
bir okul defterinde yazılı olmayı.

Bizler, mahkûm edilmişiz
bilip de
davranmamaya.

Toprak olmayacak bir daha
tozumuz.

***

Sakla ki yardım ettiğini, yük olmasın sana yaptığın yardım...

Öyle bir gönülle götür ki düşene verdiğin suyu, ekmeği, desteği, gücü, örtmesin gösterişi yaptığının özünü...

Bu bakış açısından düşünmeye başladığımızda insanla insan arasındaki dayanışmada yalnızca "görün beni" kapısının kapatılmasını değil; aynı zamanda olması gerekenin, doğal olanın sınırlarını çizmek için de kafa yormaya başlamış oluruz.

Van'daki depremden sonra, televizyonlarda, radyolarda yardım ettiğini söyleyen insanları duydukça aklımıza gelen bunlar oldu. Televizyon kanalları, büyük bir ala valayla sundular depreme ilişkin "Yardım kampanyalarını".

Bakalım sonuç nedir:

Televizyonlardan yürütülen "Van İçin Tek Yürek" ve "Kardeşlik Zamanı" kampanyalarından 127 milyon TL bağış toplandığı açıklanmıştı; peki ne

kadarı hesaplara yattı?

“Televizyon Bağışlarının Çoğu Reklammış”

Nilay Vardar’ın bianet’teki haberi bu başlığı taşıyor. Vardar’ın yaptığı araştırmayı ve haberi okuyalım:

“Van depremi için Kanal D ve Samanyolu TV merkezli düzenlenen ve 14 televizyon kanalında yayınlanan bağış kampanyalarında 127 milyon TL bağış toplandığı açıklandı.

Kampanyaların üzerinden bir hafta geçti ancak vaat edilen bağışların birinden tahminen 20 milyon, diğerinden ise nakdi 7,8 milyon TL bağış toplandı.

Kanal D’nin 26 Ekim’de diğer 12 televizyon kanalı ve üç radyo ile yürüttüğü “Van İçin Tek Yürek” kampanyasında, 62 milyon TL bağış toplandığı açıklanmıştı.

Taahüt edilen bağışlar Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’na (AFAD) yönlendirildi.

‘Bunu biz değil, kanal denetlesin’

bianet’e konuşan Başbakanlık Basın Müşaviri Mustafa Aydoğdu, bu kampanyadan hesaba 20 milyon yattığını tahmin ettiklerini ancak bunu denetlemenin kendi sorumluluklarında olmadığını söyledi ve ekledi:

‘Kampanya olmadan önce hesapta sekiz milyon vardı; sonra Mesud Barzani 1,5 milyon yatırdı, Vakıf Bank 1,5 milyon yatırdı, Suudi Arabistan da 80 milyon küsur yatırdı. Şu anda hesapta 122,5 milyon var, işte aradaki yaklaşık 20 milyon muhtemelen kampanyadan gelen paralar.

Ama biz hesap numaralarını alıyoruz, kimin gönderdiğine bakmıyoruz. Bu paranın içinde dışarıdan bağış yapanlar da olabilir. Bu kesin bir rakam değil, sadece 20 milyon olduğunu tahmin ediyoruz.’

Konuyla ilgili bilgi almak için aradığımız Kanal D televizyonundan muhatap bulamadık.

Bağışları yatıranlar var, ya yatırmayanlar?

Samanyolu Yayın Grubu, Kimse Yok Mu Derneği ve Türkiye İş Adamları ve Sanayiciler Konfederasyonu'nun (TUSKON) ortaklaşa yürüttükleri ve Samanyolu TV'de "Kardeşlik Zamanı" ile yayınlanan programda Van depremi için 65 milyon TL bağış toplandığını açıklamıştı.

Kimse Yok Mu Derneği internet sitesinde, bu bağışların 40 milyon TL'den fazlasının özel bir firmanın ev yapımını kapsadığını açıkladı.

Geriye kalan 25 milyon TL nakdi yardımın 7 milyon 800 TL'sinin toplandığı açıklandı. Derneğin sitesinde bağışları yapanların isimleri var ancak yatırmayanların yok; taahüt ettikleri bağışları yatırmazlarsa herhangi bir yaptırım uygulanacağı belirtilmiyor.

Dernekten konuyla ilgili ayrıntılı bilgi almak için görüştüğümüz kişiler, resmî açıklama yapamayacaklarını ancak vaat edip bağış yapmayanlar için herhangi bir yaptırım uygulamayı düşünmediklerini söyledi."

İşte, gelin de hatırlamayın Ziya Paşa'nın sözünü: "Eyvah bu bâzîçede bizler yine yandık/Zîra ki ziyan ortada bilmem ne kazandık."

“ağzımda dilim paslandı

yüreğimde acı”

12 Eylül'ün hapishanelerinde yatanlar ve onların yakınları daha somut bilir; hemen bütün hapishanelerin duvarlarında şu 'vecize' yazılıydı:

“Vatandaş Türkçe Konuş!”

“Türkçe Konuş, Çok Konuş!”

Türkiye'nin hapishanelerinde, 12 Eylül döneminde bu ülkede yaşayan bütün halkların insanları yattı. İşkence gördü. Ama hapishanelerin duvarına yazılmış bu sözün asıl muhatabı Kürtlerdir. O “dağ dili,” şimdiki hükûmetin 2. Adamı'nın 2012 yılında, “Medeniyet dili değildir” dediği o dil, bu cumhuriyet kurulmadan önce de kurulduktan sonra da hep yasaktır ve bu yasak, devletin hem baskı aygıtı, hem de ideolojik aygıtı olan hapishanelerde daha bir can yakıcıdır. Çünkü pek çok devrimcinin orada, hapiste olmasının nedenlerinden biri budur. Bu bakımdan bu zalimlik, başka bütün ırkçı zalimliklerin süzülmüş bir simgesidir. Şöyle ki; devlet işkenceyi kendisine karşı olan herkese yapıyor. İşkencecilik devletin ta kendisidir. Devlet, hapis cezasını kendisine karşı olan herkese veriyor. Hapishanenin olabilmesi için devletin, yönetenlerin olması gerekiyor; devlet hapishanenin ta kendisidir. Bu zulüm örneklerlerini çoğaltabiliiz... Ama gelin görün ki devlet Irkçı olduğu için, Kürt devrimcilerine hapishanelerde ve bütün Kürt halkına, bütün bu zalimliklerin üstüne bir de dil yasağını koymaktadır. Ve bu bütün öteki işkencelerin, eziyet biçimlerinin süzülmüş halidir; çünkü Kürt devrimcileri, yurtseverleri bir taştan, bir masadan, kısaca herhangi bir nesneden daha aşağı duruma düşürülmek istenmiştir:

Nesnelerin bile bir dili vardır.

Ama ya dili yasaklanmış insan?

Ne çektiği acıları, ne özlemini, ne de sevgisini iletebilmektedir. Bunu özetler o üç sözcük: “Kamber Ateş Nasılsın?”

Öykünün özeti şudur:

Sivas'ın İmralı ilçesinde, 1959'da doğan Kamber Ateş, Ankara'da üniversite son sınıf öğrencisiyken 11 Temmuz 1980'de iki arkadaşıyla

birlikte korsan eyleme katıldığı gerekçesiyle gözaltına alınmıştır. O muazzam “yargılamalar” sonucu Halkın Kurtuluşu örgütüne mensup olduğu “sabit görülmüş” ve altına dizilen suçlarla müebbet hapis cezasına çarptırılmıştır. Ama Türkiye Kamber Ateş’i neredeyse kendi soyadından daha çok “soyadı” olmuş bir üçüncü sözcükle tanımaktadır: “Nasılsın?”

Mamak Askerî Cezaevi’nde yatan Kamber Ateş’i annesi Dilek Ateş, kızıyla birlikte ziyarete gelir. Ancak, sıkıyönetim organlarının ve askerlerinin koyduğu kaidenin, çizdiği çizginin dışında bir davranış, bir sözcük zulüm ve ölüm nedeni sayılmaktadır... Bu kaidelerin başında da “Türkçe konuş, çok konuş” uygulaması gelmektedir.

Kamber Ateş endişelidir; çünkü annesi tek kelime Türkçe bilmemektedir. Bu durumu bilen aile görüşme öncesi anneye birkaç kelime Türkçe öğretmeye çalışır. Cezaevinde başlarında dikilen askerlerin gözetiminde beş dakikalık görüşme başlar. Anne uzun süredir görmediği, özlemiyle yandığı oğluna yaşlı gözlerle bakarak:

“– Kamber Ateş nasılsın?” der.

Oğul şaşkındır Kürt kadını Türkçe konuşmaktadır:

“– İyiyim anne, sen nasılsın?”

Anne tekrar:

“– Kamber Ateş nasılsın?”

Kamber Ateş, annesinin başka Türkçe kelime bilmediğini anlar. Ama kendisinin de Kürtçe söyleyeceği tek sözcük, hem annesini yakabilir, hem de kendi ölümü olabilir:

“– İyiyim anne, bir şeyim yok, merak etme” der. Ama beyhude. Annenin bu sözcüklerle hiçbir ilgisi yoktur.

Anne görüş gününe kadar öğrendiği o tek cümleyi, o beş dakika da tam dört kez tekrarlar. Görüşme sona erer.

Bu bir öykünün özetidir. İçini, özünün derinini belki şiir söyleyebilir; Kemal Özer, “Bir Görüş Günü konuşması” demiş:

“Oğul ben senin görüş gününe

dağları devşirerek geldim
–bizim oranın dağlarını–
sevincimi ırmaklarda arıtarak
–bizim oranın ırmaklarında–
sabah yeliyle örerek saçlarımı
–bizim oranın sabah yeliyle–
sesimi bizim oranın
çiçeklerine değdirerek geldim:
Nasılsın?

İşte yıllardan sonra oğul
yüz yüzeyiz yine seninle
aramızda duruyorsa bu tel örgü
sen de benim anlıma bakmalısın
dağılana dek birer birer bulutlar
görünene dek bizim oradan
senin için taşıdığım gökyüzü.
Bu tel örgü durduramaz çünkü
ne senin bakışını ne benim
yeterki gözlerimiz susmasın
Nasılsın?

Oğul ben senin görüş gününde
ninniler söylemeyi isterdim
–avutmak için uykusuz gecelerini–
türküler söylemeyi isterdim
–düğününe sakladığım türküleri–
nice ağıtlar düğümlendi boğazımda
–birer harman yangınıydı her biri–
söylemeyi isterdim yasak olmasa
bana kendi dilimizi kullanmak.

Ama bu da durduramaz oğul
ne senin söyleyeceğini ne benim
yeter ki bir tek sözcüğe sığsın:
Nasılsın?

Bir tek sözcükle alrım ellerine elime
–üşüdükçe ovalayıp ısıtmak için–
bir tek sözcükle basarım bağrıma seni
–en öksüz saatinde kuşluk vaktinin–
bir tek sözcükle duyururum öğüdümü
–gördüğün zulüm mayanı berkitsin–
bir tek sözcükle ulaşır sana dileğim
–gün devrilsin ama sen devrilmeyesin–
boşuna bunca zulüm, bunca yasak ve engel,
onları aramıza koyanlar utansın:
Nasılsın?”

***

Utanma duygusu milliyetçilikte, ırkçılıkta yan yana gelebilen bir duygu değildir. Ve bu utanmazlık sadece Türkiye Cumhuriyeti’nin utanmazlığı değildir; Fransa’dan İspanya’ya, Britanya’dan Almanya’ya özetle dünyanın milliyetçilikle ve ırkçılıkla yaralı bütün topraklarında vardır.

Tasos Avgerinos’un, Sefiller Kervanı’nı okuduğumuzda bu dediklerimizin yakın tarihe ait örneklerinden biriyle karşılaşacaksınız (Evrensel Basım Yayın). Avgerinos, bu eserinde, Anadolu’dan Yunanistan’a zorunlu olarak göç edenlerin başına gelenleri anlatmaktadır.

İlk bakışta, bütün acı ve ağır yanlarına rağmen Rum olanları Yunanistan’a, Türk olanları Anadolu’ya taşıyan bir mübadeledir çoğunluğun imgesinde canlanan; oysa her yerin “yerlisi” dışarıdan geleni, “Yerli” olmanın ırkçılığıyla karşılar, itekler, olanaklarını kısar, aç bırakır ve, ve dünyanın en gülünç sözcükleriyle, sıfatlarıyla aşağılar:

“Sen Türk tohumusun” der, biri ötekine “Sana ev vermek, su vermek, dostluk vermek ne mümkün!”

Türkiye Cumhuriyet’inde yaşayan halkları tek dile bağlama gayretinin belirgin tarihi 1800’lü yılların ortalarına kadar uzanmaktadır.

Abdülhamid döneminin Kanun-i Esasi’sinde (Anayasa) ilgili madde gayet açıktır: “Resmî dil Türkçedir.”

Oysa durum şudur: 1876’daki Meclis-i Mebusan’ın 115 üyesinden 69’u Müslüman, 46’sı farklı halklardandır; Rum, Ermeni, Yahudi, Boşnak, Arnavut ve Araplar devlet egemenliğinin elverdiği ölçülerde meclise gelmektedir. Mebus seçilmenin kriterlerinden biri “Türkçe bilmek şarttır”. Ama kâğıt üstündeki bu yasanın gerçeklikte bir karşılığı yoktur. Anadili farklı olduğu için Türkçe bilmeyen pek çok insan da seçilip meclise gelmektedir. Ve bunların pek çoğu, kürsüde konuşulanları anlamadığı, yasa tekliflerinin içeriğine hakim olamadığı, meclisin gündelik yaşamına yeterince katılamadığı için yanlarında çevirmen getirmek zorunda kalmaktadır.

***

Birleşmiş Milletler’in (BM) 1999’da 21 Şubat gününü “Uluslararası Anadil Günü” ilan etmesi, yeryüzünde bu sonsuz gibi görünen büyük savaşımın bir sonucudur.

Hikâyenin bu kesiti şöyle: 1947’de Hindistan’dan ayrılan Pakistan, Batı Pakistan bölgesinde yaygın olan Urducayı resmî dil olarak kabul etmiştir. Bengal dilini konuşan Doğu Pakistanlılar (Bengalliler) bunu kabul etmeye yanaşmayınca çatışmalar da başlamıştır. Dakka Üniversitesi’nin öğrencilerinin, 21 Şubat 1952’de Doğu Pakistan hükümetini protesto etmek için düzenlediği gösteriye polis saldırmış ve öğrencileri öldürmüştür. Bu saldırganlık ve ölümler, ülkenin başka bölgelerinde de benzer gösterileri yaratmıştır.

Egemen hükûmet yıllarca direnmiştir, nihayet 1956 yılında Bengalceye, resmî dil statüsü verilmiştir. Birleşmiş Milletler, kültürel çoğulculuk politikaları uyarınca birden fazla dilin konuşulduğu ülkelerde, çok dilliliği teşvik için özel bir gün seçmeye karar verdiğinde, halen Pakistan’da millî

bayram günü olan 21 Şubat'ı seçmiştir. Günün asıl adı: Dünya Anadil Hareketi Günü'dür. Ama bu Pakistan'da kendi anadilleri için ölenleri anma günüdür.

***

UNESCO raporuna bakılırsa; Dünya'da 2 bin 473, Türkiye'de ise 18 dil kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya. 100 yıl içerisinde bir dili konuşacak çocuk kalmayacaksa o dil tehlikede kabul ediliyor.

Abhazca, Adigece, Kabartayca-Çerkesçe, Zazaca "kırılgan''

UNESCO tehlike altındaki dilleri; "kırılgan'' (vulnerable), "açıkça tehlikede'' (definitely endangered), "ciddi anlamda tehlikede'' (severly endangered), "son derece tehlikede'' (critically endangered) ve "kaybolmuş'' (extinct) kategorileri altında ele alıyor.

Dilin "kırılgan'' olması, birçok çocuk tarafından konuşulmasına rağmen bu kullanımın ev gibi belirli alanlarla sınırlandırıldığı anlamına geliyor. Türkiye'de Abhazca, Adigece, Kabartayca-Çerkesçe ve Zazaca "kırılgan'' diller arasında sıralanıyor.

"Açıkça tehlikede'' olan dillerin çocuklar tarafından anadil olarak öğrenilme oranı oldukça düşük. Abazaca, Hemşince, Lazca, Pontus Yunancası, Romanca, Süryanice ve Batı Ermenicesi "açıkça tehlikede'' olan dillerden.

"Ciddi anlamda tehlikede'' olan diller toplumun yaşlı kesimi tarafından konuşulan, orta-yaşlı kesim tarafından anlaşılan ama çocuklara öğretilmeyen dilleri kapsıyor. Bu sınıflandırmaya göre Gagauzca, Ladino ve Turoyo ciddi anlamda tehlikede.

"Son derece tehlikede'' olan diller toplumun yaşlı kesimi tarafından nadiren konuşuluyor. Türkiye'de bu kategoriye giren tek dil Hertevin'dir. Kapadokya Yunancası, Ubıhça ve Mlahso da Türkiye'nin kaybolmuş dilleri arasında yer alıyor. (http://www.unesco.org/culture/languages-atlas/en/atlasmap.html)

***

Milliyetçi ve ırkçı devletlerin, ulus devlet, yani kültürel olarak tek ve homojen bir ulus yaratmak amacıyla dilkırıma varan zorba politikaları pek çok dili öldürmüştür.

Dostumuz Şeyhmus Diken'in anlattığı şu olay pek çok şeyi özetliyor:

"Yine Kürtçe konuşmanın yasak olduğu yıllar. Etraftan duyulacak tonla seslendirilecek her Kürtçe kelime için vatandaş ceza ödemek zorunda. İspiyoncular çarşıda pazarda cirit atıyor. Adamın evinde çocuklar aç. Fırına gidip ekmek almak lazım. Ama ekmeği istemek için de birkaç kelime Türkçe sözcük bilmek gerek. Adam çaresiz. Fırıncının karşısında ve "Ka nane kî bi Tirkî bide" diyor. Fırıncı arif adam, halden bilen biri. "Ha ji tere nane kî bi Tirkî" diye cevap veriyor. Konuşmanın tercümesi şu: "Bana Türkçe bir ekmek ver." "Al sana Türkçe bir ekmek." (bianet, 27 Ekim 2007)

Ama pek çok dilin öleyazmasında bu politikaların sadece baskıcılık boyutu yoktur. Özendirmemek, yeterli kaynak ayırmamak, bu dillerde yayının ve eğitimin önünü açmamak gibi nedenler de bu sonucun ortaklarıdır. Buna rağmen; cumhuriyet tarihi boyunca ağır asimilasyona tabi tutulan Kürtçe hâlâ ayaktadır.

“insanlık suçu” diyenin insanlık suçu!

AKP’nin Genel Başkanı ve Türkiye’nin Başbakanı olarak Recep Tayip Erdoğan Almanya’da yaptığı konuşmalarda “Asimilasyonun insanlık suçu” olduğuna vurgu yaptı ve “Almanya’da yaşayan Türkiyeli göçmen işçilerin kendi anadillerinde eğitim görmesinin bir hak olduğunu” söyledi.

Âlâ!

AKP İstişare Toplantısı’nda, kendi hükûmetinin seçilmişleri arasında bulunan, Mardin Milletvekili Mehmet Halit Demir, “Anadilde eğitime izin verilmesi, bu bakımdan Kürtçe eğitimin önünün açılması gerektiğini” söylediğinde, Almanya’da “insanlık suçundan” söz eden aynı adam şöyle dedi:

“Kürtçe eğitime izin veremeyiz. Bunlar hassas konular. Bu konularda çok dikkatli olmalıyız. Bunlar ülkeyi bölünmeye götürecek konulardır.” Mardin Milletvekili Demir, yediği paparayla kalakaldı.

Kürtlerin ya da ülkede kendi anadilinde eğitim görmek, kültürel etkinlik yapmak isteyen diğer halkların bu isteği bir “Bölücülük” etkinliği olarak görülmeye devam etmektedir.

Türkiye devleti, Türkçülükten kaynaklanan korkuları nedeniyle, dünyanın farklı ülkelerinde gelişen ırkçılık karşıtı, eğitimin halkların adaletine uygun biçimde insanileştirilmesine ilişkin işler karşısında çoğunlukla çekinceler, şerhler koymakta ya da kimi sözleşmeleri imzalasa bile imzaladığı sözleşmelerin gereğini yerine getirmemektedir. Türkiye bir uluslararası sözleşmeler çöplüğüne döndüğü için, insanın, Türkiye’nin 2000 yılında imzaladığı, 1966 tarihli BM Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nin 27. maddesinden söz edesi bile gelmiyor:

“Etnik, dinsel veya dilsel azınlıkların bulunduğu bir devlette böyle bir azınlığa mensup bulunan kişiler, grubun diğer üyeleriyle birlikte toplu olarak kendi kültürel haklarını kullanma, kendi dinlerinin gereği ibadet etme ve uygulama veya kendi dillerini kullanma hakları engellenemez.”

Bu sözleşmeleri çöplük benzeri bir alanda tutmaya yol açan Türkiye’nin İttihat ve Terakki geleneğidir demek kaçınılmaz olmaktadır. Bunun Türkiye

Cumhuriyeti'ndeki bilinen karşılığının simgesi "Tek Parti" dönemi, yani CHP'dir.

Ama böyle söyleyip defterleri kapatmak, aslında başka bütün sorumluları temizmiş gibi hissettirmek; onların sorumluluklarını hafifletmek de olabiliyor. Dolayısıyla, "tek parti" dönemine ilişkin söylenegelmiş her şeyin aslında Türkiye'nin bütün dönemlerini, bütün hükûmetlerini, egemen sınıflarının bütün renklerini kapsadığını söylemek de aynı ölçüde kaçınılmazdır.

Evet egemen sınıfların bütün renklerini söylemeliyiz çünkü örneğin devletle çıkar ilişkileri sağlamlaşmış ya da sağlamlaşmasını isteyen pek çok Kürt aşiretinin egemenleri de tıpkı CHP, MHP ya da AKP gibi davranmaktadır. Örneğin büyük Kürt müzisyen Şivan Perver'in aşireti Karakeçililerin devlete bakan yüzü tam böyledir. "Biz aslında Türkmen aşiretiyiz. Tarihimiz, Orta Asya'ya, Oğuz boylarına dayanmaktadır" diye başlamaktadırlar söze. Bucak aşiretinin egemenleri devletin yalnızca silahlı çete kolunu oluşturmuyor, aynı zamanda kültürel bakımdan da Türkçülerden daha Türkçü olabilmektedirler.

Alan aşiretinin 1990'lardaki "Büyüğü/Reisi" Hamo Meral, "Bütün köylerimizle, bütün gücümüzle MHP'ye katılmaya karar verdik" dedikten sonra düzenlenen törende şöyle demişti: "Biz saf Oğuz Türkleriyiz..."

Gelin görün ki ya Hamo Meral'ın Türçesi bu cümleyi kurmaya yetmiyordu ya da onu dinleyen aşiretinin mensuplarının Türkçesi bu sözleri anlayacak kadar gelişmemişti; çünkü Alan aşiretinin reisi bu cümleyi Alanların o has Kürtçesiyle söylemişti.

***

II. Meşrutiyet'in ilanını izleyen ilk yıllarla birlikte, özellikle Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp gibi ırkçıların, dilin politik bir işlev üstlenmesini de içeren ve "Genç Kalemler" dergisinde başlattıkları "Yeni Lisan" hareketi, cumhuriyetten sonra zorbalaşarak zirvesine varmıştır diyebiliriz.

hem zoraki öğren benim dilimi

hem de öde dilimin bedelini

“Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin mesnedi, Türk camiasıdır. Bu camianın efradı ne kadar Türk harcıyla meşbu olursa, o camiaya istinat eden Cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur.” Bir dönem kendisi için “Halaskâr Gazi/Kurtarıcı” ön adını uygun görmüş ve kendisine böyle hitap edilmesini buyurmuş olan Atatürk’ün gittiği yerlerde verdiği söylevlerin arasına giren bu cümle kalıbı, ilgili-ilgisiz pek çok insanı ve kurumu da harekete geçirmiştir.

Maarif Vekâleti, haftada beş saatin altında olmamak kaydıyla, bütün azınlık okullarında, Türk dili dersleri konmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu dersleri verecek öğretmenler “Maarif tarafından gönderilecek ve maaşları söz konusu azınlık okullarınca ödenecektir”. Dahası bu maaşları Maarif Vekâleti belirlemektedir. Dönemin diğer branşlarında eğitim yaptıran öğretmenlerin maaşlarının neredeyse dört misli fazlası olan bu ödemeler, zaten maddi olarak büyük yıkımlar geçirmiş ve adı şimdi saymakla bitmeyecek “Tedrisat Vergisi,” “Ticaret Vergileri,” “Varlık Vergisi” gibi değişik vergilerle süreklilik kazanmış maddi çöküntüler yaşamakta olan Rumları, Ermenileri ve Yahudileri büyük sıkıntılara sokmaktadır. Hem maddi, hem manevi bakımdan daha da beter olanı, 3 Mart 1924’te yürürlüğe sokulan “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” gereği bu okullarda Türkçe derslerinin saati artırılmıştır.

***

23-28 Nisan 1926’da toplanan Türk Ocakları Kurultayı’nda konuşan Çal (Denizli) Delegesi Dr. Şakir Turgut, şöyle demiştir:

“Türkiye toprakları başka hissiyatla meşbu ve başka lisanla görüşmekte ve bu suretle asabiyet-i milliyemizi tahrik edenler için bir çiftlik, bir muhaberat mahalli değildir.” Şakir Turgut sözlerini şöyle noktalamıştır: “Türkçeden başka dille konuşanlar cezalandırılmalıdır.”

Lozan’da “azınlık statüsü” kazananlara karşı başlatılan bu uygulama, kendi dilini ve kültürünü çocuklarına, yasa dışı medreselerde öğretmeye çalışan Kürtleri dışarıda bırakmamıştır; hele de Şeyh Said İsyanı gibi, ulusal

karakteri olan bir olaydan sonra bu olamazdı. Üstelik, Kürtlerin sadece dili değil, Kürt'ün Kürt olarak varlığı da bu kurultayın gündem maddeleri arasında yer almıştır:

"Kürd'ün tarihi yoktur. Kürd'ün tarihi, Türk tarihi ile karışmıştır. Kürtçe denilen lisan yoktur. Bugün Kürtçe Lisanı 8.000 kelimeden ibarettir. Bunun 3.000'i Türkçe'dir. 2.000 kadarı Kürtçeleşmiş Arapça'dır. Geri kalan 2500 kadar kelime de Farsça'dır. Ve en ziyade tuhaf cihet, bu lisanın fiili de yoktur. Lisanların varlığını, benliğini ölçtürebilen alet, fiillerdir. Bunların fiilleri de yoktur." İshak Refet Işıtman.

Bu nutukların söylendiği zaman diliminde, Türkiye'de Türkçenin yazım dilinde kullanılan bütünlüklü bir sözlüğü de, fiilleri" de içeren bir imla klavuzu da henüz yoktur; (Zira, Türk Dili Tetkik Cemiyeti, ancak 1932'de kurulabilmiştir ve en önemli dil teorisyenleri arasında Ermeni dil ustaları vardır), ama bu Türkçüler için pek önemli değildir. Önemli olan hâkim millet olarak, ülkeyi hizaya getirmektir.

Söz konusu kurultayın alıp uyguladığı kararlardan biri de Ziya Gökalp'in mezarının yaptırılmasıdır.

Türk Ocakları Kurultayı'nın delegelerine "Bu mesaide devam edin" diye direktif veren Halaskâr Gazi'nin direktifi, kısa zamanda CHP ve Türk Ocakları iş birliğiyle hem okullarda Arapçanın ve Farsçanın kaldırılması, hem de Türkiye Cumhuriyeti'ne özgü "Türk Dili Lügatı'nın oluşturulması" biçiminde karşılığını bulmuştur. Türk gençliği de sağa sola astığı "Vatandaş Türkçe Konuş!" pankartlarıyla kendini göstermiştir.

Daha ötesi, Kürt illeri başta olmak üzere, Türkçe dışında, kendi anadilini konuşanlara para cezası kesilmeye başlanmıştır.

Siirt-Hazo (bugün Batman-Kozluk) Timoqi köyünde doğan Kürt bilgini/Mele Abdullah'ın bir "anısı" olarak dilden dile dolaşan bir anekdot vardır:

Diyarbakır çarşısına alış-verişe gelen Mele, meramını Kürtçe anlattığı için, ihbar edilir. Bir zabıta gelir:

"Seni belediye reisi çağırıyor" der.

"Neden? Reis beni ne tanısın?" diye terslenir Mele.

Sonuçta, belediye başkanının karşısına çıkar.

“Sen Kürtçe konuşuyormuşsun, para cezası ödeyeceksin” der belediye başkanı.

Mele Abdullah Timoqi, cebinde ne kadar parası varsa bırakır masaya.

“Bu fazla” derler, “Bekle üstünü verelim.”

“Yok” der Timoqili Mele Abdullah, “Paranın hepsi sizde kalsın. Ben Türkçe bilmem, akşama kadar Kürtçe konuşacağım. Sen zabitini de gönder hesap tutsun. Akşam olunca helalleşiriz, ben de evime giderim.”

dillerin yasaklandığı yerde

insanlar nasıl özgür olabilir ki?

Hilde Domin’in “isteği,” diyalektik bir imgelemden süzülüyor. Tek başına “İyilik” isteyen kimsenin kendini kurtaramayacağı; evrendeki bir çiçekle, bir su damlasıyla kaderimizin bir bağantı ve bütünlük içinde olduğunu düşünen bir imge. Ama yine de istemeliyiz o zeytin dalını, o güvercinden, istemeliyiz kendimize teslim edilmeyi, yaralı ve şifalı:

İSTEK

Batırırlar bizi
ve yıkarlar Tufan’ın sularıyla
ıslanırız
zarına kadar yüreğimizin

İşe yaramaz
dilemek bir diyarı
bu tarafında gözyaşı sınırının
faydası yok dilemenin
“bir bahar olsun ömrüm
başıma bir hal gelmesin”

Ama işe yarar istemek
getirmesini zeytin ağacından o dalı
tan kızıllığında güvercinin
rengârenk olmasını çiçeği kadar meyvesinin de
hâlâ ışıyan bir taç olmasını
yerde savrulan yapraklarıyla gülün

Ve istemek salıverilmeyi
Tufan’dan
aslanlı kuyuyla, alevli fırından
daha yaralı, daha da şifalı
istemek teslim edilmeyi kendimize
sürekli yeniden

Şair, oyuncu, çevirmen Ülkü Tamer şöyle anlatıyor:

“Bundan 40-45 yıl önce genç yazar olup da Baylan’a adım atmayan kimse var mıydı İstanbul’da? Beyoğlu’ndaki Baylan Pastanesi’ne... Kimi yazarlar ise basbayağı mekân tutmuşlardı Baylan’ı. Günün hangi saatinde gitseniz

onlarla karşılaşırdınız. Özellikle “Mavi”cilerle. Yılmaz Gruda, Ahmet Oktay, Demirtaş Ceyhun, Demir Özlü, Ferit Edgü, Teoman Aktürel aklıma ilk gelen Baylancılar...

Bir de Attilâ İlhan elbet. Ben Aksaray takımındandım, ama Onat (Kutlar), Kemal (Özer), Adnan (Özyalçıner), Doğan (Hızlan) ve öteki arkadaşlarım gibi sık sık giderdim Baylan’a. Garsonlar paramız olup olmadığını gözlerimizden anlar, eğer meteliğe kurşun atıyorsak, hiçbir şey söylemeden önümüze bir şişe maden suyu bırakırlardı. O maden suyuyla akşama kadar idare ederdik. Ceplerimizdeki paranın toplamı 20 lirayı buluyorsa günü Lefter’in meyhanesinde, Balıkpazarı’nda ya da Bacı’da noktalardık. (Milliyet, 15 Mart 2004)

Şair, deneme yazarı Salâh Birsel;

“… Yine Baylan’a dönelim. Eğer 1948 yılında bir akşamüstü oraya gelecek olursanız orada Fahir Onger’i, Oktay Akbal’ı, Behçet Necatigil’i, Orhan Arıburnu’nu ve Salâh Birsel’i görebilirsiniz. Pangaltı’daki Haylayf Pastanesi’nin garsonu Hristo da artık buradadır. Ama burası asıl şenliğini 1952 yılında Atillâ İlhan gelip de otağ kurduktan sonra kazanacaktır. ... Atillâ ikinci Paris yolculuğunu da büyük bir başarıyla sona erdirip İstanbul’a dönmüştür. Vatan gazetesinde sinema eleştirileri yapmaktadır. Bu, Beyoğlu’nda “mekân tutmayı” gerektiren bir iştir. Atillâ bir türlü bunun üstesinden gelemez. Günlerden bir gün Orhan Kemal’e rastlar. Orhan Kemal bir senaryo için Beyoğlu’ya çıkmıştır. Atillâ’ya “Gel, şuraya girelim, kentsoylular gibi bir çay içelim” der. Baylan’dan içeri girerler. Atillâ için giriş o giriştir. Hem kahve, hem çalışma, hem dinlenme yeridir burası artık onun. İlişki kurduğu kızlara da Baylan adresini vermeye, “Geç kalma, erken gel” demeye başlar. (…)

Baylan’a bir koşudur başlamıştır. Orhan Duru –bir süre sonra Türk Edebiyatının batıya en dönük öykülerini yazacaktır–, karikatürcü Tonguç, Sinan Bıçakçı, Hilmi Yavuz, film yönetmeni Metin Erksan, tiyatrocu Atilla Alpöge, Ülkü Tamer, Şükran Kurdakul, Erdoğan Tomakçıoğlu, Atilla Tokatlı, Ege Ernart, Asım Bezirci, Doğan Hızlan, Oğuz Alplâçin (Hayalet Oğuz), Melisa Erdönmez, Konur Ertop, Adnan Özyalçıner, Erdal Öz, Sezer Özlü (sonradan Duru) Ergin Ertem, Polis Haydar, Mehmet Bertan (çok şarap içince kendi göğsüne jilet atar), Önay Sözer ile Can Ok birbirlerinin ardından ya da önünden burada boy gösterirler. E

(Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu, Sel Yayıncılık)

Pek çok sanatçının anılarını süsleyen bu pastanenin adı aslında Loryan'dır. Osmanlı'da saray çevresi dışında, Markiz, Nisuaz, Lebon, Petrograt ve Moskova gibi o güne dek pek az kuruluşun yaptığı çikolata, çikolatalı pasta, turta, kakaolu, kremalı ürünleriyle kendini Beyoğlu'nun küçük bir sokağında tanıtmaya başlamıştır. Sahibi Philippe Lenas'tır. Pastane adını "doğu" sözcüğünün Fransızcasından L'Orient'den almaktadır. Giderek büyüyen Loryan kısa zamanda İstiklal caddesine taşınmıştır.

***

Peki ama ne olmuştur da Loryan, bu kadar tanınmışlığın üstüne adını değiştirip Baylan yapmıştır?

Bu aslında, bilerek yapılmış bir tren kazasıdır.

Demir yollarıyla seyahet etmek, Osmanlı'nın son döneminde de, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da aslında zorunlu bir ayrıcalıktır; çünkü karada daha hızlı bir araç ya yoktur, ya da yok denecek denlidir. Ancak Cumhuriyet'in ilk yıllarında İstanbul-Ankara arasında tüccarları, parlamenterleri, bürokratları ve devlet zevatını taşıyan kimi trenlere yataklı vagonlar ve lokanta eklenmiştir. Bu trenlere halk "Vagon-Li" demektedir. Bu ad, *La Compagnie des Wagons-Lits* adlı demir yolu taşımacılığı yapan kuruluşun halk dilinde kısaltılmış biçimidir. Belçika kökenli bu şirket 1924'te , Atatürk'ün araya girmesiyle yapılan bir anlaşmayla yola devam etmektedir. Yemekli ve yataklı vagonları olan trenler ilk önce, haftada iki gündür. Daha sonra sefer sayısı haftada üçe çıkmış ve 1926'da yine Atatürk'ün isteğiyle, şirketle, TCDD arasında 40 yıl sürecek bir anlaşma yapılmıştır.

Şimdi bir pastanenin ad değiştirmesiyle bir taşımacılık şirketinin ne ilgisi var diyeceksiniz...

Ayşe Hür, bu konuda yazdığı bir makalede şunları söylüyor:

"İşte devlet katında böyle itibarlı bir şirket olan Vagon-Li'nin Beyoğlu Acentesi'nde 22 Şubat 1933 günü yaşanan bir olay tarihe 'Vagon-Li Olayı'

olarak geçti.

O gün, Tokatlıyan Hanı'nın alt katındaki acenteye gelen bir müşteri, memurlardan Naci Bey'e akşam kalkacak Ankara treninde, yataklı vagonda yer olup olmadığını sormuş, yer bulunmadığını öğrenince talebinde ısrar etmişti. Naci Bey de yardımcı olmak için şirketin Galata'daki acentesini aramıştı. Naci Bey'in telefonda Türkçe konuşması, şirkete yeni atanmış olan Belçikalı müdür Gaetan Jannoni'nin dikkatini çekmişti. Türk tarafının iddiasına göre müdür önce diğer memurlara Naci Bey'in hangi dille konuştuğunu sormuş, onlardan 'Türkçe' yanıtını alınca Naci Bey'i yanına çağırarak 'Burada resmî lisanın Fransızca olduğunu bilmiyor musunuz? Size sopa ile mi davranmalı!' diye bağırmıştı. Naci Bey'in yanıtı da şöyle olmuştu: 'Ben Türk'üm. Ülkemde resmî lisan Türkçedir. Hatta siz bile Türkçe öğrenmelisiniz.' Bu cevaba çok sinirlenen Mösyö Jannoni, 'Size on lira para cezası veriyorum' demiş, Naci Bey'in Fransızca olarak 'Niye ceza veriyorsunuz, kabahatim nedir? Memleketimde Türkçe konuşmak hakkımdır' demesi üzerine çileden çıkarak 'Sizi 15 gün içinde kovuyorum' diye bağırmıştı. Bu konuşmalara şahit olan diğer memurlar, müdüre hareketinin doğru olmadığını söyleyerek arkadaşları hakkında verilen kararın geri alınmasını istemişlerse de müdürden 'Ya ben giderim yahut da o!' cevabını almışlardı. Elbette müdür değil, Naci Bey gitmişti.

Gazetelerin kışkırtıcı yayınları

Dönemin yarı resmî gazetesi *Cumhuriyet*'in olayı 'Vagon-Li şirketinde çirkin bir hadise', 'Türkçeyi istemeyenin Türkiye'de yeri yoktur', 'İki gün evvel Vagon-Li Şirketi'nin Beyoğlu acenteliğinde millî haysiyetimize bihakkın tecavüz telakki edilebilecek teessüfe şayan bir hadise olmuştur' şeklindeki başlıklarla vermesiyle 'millî hisleri galeyana gelen' Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) üyeleri ve Darülfünun öğrencileri 25 Şubat 1933 günü üniversitenin arkasındaki arsadan topladıkları taşları gazete kâğıtlarına sararak üçerli, beşerli gruplar halinde Galatasaray ile Parmakkapı arasında toplanmaya başlamışlardı. Göstericiler, bir öğrencinin 'Arkadaşlar Türkiye'de Türk dili hâkimdir' diye bağırmasının ardından sloganlar atarak, kapıları, camları kırarak acenteye girmişlerdi. Acenteyi tahrip eden göstericiler, 'Bu müessese bu resmi asmağa layık değildir' diyerek duvardan indirdikleri Mustafa Kemal fotoğrafı ve Türk bayraklarıyla

Vagon-Li Şirketi’nin Karaköy bürosuna gelmişlerdi. Aynı tahribatı burada da yapan göstericiler ardından İstanbul Valiliği’nin önüne gelip, bir süre daha gösteriyi devam ettirmişler ve ellerindeki Mustafa Kemal fotoğrafını Eminönü Halkevi’ne teslim ettikten sonra Cağaloğlu’ndaki *Akşam*, *Cumhuriyet*, *Milliyet* ve *Vakit* gibi gazetelerinin önünde sloganlar atmışlardı. Gençlerin gazetelere kızgınlığının nedeni, gazetelerin o günlerde yapılan güzellik yarışması seçmelerine gösterdikleri ilgiyi Vagon-Li Olayı’na göstermemesiydi. Gençlerin bir türlü yatışmadığını gören polis gruba müdahale etmiş, 30 kadar elebaşını Galatasaray karakoluna götürmüştü.

Mustafa Kemal’in tavrı

Olayların içinde bulunan Adnan Ötüken adlı bir tanığın iddiasına göre, bunlar olurken, Vagon-Li Şirketi’nin Beyoğlu acentesinin yakınlarında diş hekimi Sami Günzberg’in muayenehanesinde dişlerini yaptırmakta olan Mustafa Kemal (6-26 Şubat 1933 arasında İstanbul’da kalmıştı) gürültünün nedeni sormuş, olayı öğrendikten sonra ‘Oradan polisleri, jandarmaları çekin. Çocuklardan da birinin başına en ufak bir şey gelmesin’ demişti.”

İlk bakışta olay, dil üzerinden iki milliyetçi eğilimin arasında geçiyor gibi görünüyor. Oysa, Türk tarafının asıl meselesi bunun çok ötesindedir:

Hür şöyle sürdürüyor: “27 Şubat 1933 tarihli *Cumhuriyet*’te, şiddet olaylarını yorumlayan Edebiyat Fakültesi’nden Adnan Bey ve Meliha Hanım adlı öğrencilerin sözleri olaylara katılanların duygu ve düşüncelerine tercüman olacak nitelikteydi: ‘Hadise Türklüğe ve Türk lisanına tecavüzlerin gençlik tarafından nasıl karşılanacağını, nasıl cezalandırılacağını çok iyi gösterdi. Bu hadise La Jeunnes, Parisien, Gloria vesaire gibi isimler taşıyan müesseselere de ders olmalıdır. Türkiye’de yalnız Türkçenin, yalnız Türk kültürünün hâkim olmasını istiyoruz.... Millî hudutlar dahilinde en küçük gayrı millî bir harekete tahammül göstermeyen gençlik bilhassa Türklüğe karşı yapılan en küçük bir hareket karşısında coşacak vaziyette bulunmaktadır. Eğer bu hareketi hukuki esaslara aykırı bulanlar varsa yanılıyorlar. Onlara deriz ki: Heyecan ve halecanlar (titreme, çırpınma) hayati kaidelere sığmaz. Halecanların hususi (özel) bir mantığı ve şuuru (bilinci) vardır. Nitekim Fransa’da ve Almanya’da hiçbir hukukçu,

talebe hareketlerini tenkit etmez ve edemez. Her hareket aynı sertlikteki mukabilini doğurmak zaruretindedir. Gazi'nin içimize akıttığı millî heyecanları bulaştırmalarına gene Gazi'nin kafalarımıza aşıladığı fikirlerle isyan ettik. Ana vatanda her şey millî Türk dili yazısı ile olacaktır. Türkçe olmayan her şeyin akıbeti (sonu) budur."

Aslında 12 Eylül cezaevlerinde uygulanan ve ülkemizin bugününü de önemli ölçüde etkileyen, "Vatandaş Türkçe Konuş!" uygulamalarının, Türk Talebe Birliği'nin 1928'den yaptığının ardından gelen, en büyük ikinci dalgadır.

"Bursa, Diyarbakır, Adana, Ankara, Edirne, Kırklareli Yahudileri Türkçeyi 'öz dil' ilan ettiler, cemaatin mekânlarına 'Türkçe konuş!' levhaları astılar. İstanbul'da yaşayan Rum, Ermeni, Yahudilerden bir grup, Beyoğlu Halkevi'nde biraraya gelip Türk Dilini Yayma Birliği adı altında bir cemiyet kuracaklarını açıklamak zorunda kaldılar" diye ekliyor Hür.

Edirne ve Çanakkale bölgelerinde evlerin ve iş yerlerinin yağmalanıp oralardan sürülen azınlıklar şimdi yeniden diken üstündedir. Çünkü ortada konuşulan şey bir fikir değil; bütün başka fikirleri ve kültürleri zorla, şiddetle baskı altına almaya çalışan "Tekçiliğin" nerede ve ne zaman patlayacağı belli olmayan öfkesidir. Bu saldırganlığın ilk hedeflerinden biri, ticareti ve değişik hizmet dallarını işleyen "azınlıkların" iş yerleridir:

Hür, aynı makalesinde bunun teorisinin nasıl bir üslupla yapıldığına ilişkin iki önemli örneğe değiniyor; birincisi:

"8 Mayıs 1933 tarihli *Uyanış* dergisinde Reşat Feyzi (Yüzüncü) 'Dil İnkılabının Mana ve Ehemmiyeti' başlıklı yazısında şöyle şikâyet edildiğine bakılırsa henüz hedefe ulaşılamamıştı: Hâlâ Beyoğlu'nda, Polonya, Venedik, Lamartin daha bilmem ne sokakları var. Türkiye Cumhuriyeti topraklarında olduğumuzu bize bu isimler mi hatırlatacak? (...) Millî dil davası hepimizin davasıdır. Türklüğün hâkim olduğu bir memlekette yalnız Türk hâkimdir. Dil inkılabının gayesi bu topraklarda yaşayan her mefhumun söylenişini Türkçeye çevirmek olmalıdır."

İkinci ve daha da sert örneği yine dönemin resmî yayın organlarından biri sayılan Cumhuriyet gazetesinin sayfalarında kendini göstermiştir:

“Dört gün mühlet veriyoruz!

Aradan beş ay geçmişti. 25 Ekim 1933 günü *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan (güya) bir okur mektubu azınlıklardan beklenenleri bir kez daha hatırlatıyordu:

“Yurttaş,

Cumhuriyet Bayramı’na kadar:

1) Enstitü dö Bote, Bazar dö Lövan, Rejans, La Jönes... gibi Türkçe olmayan levhaların Türkçeye çevrileceğini;

2) Otel Balkan, Otel Turan gibi Türk gramerine uymayan adların Turan Oteli, Balkan Oteli şekline konulacağını;

3) Türk topraklarında yaşayan her adamın Türkçe bilmesi icap ettiğine göre Türkçe yazıların yanında yabancı dilden tercümelerinin konulmasında faide olmıyacağı cihetle bunların da atılacağını kuvvetle umarız.”

“Vatandaş Türkçe Konuş” saldırılarının yoğunlaştığı bu günlerde, “sanat tarihçisi Burhan Toprak’ın önerisiyle Loryan, 1934’te Baylan olmuştur.”

“bütün dillerin dili” fakat yanındakinin dilsizliği

türk tarih tezi güneş dil teorisi

"Türk dili dünyadaki esas dillerden biridir ve dünya dillerindeki birçok kelime Türkçeden türemiştir." Bu cümle, ilk bakışta, kendini yeniden şekillendiren bir ulusun, kendisini ezen emperyalist ülkeler karşısında en önemli üstün yanını belirginleştirmek üzere ortaya sürülen "Güneş Dil Teorisi'nin" eksen cümlesidir.

Bu teorinin şekillendiği topraklarda neler olduğuna bakmadan önce teoriye ilişkin bilgilere kısaca bakmakta yarar var: Sırp asıllı Avusturyalı dilbilimci Dr. Phil. Hermann Kvergić'in *La Psychologie de Quelques Éléments des Langues Turques* (Türk Dillerindeki Bazı Unsurların Psikolojisi) isimli 41 sayfalık basılmamış Fransızca eseri her şeyin başlangıcı olmuştur.

Bu tez, yazarı tarafından 1935 yılında, Viyana'dan, önce Türk Dil Kurumu'ndan Ahmet Cevat Emre'ye gönderilmiş; Emre'den mektubuna cevap alamayan Kvergić, bu kez eserini doğrudan doğruya Atatürk'e göndermiştir. Teori, zaten o ana kadar "Türk Tarih Tezi" üzerinde çalışan; "Türklerin Mezopotamya halkları, Hitit ve Sümer gibi uygarlıkların da öncüsü olduğu" tezinin geliştirilmesi için kongreler toplayan Atatürk tarafından geliştirilmiş ve sunulmuştur. Gelgelelim ki dilbilimciler başta olmak üzere, aklı başında kimsenin pek rağbet etmediği bir teori olmuştur. Atatürk öldükten hemen sonra, Ankara Üniversitesi'ndeki Güneş Dil Teorisi ile ilgili derslerine son veren İbrahim Necmi Dilmen'e öğrencileri: "Neden devam etmiyorsunuz?" diye sorduklarında, Dilmen'in verdiği yanıt bu bakımdan manidardır: "*Güneş öldükten sonra onun teorisi nasıl hayatta kalabilir ki!*"

Oysa Atatürk'ün, Ulus gazetesinde 1935 yılında dillerin kökeni sorunu ile ilgili art arda makaleler yazdığını ama bu makalelerde kendi adının kullanılmamasını emrettiğini, TDK genel sekreteri İbrahim Necmi Dilmen ile Tahsin Mayatepek'in yazışmalarından öğreniyoruz. Bu makaleler, 1935'te "*Etimoloji, Morfoloji ve Fonetik Bakımından Türk Dili*" başlığıyla bir kitapta toplanmıştır.

Dilbilimciler teoriyi benimsemediler, ama Türk Tarih Tezi ile karışarak varlığını sürdüren teori Türkiye'de "bilimsel ırkçılık" denen işin en alt katmanının, en önemli tutamağı oldu... Ki bu kesim de, sınıf öğretmenlerinden, kitap okumayan arkeologlara, üniversitedeki ders memurlarından, semt polisine, esas işi duygu yazmak olan günlük basının menkıbecilerine kadar uzanan ve toplumsal etki bakımından asla küçümsenemez bir kesimdir.

Türk Tarih Tezi'ne, gizli ya da açık karşı çıkanlar elbette olmuştur; ama doğrudan doğruya Atatürk'ün etkin olduğu bir ortamda ilk karşı çıkan İstanbul Darülfununu Şark Dilleri Ve Kavimleri Müderrisi Avram Galanti Bey olmuştur...

Bu teoriyi en kapsamlı biçimde eleştirdiği için başına gelmedik iş kalmayan İsmail Beşikçi, "Türk Tarih Tezi Güneş Dil Teorisi ve Kürt Sorunu" başlıklı eserinde, önce Afet İnan'ın 1932'de toplanan 1. Türk Tarih Kongresi'ndeki konuşmasına değiniyor:

"Konferansçı Afet Hanım, 'İndo Öropen' diye bir ırk ve insan grubu yaratmanın tabiata aykırı ve tabiata isyan olduğunu belirttikten sonra:

'Makul olan ve insani olan, tabiatın Orta Asya yaylalarında yarattığı ırkı tanımak ve ona hürmet etmektir' diyor."

Beşikçi, bilimin kavramlarıyla ahlakın kavramlarının ayrı ayrı ele alınması gerektiğini belirtir: "Bilim, sadece doğa, tarih, toplum ve insan hakkında bilgi verir. Nesnel gerçeği bilmeye ve anlamaya çalışır. 'Hürmet etmek' bilimin kavramı değildir."

İsmail Beşikçi daha sonra, Birinci Türk Tarih Kongresi Zabıtları'nın 445 ile 480 sayfaları arasında yer alan bilgileri şöyle özetlemektedir:

"Avram Galanti Bey, genel olarak Türk Tarih Tezi'ne karşı durmaktadır. Mezopotamya, Mısır, Ege, Anadolu, Akdeniz medeniyetlerinin kurucularının Türklerle hiçbir ilişkisi olmadığını, örneklerle göstermektedir. Örneğin, Etiler'in konuştuğu dilin İndo Öropen bir dil olduğunu belirtmektedir. Bu konuşma kongrede çok sert eleştirilerin yapılmasına sebep olmuştur.

Zaten, Birinci Türk Tarih Kongresi boyunca, genel olarak resmî ideolojinin dışına taşan tek konuşma Avram Galanti Bey’in konuşmasıdır.”

1990’lı yıllarda, Beşikçi’yi Paradigmanın İflası, *Resmi İdeolojiye Giriş* adlı eseriyle kapsamlı bir biçimde Fikret Başkaya izledi.

Öte yandan “Güneş Dil Teorisi’nin, teoriler içinde bir teori olduğunu; Batı karşısında kendisini aşağılanmış hisseden Türklere yeniden özgüven kazandırmayı amaçladığını” pek çok bilim insanı söylemektedir. Ve yine pek çok insan bu teoriyi; “Avrupa merkezci tarih teorileriyle hesaplaşma çabası” olarak değerlendirmektedir. Ve “bilimsel nedenlerden çok siyasi nedenlere yaslanarak” anlaşılabileceği vurgulanmaktadır.

Şunu belirtmeden de geçmeyelim: Biz edebiyatı, sanatın pek çok dalını Türkçeyle yaratanlar, sunanlar, eyleyenler olarak bu dilin elbette üstünlükleri, başka dillere de olanak olabilecek genişlikte zenginlikleri, bilim ve edebiyata elverişli bir dil olmasını isteriz. Ama bu isteklerin, sahiplenme biçimlerinin hiçbirisi, bu teorinin etrafında egemenlik oluşturanların, önce kendi yanındaki diğer dilleri inkâr ettiği gerçeğini ortadan kaldırmıyor...

Üniversiteler, Türk dilbilimcileri, bütün Türk resmî makamları 2000’li yıllara kadar “Kürt diye bir halk, Kürtçe diye bir dil yoktur” dediler ve bunun tersini söyleyen her edebiyatçıyı, yazarı, bilim insanını hapsettiler, sürdüler, öldürdüler. “Biz Kürdüz” diyen bir halkı bir yüzyıla yakın bir zamandır dur durak bilmeden öldürdüler.

“sizin hiç babanız yakıldı mı?”

13 Mart 2012’de mahkeme, Sivas’ta, Madımak Oteli’nde insanları yakanların bir kısmının, davaları “Zaman aşımına uğradığı için artık yargılanamayacağına” karar verdi.

Bu karar Aleviler başta olmak üzere, toplumun önemli bir kesitinde büyük bir tepki yarattı. “Dindar basının” ve camianın yazarlarından biri olan Ali Karahasanoğlu, bu karardan üç gün önce Yeni Akit gazetesinde yazdığı yazıya şu başlığı koydu:

“Taşa takılıp düşseler ‘İnsanlığa karşı suç’ diyecekler!..”

***

“Alay ediyor” diyenler ne yazık ki yanılmıyor; yazı şöyle devam ediyor:

“Sivas davası ekseninde, sabah akşam televizyonlara çıkıp, hergelelerin, tetikçi gazetecilerin programlarında ahkâm kesiyorlar! ‘Sivas’ta yaşananlar, insanlık suçudur. Zaman aşımı söz konusu olamaz!’ Gazetecisinden avukatına, profesöründen eğitimcisine, hatta olayda yakınlarını kaybedenlere kadar hepsinin ağzındaki sakız aynı: ‘Sivas olayları insanlık suçudur.’ (...)

Öyle bir hale geldiler ki, yolda yürürken ayakları bir taşa takılıp düşseler, hemen ciyaklayacaklar: ‘Bu insanlık suçudur.’ ”

Ayrımcılığı, adalet duygusunu bulamamışlığı, nefreti tanımlamak bizim yaşadığımız ülkede elbette daha sert, daha karakter düşkünü biçimleri örnek verilerek de olanaklıdır... Ama bu yazıdaki alaycılığı süsleyen küfürleri, aşağılamaları yan yana dizdiğinizde, bütün o düşük seviyeli işlerden, eylemlerden, konuşmalardan ayrı bir yere koymanın olanağını bulmak zorlaşmaktadır:

“Hergelelerin;”

“Tetikçi gazetecilerin;”

“Ahkâm kesenlerin;”

“Yakınlarını kaybedenlerin ağzında aynı sakız;”

“Ciyaklamak.”

***

Sivas’ta yazarların, semah dönenlerin, halk ozanlarının, şairlerin yakılmasında “Ergenekoncuların planı” mı var? Madımak Oteli’nde insan yakanlar, Türkiye’nin o hakikaten bütün hukukların guguğu olan yasalarına göre “insanlık suçu kapsamında” yargılanamazlar mı?

Bunların tümü tartışılabilir.

Ama onca insanı yakanların, yangına destek verenlerin safında olduğunu göstermek için, “karşı taraf” saydığının acısıyla alay etmek ancak ve ancak nefrete batmış olanlara özgüdür.

***

O davada, o mahkeme, yakalamak ve yargılamak için zaten kolunu bile kıpırdatmadığı o 5 “Sanık” için, o yazarın dediği gibi karar verdi...

O mahkemenin, o kararından sonra, o yazarın başbakanı olan adam:

“Milletimiz için, ülkemiz için hayırlı olsun” dedi...

Sonra sarf ettiği sözlerin bir kıymeti yok; çünkü Tayip Erdoğan, bize göre sadece sevincini gizlemeye çalıştı ve suç üstünde yakalanmış insancıkların tavrıyla bir cümle daha kurdu:

“Zaten onlar da söylüyorlar... Yıllar yılı içeride olan vatandaş, içlerinde kaçak olanlar vardı. Bilemiyorum tabii onlar da var...”

Ah! Çıkarcılığıyla ne yana döneceğini bilmeyen yaralı bilinç.

Ah “İnsan!”

Ah! “Kazanç” için kana ve yangına sığınan “akıl...”

Ah! Suçunu bile bile suçsuzlara vadettiği “çıkarlarla” herkesi suçuna ortak ederek, sesinin gittiği her yerde, insanları suça özendiren, insanları Suç yapan!..

***

Bu çalışma Van’da meydana gelen bir doğal felaketin, insana değer vermeyen bir ülkede yaptığı tahribattan, yol açtığı ölümlerden, acılardan sonra ortaya dökülen ırkçılığı, nefreti, ayrımcılığı birlikte düşünmeyi amaç ediniyor.

Alevilerin, Türkiye’de muhalif olan aydınların başına gelen ise doğrudan doğruya “insanın” insana yaptığı bir iştir.

Ama istedik ki, “insanın” insana yapabildiklerinin sınırlarının, nefret ve ayrımcılık ortamında nerelere varabileceğini de birlikte düşünelim.

Düşünelim istedik hep birlikte, Alperen Ocakları’nda, özellikle Alevi gençlerine verilen eğitimin, “Asıl Türk soyunu Alevilerin temsil ettiğini, bu nedenle de Kürtlerin, Ermenilerin karşısında, büyük Türklük bilinciyle asıl Alevi gençlerinin durması gerektiğini, onları tarihten asıl silecek olanın Alevi gençleri olduğunu” kazıyan zihniyetin orta yerinde nelerin döndüğünü; nelerin birbirine bitişik, yapışık ve hülasıyı kelam bir ve aynı olduğunu...

Düşünelim!

savaşabilir mi birbirini tanıyıp anlayarak

yaşayan halklar?

Osmanlı, Hamidiye Alayları'nı kurarak, Kürt aşiretlerinin çocuklarını, İstanbul Kabataş'ta kurduğu "Aşiret Mektepleri'nde" devlete yaraşır insanlar olması için, özel olarak okutarak, özellikle Sünni Kürtler arasında kendine bir taraftar takımı yaratmayı hedefledi ve olup bitene baktığımızda bunlardan elde edilen başarı bugün de küçümsenmeyecek biçimde işe yaramaktadır.

Hamidiye Alayları, asıl olarak Aleviler, Alevi Kürtler, Ermeniler başta olmak üzere, Hamidiye Alayları'nda yer almayan hemen herkesi vurdu, kırdı, zulüm işledi... O yıllarda, büyük Türkçü Kürt Ziya Gökalp'ın da içinde bulunduğu bir grubun, "Hamidiye Alayları'nın zulmüne, sarayın dikkatini çekebilmek için," bölgede Fransızca yazışmaların yapılabildiği tek postane olan Diyarbakır postanesini işgal etmesi, bu alayların yaptıklarının boyutları hakkında bir fikir verebilir. Aleviler bir ulus olmadığı, Türk, Arnavut, Arap, Çingene, Ermeni de Alevi olabildiği için, Türkiye'de yaşayan Aleviler hem Sünni devletin baskılarından, hem de devletin Sünnileri Alevileri öldürmeye özendirmesinden ötürü en çok Sünnilikle uzaklaştılar...

Şu üç paragraf, bir ülkede yaşayan halkların, inançların birbirini tanımaktan, anlamaktan hangi koşullarla, nasıl uzaklaştırıldığına ilişkin bir önsöz olabilir.

***

Berrin Karakaş, Yunus Şalış'la bir röportaj yaptı (Radikal, 3 Mart 2012). O röportajın bütünü zaten can yakıcıydı:

"Pozantı Cezaevi'ndeki tutuklu çocukları, iki harf bir noktadan ibaret kılıp tartışmaya devam ederken, 'Anne yemeği girmeyen yere tecavüzcüler nasıl giriyor?' diye soruyordu Yunus Şalış Radikal'e gönderdiği yazısında" diye başlıyordu Karakaş.

Yunus Şalış; Abdullah Öcalan'ın tutuklanıp Türkiye'ye getirilmesinden sonra başlayan eylemler içinde yer alan ve tutuklanan binlerce gençten

sadece biridir. Tutuklandığında 17 yaşında, lise son sınıftadır. Ailesiyle 60'lı yıllarda Siirt'ten İstanbul'a göç etmiş ve Yunus İstanbul'da doğmuştur.

"Evini Kürt bir aileye sattığı için mahallelinin ev sahibine küstüğü, Türk çocuklarıyla Kürt çocuklarının ayrıldığı Bahçelievler Basın Sitesi'nde büyümüştü. Aynı sitenin insanları zamanla, aileyi tanıdıktan sonra cezaevine giren çocukları için ziyarete gelse de, taşınmalarına rağmen seneler sonra hâlâ görüşüyor olsalar da, Yunus'un hapsedilmiş 3 yıl 7 aylık çocukluğunun, gençliğinin sebeplerindendi bu ayrılık gayrılık, bu tepki."

Ve Berrin Karakaş, röportajının, o hakikaten bütün zamanlar için can alıcı cümlesini, hakkını vererek iletiyor bize:

"O yüzden Yunus diyor ki: 'Önce tanıyalım birbirimizi'. "

***

Yunus, gözaltında ve hapishanede işkence görerek geldi yeniden aramıza... Gelemeyenler var aramıza. İşkencede öldürüldüğü, tecavüzle öldürüldüğü için, gelemiyorlar.

Ve, ve gelmeyenler var.

Türkiye'de Türkçe dili dışında başka dillerle sahneye çıkan çok ama çok az gruptan biri Destar Tiyatro'dur. Kürtçe sahneliyor birçok oyununu.

Mirza Metin'in yazdığı, Berfin Zenderlioğlu'nun yönettiği "Disko 5 No'lu" adlı oyunun girişinde şu sözler var:

"Az önce bir şey öldü.

Utanç.

İntihar etti."

Bu sözler, Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi'nde 1980'den sonra yapılan tecavüzleri anlatmak için söyleniyor seyirciye...

Seyirci oyundan iki tür duyguyla çıkabiliyor. Ya orada, Taksim'deki o küçük salonda ağır duygular altında öfkeleniyor ya da hem insan olarak,

kendiyle aynı varlığı taşıyanların bunu, bu kadarını yapamayacağını, sahne düzenlemesiyle, müziğiyle bunun hakikaten afallatıcı bir kurgu olabileceğini düşünerek, aklı biraz karışıklığa uğruyor.

Ancak Diyarbakır Cezaevi gerçeğini merak edenler, pek çok çalışmayla birlikte neredeyse 20 bin sayfaya erişen dokümanlara erişebilir.

Ama, sevgi değer arkadaşımız Çayan Demirel'in 5 No'lu Cezaevi adlı belgeselini yüreği olan herkesin, yaşadığı dünyanın hangi adamlar tarafından yönetilirse başka nasıl olabileceğini anlamak isteyen herkesin izlemesi gereken bir belgeseldir...

Bir babanın önünde 10 yaşındaki çocuğuna ve aynı çocuğun önünde babasına tecavüz ederek yapılan işkence, faşizmin bile ahlak ve değer ölçülerini aşan bir şeydir... Ama bunu Türkiye devletinin subayları, askerleri ve gardiyanları yapmıştır...

Babayla oğulun, birbirlerinin cinsel organlarını ağızlarına almaya zorlanmalarını, bu emri veren insan ve yöneticilerin zihin haritasından ayrı düşündüğünüzde olay sadece katlanılması güç bir acı mıdır?

Diyarbakır Cezaevi'nde insanların bir kısmı tahliye olurken, subaylar, askerlere donlarını indirme emri veriyor. İkinci emir şudur: "Asker cinsel organını, mahkûmun kulağının arkasına sürt".

Aynı komutan mahkumlara dönerek "Kulağınızın arkası dahil, s.kilmedik yeriniz kalmadı. Burayı unutamayacaksınız" diyor.

Erkek egemenliği mi?

Irkçılık mı?

Faşistlik mi?

Silah taşıma ruhsatı olan çakalların, sırtlanların cumhuriyeti daha adil olur böylesi bir Türk Cumhuriyetinden

***

Primo Levi, *Boğulanlar Kurtulanlar* adlı eserinde (Can Yayınları), Hitler'in katliamcı subaylarının ölüm kamplarına topladıkları insanlara

şöyle seslendiğini aktarır:

“Bu savaş nasıl sona ererse ersin, size karşı savaşı biz kazandık; tanıklık etmek için bir tekiniz bile hayatta kalmayacak, ama biriniz kaçmayı başarsa bile dünya onun anlattıklarına inanmayacak. Belki kuşkular, tartışmalar, tarihçilerin araştırmaları olacak, ama kesin bilgiler bulunmayacak, çünkü sizinle birlikte kanıtları da yok edeceğiz.

Geriye birkaç kanıt kalsa, içinizden birileri yaşamını sürdürse bile, insanlar anlattığınız olayların inanılmayacak kadar vahşice olduğunu söyleyecekler: Bunların müttefik propagandasının abartmaları olduğunu belirtip, size değil, her şeyi yadsıyacak olan bize inanacaklar. Lagerlerin tarihini yazdıracak olan bizleriz.”

Şimdi bu seslenişle düşünün Diyarbakır Cezaevi’ni ve bu seslenişle düşünün okuyacağınız Hazal’ın öyküsünü... Ah! Elbette farklar var. Ama bunların yanına asit kuyularını, ıssız tarlalara gömülenleri, kışlalardaki gizli mezarlıkları, bugün bile pek çoğu açılmamış toplu mezarları koyarak düşünelim...

Gene de fark var diyeceklere önerimiz; gelin bu farkları birlikte bulalım...

***

“Yüzleşebilmek” denen işin, insan etkinliğinin iki yanına birden baktığımızda, nefretin, pervasızlığın, sapıkça yıkımın ve bütün bunların yol açtığı yıkımların boyutlarını görebiliriz.

İki araştırmacı Rojin Canan Akın ve Funda Danışman, “Bildiğin Gibi Değil” başlıklı bir kitap yayımladılar (Metis Yayınları) yakın zaman... On dokuz öykü var kitapta.

Tümü insanın zihninde zehir etkisi yapıyor, atmosferin dışına çıkmak istiyor insan. Öykülerden biri 9-10 yaşlarındaki Hazal’ı anlatıyor: Babasının gözü önünde Hazal’a 9 kişi birden tecavüz ediyor. Ve işkenceciler, babasının gözü önünde tecavüz ettikleri o çocuğu öldürüyor.

Dayanabilecek insan var mıdır?

Yüzleşmek ve tanımak yalnızca birlikte yaşadığımız halkları tanımak değildir. Yüzleşmek ve tanımak aynı zamanda bizi hangi değerlerin yönettiğini, bizim adımıza başka hangi şeylerin yapıldığını da öğrenmek, kavramak ve hak etmediğimiz onursuzluklarla hesaplaşma olanağıdır.

Yunus Şalış, “Pozantı Cezaevi’nde yaşananların” iyi anlaşılması için konuşuyor. Pozantı Cezaevi’nde Kürtlerin çocuklarına tecavüz edildi.

Bunu yapanlar ve yaptıranlar bize, “Ülkenin bölünmez bütünlüğü” diyor.

Duyabiliyor musunuz?

biz yanımızdakine hakikatli olursak

güzelleştirir en küçük hakikat,

en görkemli yalanın soldurduğunu

Tanımak...

Tanımak, belki bütün öteki girişimlerden, etkinliklerden önce egemen sınıfların ve zümrelerin egemenliklerini sürdürmek için halk arasında yarattıkları hurafeleri, gammazı, kötücüllüğü sorgulamakla başlayabilir. Yunan halkı hakikaten “kahpe midir;” Araplar hakikaten “Beş para etmez mi;” Kürtlerin hakikaten “kuyruğu var mıdır;” Aleviler “mum söndü yaparak kendi kız kardeşleriyle, analarıyla cinsel ilişkiye mi girer;” Yahudiler “domuz mudur?”

Bütün bu cinayetlerin, tecavüzlerin karşısında, bütün insanlığın ortaklaşa durabilmesinin ilk ve en büyük olanağı egemenlerin yarattığı önyargılar silsilesine karşı, halkların, toplumların birbirini tanımaya yönelik çabaları olacaktır.

Birbirini içtenlikle tanıyan toplumlar, birbiriyle konuşmayı, paylaşmayı öğrenmiş toplumlar savaşmazlar çünkü.

***

Ramazan veya Kurban bayramlarını Türkiye’de yaşayan herkes bilir. Bilmemesi kaçınılmazdır.

Pek iyi! İyi de Roş Aşana ne demektir; hangi günlere gelir Yom Kippur, Sukot, Hanuka, Tu Bişvat, Pesah/Paskalya, Şavuot, Theofani, Ash Wednesday/ Kül Çarşambası; nedir bu sözcüklerin anlamı?

Surp Asdvadzadzin’de üzümler neden kutsanır; Haçverats’ta, Tarkmanças günlerinde neler olur?

Roje Hıziri, Cejna Heftemal ne demektir, kimler için kutsaldır bu günler?

Tükiye’de devrimci, sosyalist, komünist partiler, sendikalar da dahil her kurum Ramazan Bayramı’nda tatil yapar, bürolarına şeker koyar da birlikte yaşadığı Yahudinin, Hıristiyanın, Alevinin bayramını, matemini, kutsalını bilmez...

Nedendir acaba?

***

Örneğin bu ülkede, Çerkesler yaşamaktadır. Devlet propagandasını yapan kitaplarla, söylevlerle büyüyenler Çerkesleri, "Çerkes Ethem," "Çerkes Ethem'in ihaneti" gibi olaylarla tanımaktadır.

Peki ya Topal Osman ve çetesi? Cumhuriyet'in en önemli ilk JİTEM'i ya da yaygın adıyla Susurluk Çetesi, Ergenekonu olarak Karadeniz'de öldürdüğü Rumların; ya da sadece İslamiyet konusunda Atatürk'e muhalefet ettiği için yine Topal Ağa tarafından öldürülen Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey'in ahı ve hatırası biz bugünün insanında nasıl yaşamalı? Anıt mezarda yatan Topal Osman, Karadeniz'in Rum köylerini işkenceden, haraçtan geçirmiş, Zara'nın, Divriği'nin, Koçgiri'nin Alevilerini, Kürtlerini de aynı hunharlıkla, aynı pervasızlıkla katletmiştir.

Peki ya evine gelen misafire üç günden önce "Sebibi ziyaretiniz?" diye sormayı bile utanç sayan Çerkesler?

Peki ya bütün bunlara bakıp gerçeği bilerek yürek acısıyla susan gerçek Lazlar, Pontuslular, Hemşinliler?

Ama şimdi Çerkes, Çerkes dilinden, kültüründen, Laz kendi dilinden ve kültüründen söz ettiği anda "Vatan haini" sayılır ve resmî ideolojinin gönüllü kulları, Topal Osman'ın mezarını ziyaret ederek:

"Şehitler ölmez, vatan bölünmez" diye bağırır.

İki şairden iki dize gelir insanın aklına:

"Kabahat senin demeye de dilim varmıyor
Ama kabahatin büyüğü senin
Canım kardeşim"

demiş a Nâzım;

Ahmed Arif, bütün bu cinayetleri, ayrımcılıkları, nefreti örgütleyenleri anlatmak istediği Adiloş bebeye söylemiş sözünü:

“Tanı bunları

Tanı da büyü”...

ey çirkef ve kutsallık arasında ayakları kayanlar

ey kutsallığın kör bataklığında ruhuna şehvet arayanlar

Böyle bir çalışmayı yapmak için bizi ilk kışkırtan olgu, “sosyal medya” dediğimiz alandaki, kelimenin gerçek anlamında süren pervasızlıktı... İlk bakışta bir “akıl tutulması” denebilecek bir olgu; ama bu olgunun önü ve ardı bir gayyaydı ve bu cehennem kuyusu iyi anlaşılmadan “Akıl tutulmasının” anlaşılmasına olanak yoktu.

Önce “sosyal medya” dediğimiz yerlerde başka neler oluyor diye bir kez daha oraya dönmemiz gerekiyor.

***

Bu bölümde yer alacak sözcük öbekleri, o sözcüklerin niyeti, söyleyeni, bizi iğrendirdiği gibi, pek çok insanı da iğrendirecektir. Bu sözcük öbeklerinin bu sayfalara taşınmasının, çalışmamızın seviyesine zarar vereceği endişesi bir an olsun yakamızı bırakmadı. Bütün bundan ötürü üzgünüz, ama bu bir zorunluluk ve biz sırf bunları yinelediğimiz için bağışlanmayı dilemekten başka elimizden bir şey gelmiyor.

Bu türden alanlara bakmak, oraları incelemek zaman zaman çirkefçe sözcükleri, lağım kokan cümleleri kaçınılmaz olarak sayfalara taşımaya da yol açabiliyor. Biz, hem yukarıda söylediğimiz endişeyi taşıyoruz; hem de yaşadığımız ülkenin baskın dilinin anlaşılmasının, böyle bir dilin her an nasıl yeniden üretildiğinin, bitmez tükenmez bir biçimde tekrarlanabildiğinin çözümlenmesinin zorunlu olduğunu düşünüyoruz. Herhangi biriniz okulların dağılma saatinde bir ilköğretim okulunun önünde on dakika dikilin ve çocukların birbirlerine hangi sözcüklerle seslendiğini dinleyin.

Buna karşın, kendi terbiyemizden ötürü elimizden geldiğince az örnek göstermeye çalışacağız. İstediğimiz şey, sizin bu çirkefliğe bakarak, ülkenin bütün sokaklarını görebilmenizdir:

“ulan kürtler, ibneler, ermeni dölleri... benim adımı biliyor musuz??? Benim adım kürtlerin bütün karılarını, kızlarını, anasının karnındaki

çocuklarını s...dir.”

“çankırılı ananı s…erim senin o... çocuğu... sen anana sorsan kürtler nasıl s…miş onu... daha az önce bacıının kızlık zarını bozdum...”

“pkk leşlerini görün millet... analarını s...tik... küçük kızlarını s...limki artık kürt karıları türk doğursun...”

“türkeşler hepinizin ananızı s..m adınız var kendiniz yoksunuz sizin kardeşlerinizi ablalarınızı dağa çıkarıp sırayla s…yoruz, varsa erkek türk dağa çıksın onun da anasını s…lim, türkiye’nin anasını s…yim osmanlının da”

“ulan diyarbakırlı, ermeni dölü kürt... senin koynundan karını alıp senin gözünü önünde s....mezsem bana da nevşehirli demesinler...”

“ermeni dölü sensin... ermenileri buralardan kovan biziz ibne... ermeninin de a...a koyum, senin peygamberinide s...im...”

“senin ananın a...a çam ağacı diker gölgesinde piknik yaparım lann o....u çocuğu sülalenizi s....m nerde gördün bi kürt iki dürt bi sürt sizin gibi yavşaklar karşımıza çıkmıyoki ananızı si..lim klavye erkeğisiniz YAŞASIN FAŞİZM”

“kurt 25 ulan ibine senin anan bile turkiye de dogurdu seni seni doguran anani s...yim! seni dogurcagina tas dogur pkk nin kayalikta dagda savastigi tas gibi olmussun, gozlerin kor, beynin ottan baska birsey bilmiyor, haaaa.

(...) hadi gorusuruz kardes...”

***

Bunlar bilgisayar ortamında cirit atıyor: “savunmaturk,” “anti kürt,” “sehidimturk,” “gizlisirlar,” “formsancak,” “intikamci.blokcu.” Yüzlerce site, fecabook duvarı, bu tarz yazışmalarla doludur.

Bazı teknik meseleler var. Örneğin kimi sitelerde, aynı yerde yazan biri, hem “s...mek isteyen Kürt kızı” oluyor, hem onu “S...en Türk erkeği”...

Ama ana mesele, hiç şaşmaksızın bütün yazışmalar birbirlerinin “anası,” “bacısı,” “kızı,” üzerinde dönüyor. Araya, Ermenileri, Rumları katıyorlar.

Bir de çok kritik zamanlara, örneğin Kürtlerin ya da Türk milliyetçilerinin büyük bir mitingine, eylemine denk gelen dönemlerde işin içine Allah'ı ve Peygamberi karıştırıyorlar.

Ve elbette böyle hassas zamanların vazgeçilmezi bu porno içinde dalgalanan İstiklal Marşı oluyor.

Bu tür bir ortamı, teknik bakımdan takip etmek bizi aşıyor. Ancak bu dili yalnızca Türkler ya da yalnızca Kürtler kullanıyor diyemeyiz. Bu, düşünüşü böyle olan bütün kesimlerin, Kürt illeriyle, batısıyla bütün sokakları belirleyen dildir. Dolayısıyla bu dili kullanmakta kimse ötekinden aşağı değildir.

Bu yalnızca "bir ırkçılık ötekini belirliyor" gibi ortalama bir düşünce kalıbıyla da açıklanabilir bir şey olarak görünmüyor. Bu, aynı zamanda kadını hem şehvet nesnesi, hem de cinsel atık olarak gören, şiddete, penise, cinsel iktidara, silaha ve aidiyete tapan bütün düşünüşlerin bir ve aynı olma biçimlerinin de ta kendisidir.

***

Teknoloji ortamı, insanın zihinsel olarak binlerce etkinlik yapabileceği ortamlar; yazı alanı da sokaklarımıza benziyor. Bu örnekler, bu saptamayı kabul etmeyi kolaylaştırabiliyor; yani sokağın yazı alanını, teknolojik dünyayı da belirlediğini düşünmek daha öne çıkıyor.

Peki o zaman bir kez daha yazı alanına dönelim:

Her handa Bizanslı bir kadınla yatan Kara Murat; her gittiği yerde birden fazla Hıristiyan kadınını baştan çıkaran Karaoğlan; kendine aşık olan –çoğunlukla da prenseslerdir– Hıristiyan kadınları Müslüman yapan Malkoçoğlu; her filmde "Kahpe Bizans'ın" kadınlarıyla şehvet sahnelerinde boy gösteren artistlerin sıralandığ Yeşil Çam filmleri, her filmde "zalim Rus İmparatoru'nun" ya da "prenslerinin" kızlarını, bacılarını ve yine her seferinde daha ilk görüşte aşık edip yatağına alan Türk fedaileri...

Uzun yıllardır "espirilerini kadın cinselliği üzerinden" üreten mizah dergileri...

***

Edebiyatın mecralarında değişik “dünya görüşlerine sahip” olduklarını söyleyenlerin ortaklaştığı dil de kadını her türlü intikam söyleminin aracı yapmaktır...

***

“Kar gibi parlak ve lekesiz omuzlarına dağılan saçları dökülüyor, fırlak ve katı memeleri hızlı hızlı kalkıp iniyordu. (...) Karnı o kadar saf, o kadar masum, o kadar beyaz ve küçüktü ki Radko’nun tapacağı geliyor, dokunmağa korkuyordu. Ve elmastan yoğrularak dondurulmuş sanılacak kadar parlak ve şeffaf duran kalçalar ...” Ömer Seyfettin “Beyaz Lale”.

“... İVAN DRAGONUN KIM OLDUĞUNU COK MERAK ETMISIN KIM ANLATAYIM SENIN ANANI BACINI SABAHTAN AKSAMA KADAR S...N TÜRK DELİKANLISI OOOOFFFFFFFFF SENIN ANANDADA NE A. VAR YA DONDURMA GİBİ YALA YALA BİTMİYO ZEVKTEN 4X4 KÖŞE OLDUM.” Anti Kürt blogu.

“Binbaşı Ferid, Kalyopi ile sevişirken, Osmanlı yatağanı gibi yalın ve seri, kadının içine, girer ve altına o an boylu boyunca uzanmış yatanın Yunanistan olduğunu düşünür.” Attilâ İlhan, “Sırtlan Payı”

“Sayın Türk kardeşlerim ben size Kürt s...mede professionel olduğumu söyleyebilirim çok dar ..cıkları vardır derler ama bizim Türk y....kları büyüktür aslında ondan anırırlar s...ken; en fazla 10 dakika s...ceksin çünkü Kürt kızı terledi mi leş gibi kokar; bir çay iç tekrar vur, gebe kalır diye sakınnn korkma (gebe kalması için Kürt kızını en az 4 kişi s...meli tabii babası da katılmalı çünkü Kürt kızı keçi gibi inatçı anası gibi o... olur (...)” Anti kürt blogu.

“Şu gözünü budaktan sakınmayan korsanlara esir olamayacağım diye canı yanıyordu. Ah şunların birinin kölesi olsaydı da şöyle ağız tadıyla ‘şak şuk!” diye birkaç tokat yiyerek alaşağı edilseydi ve bütün o güçlü kadınlığına layık bir erkeğe rastlasaydı!” Halikarnas Balıkçısı “Uluç Reis”.

“Anti-TC’yi anasını soyunu sopunu ırkını Aposunu çaputunu g...nü başını a...cığını s..er deler geçerim.... TÜRKÜZ TÜRKÇÜYÜZ

ATATÜRKÇÜYÜZ. Buyur oku ulan... ‘İstiklal Marşı...”

“... bir bahar yatağını andıran ipek sedirde bir çıplak kız, baygın ve yorgun geriniyor, yüzükoyun dönüyor, bacaklarını geriyor, dağınık ve siyah saçlarıyla örtülen beyaz ve sivri memelerinin üzerine abanarak, sarıldığı menekşe rengindeki yumuşak yastığı sıkıyordu.” Ömer Seyfettin “Beyaz Lale”

“Ben kocası görevdeyken s...ğim uzman çavuş karılarının sayısını bilemiyorum; Isparta’ya gittim ta Şırnak’tan yola cıktım; orda msn’de tanıştıgım iki kızı ... saatlerce s...tim bi hafta boyunca da otelde beraber yattık anası babası turizim okusun diye yollamış; işte siz busunuz bize dinden namustan bahsetmeyin o lafları kendinize saklayın; bu blogu yapanın bacısını ilk önce ne kadar kürt varsa... sonra da arap ve yahudiler s...sin; ellerine sağlık çok iyi bi b... yemiş burada o... cocuklarını toplamış hepsi birlikte havlıyo ... emeklilerin kuyrukta kalp krizi geçirdigi bi yarım yamalak devletin nesini konuşuyonuz lan s....ler; devletinizi de bayrağınızı da s...yim atanızı ceddinizi zübeyde hanımın kemiklerini s...yim; için rahatladı mı köpek soyu.” Anti TC blogu.

“Ateşli Dona İnez, için için İspanyol kadırgasının korsanlar tarafından zapt edilmesini istiyordu. Şehvet yangınını söndürmek için bir gemi dolusu korsan değil, bir donanma dolusu pala bıyıklı haydut ve izbandut bile yetmezdi. Kadın yarı kapalı mahmur gözlerle ve titriyen kirpiklerle korsanlar tarafından nasıl esir edileceğini düşündükçe zevk ve imrenişle yutkunuyordu.” Halikarnas Balıkçısı “Uluç Reis”.

***

Bu bir yarılma mı?

Bir bütünün, süreğen bir olgunun parçaları mı?

Basın yayın organlarında “masumca,” bir ucundan “dindarca,” öteki ucundan “magazince,” “haberce,” “hükmetçe,” “muhalefetçe,” “Çe... Ça... Çu... Ço...” yapılan ırkçılığın, ayrımcılığın, kesif milliyetçiliğin dönenip durduğu pazarın niteliklerinden birini, bu edebiyat eserlerinden, bilgisayar ortamlarından ayırarak düşünmenin olanağı var mıdır?

Hangisi, hangisini doğurmaktadır?

Buralarda andıklarımız, Amerikalıların “Redneck” dedikleri kitlenin bizim coğrafyamızda yaşayan kesimleridir belki. Yani, amele oldukları için siyahilerin (zencilerin) güçlenmesini istemeyen, bu nedenle de Amerika’da ırkçı söylemin en vahim örneklerini duyabileceğiniz, linç ve saldırganlık bakımından her fırsatta korkunç eylemleri sergileyen kesimiyle özdeştir demek yeterli midir?. Teknolojiden, silah pazarından, otomobilden elbette haberleri oluyor; ama bilimsel hiçbir şeyden, kültürel alanın niteliği yüksek ürünlerinden haberleri olmayabiliyor, zaten pek de ilgilenmiyorlar. Amerikan seçkinleri de zaten bu kesime “Ensesi kızarıklar” diye sesleniyor.

Bizim kentlerimizdeki zonta, maganda, macholuk (= erkeklik) gibi kavramlarla yetinebilir miyiz? Gündelik yaşamda çeşitli biçimlerle sevimlileşmiş, magazin dünyasında esprilerle sulandırılarak topluma her gün değişik kılıklarla sunulan bu “alt kültür” katları bir başına bu derdi bütün boyutlarıyla gösterir mi bize?

Bunun düşünsel ve işleyiş yapısını yaratan; bu koşullardan, dilden, eylemler silsilesinden çıkarı olan; bu ilişkiler silsilesini bir egemenlik biçimi için olmazsa olmaz olarak gören güçlerden ayrı böyle bir zonta, maganda, macho kültürü tanımı yapılabilir mi?

Kadına yönelik saldırganlık bakımından hangisi ötekinden niteliksel olarak bir fark taşıyor?

Ama ırkçılığın pazar serüveni bundan ibarettir diyebilir miyiz?

Tecavüz, taciz ve saldırganlık kültürünün hangi kapısını aralarsanız aralayın, bu vıcık vıcık pisliğe hazırlıklı olmalısınız. Irkçılıkla, saldırgan milliyetçilikle “erkek kültürü” olarak tanımlanan davranış biçimleri birbirini, tarihin bütün dönemlerinde, bütün savaşlarda, boğazlaşmalarda tamamlamaktadır. Başka bir halkın topraklarına girmek, onun malını, ürününü, çoluğunu çocuğunu yağmalamak, ırza geçmek: Bunları üst üste koyduğunuzda o fiyakasından geçilmeyen “fetih” sözcüğü çıkar ortaya.

“Tarihi edebiyat” dediğimizin ırkçı kolu mu bu pisliği büyütmektedir; bu pislik mi ötekinin pazarını büyüterek onun yaşamsal şansı olmaktadır?

Soru ortada duruyor!

***

Soru başka bakımlardan da ortada duruyor!

Okul, “*Türküm doğruyum çalışkanım ... Varlığım Türk varlığına armağan olsun;*”

13 yaşında, 26 kişinin tecavüzüne uğrayan N.Ç.’nin davasına bakan mahkemenin kararı “*Kız kendi rızasıyla yapmıştır;*”

Kışla “*Her Türk asker doğar,*”

Kadın Bakanlığı’nın İnternet Sitesi “*Kadın dayak yiyordur, ama bunun nedenleri üzerinde düşünmelidir. Koca işten geliyordur, yorgundur. Yemek zamanında hazır değildir;*”

Türk Solu “*Kürtleri kısırlaştırın*”;

CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen “*Atatürk Dersim’de müzakere mi yaptı, onlarla barış masasına mı oturdu?;*”

Türk atasözü, “*Kızını dövmeyen dizine döver*;”

İstiklal Marşı “*Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak //...// Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar;*”

Hürriyet: “*Türkiye Türklerindir;*”

Türk Tarih Tezi: “*Kürt diye bir halk yoktur. Karda yürürken kart-kurt sesi vardır;*”

Kahraman Maraş’ın “dindarları”: “*Bir Alevi öldüren üç kez cennete gider;*”

Süleyman Demirel: “*Bana, sağcılar, milliyetçiler cinayet işliyor dedirtemezsiniz;*”

Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu: “*Zaza Alevilerinin çoğu Ermenidir;*”

Başbakan Tansu Çiller: “*Vatan için kurşun atan da, kurşun yiyen de şereflidir;*”

2 Temmuz 1993, Sivas Milliyetçi Basını: “*Öldürün... Müslüman mahallesinde salyangoz satıyorlar;*”

Başbakan Recep Tayip Erdoğan: “*Fransa, sözde Ermeni soykırımına ilişkin bu yasayı geçirirse, biz de onun Cezayir’de yaptığı soykırımı dünyaya duyururuz;*”

Emin Çölaşan 28.02.2004, Hürriyet “*İstanbul’da yayınlanan Ermeni AGOS gazetesinde rahmetli Sabiha Gökçen’in Ermeni olduğunu hiçbir belgeye dayanmadan iddia edebilen Hrant Dink’in, aynı gazetede çıkan 13 Şubat 2004 tarihli yazısının ilk iki cümlesi aynen: ‘Türk’ten boşalacak o zehirli kanın yerini dolduracak temiz kan, Ermenilerin Ermenistan’la kuracağı asil damarında mevcuttur. Yeter ki bu mevcudiyetin farkında olunsun.’ Ülkemizde fikir ve ifade özgürlüğü gelişiyor, AB yolunda hızla ilerliyoruz! Her şey serbest, her şey özgür! İmam nikahından Arapça yazıya, Türk’ün zehirli kanına kadar her şey serbest! AB’yi babalarının hayrına istemiyorlar!*”

Ogün Samast “*Ben, Hrant Dink’i öldürürken Emin Çölaşan’ın Hürriyet gazetesinde yazdığı yazılardan da etkilendim;*”

Başbakan Recep Tayip Erdoğan “*Uludere Roboski’de 34 Kürt köylüsünü öldüren Genelkurmay Başkanımıza teşekkür ederim;*”

10. Yıl Marşı “*İmtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir kütleyiz;*”

Atatürk “*Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur*”...

Bu liste sonsuza kadar uzayabilir. Ama yukarıdaki çirkefle bağıntılarını düşünmek bakımından yeterli görünüyor. Peki bunlar kolayca, hemen bir yılda, on yılda oluşabilir mi; sorunun devamı daha da can yakıcı, peki bunlar kolayca yok olabilir mi?

korkunun nefreti, nefretin korkusu

birbirine akıyor ve insanı yakıyor

Van'da meydana gelen depremin açtığı ölüm acıları, sakatlıklar, tarifi zor başka yaralar kolayca ortadan kalkmaz; depremin bir sonucu olan evsizlik, işsizlik, açlık daha uzun süre devam edecek gibi... Bunlar, deprem anına kadar zaten pek çok korkunç şeyin belirlediği bir yaşamın üzerine geldi çöreklendi.

Biz ise, tutup başka pek çok insanın küçümsediği bir noktadan depremin sonuçlarını incelemeye giriştik. Düşmüşe, yaralanmışa, doğanın karşısında kedere belenmiş kaderiyle yüzleşmek zorunda kalmış insanlara bir tekme daha vurmak isteyen insan tipinin incelenmesi, ilk bakışta elbette depremin diğer sonuçlarından daha yakıcı görünmeyebiliyor. Ancak, geriye çekilip baktığımızda, bu noktanın hem diğer acıların ortaya çıkmasında bir pay sahibi olduğu, hem de bugün yaşanan bazı acılar bir biçimde bitse bile, başka onmaz acıların doğurucusu olacak bir sorundur.

Hayır. Böyle söylenince eksik oluyor; ilgilendiğimiz şey bir "sorun" değildir. Irkçılık, ayrımcılık, dışlayıcılık, adına ne dersek diyelim, nefret üzerine kurulmuş ve toplumları belirleyen bir yaşam tarzıdır.

Bu yaşam tarzından kurtulabilmek, "başkayı" insan için daha "doğal ve insani olanı" bulabilmek için de, ırkçılığın patolojik bakımdan anlaşılmasına gereksinmemiz vardır.

Bu bakımdan bizden önce yapılmış pek çok saygın çalışmanın olduğunun elbette farkındayız; ama bizim çalışmamızın anımsatıcılığının özelliklerinden biri onun yapılma zamanıdır. Elbette ki bir çalışmanın zamanı, o çalışmanın içeriğine dahildir. Deprem acısıyla, ırkçılıkla kuşatılmış kesimlerin açtıkları yaranın birlikte düşünülmesini dayatan bir zamandır bizim çalışmamızı belirleyen zaman...

ey çıkarcı korkaklar için kan dökenler

ey korkakların eli, dili, silahı olanlar

Faşizmin iktidar olduğu ülkelere ilişkin yapılmış genel tahlillerin ötesine bakan insanlar, bu ülkelerdeki toplumların ilişkilerine sinmiş bir kavramı, en aşağılık yani doğallaşmış haliyle bulmaktadırlar.

Bu kavram nefrettir.

Toplumsal kesimlerin birbirlerinden iğrenmesine, birbirlerini itmek için doğan bütün “fırsatları” şaşırtıcı bir hırsla kullanmasına yol açan bu kavramın en vahşi hali, genel olarak kabul edildiği gibi yalnızca “büyük toplumsal olaylarda” bulunmuyor. Toplumun hemen her kesiminde “basit” gündelik konuşmaların içine sinmiş olguların anlaşılması bu “büyük toplumsal olayların” anlaşılmasından daha da önemlidir; dahası bu boyut anlaşılmadan, bir anlamda “sonuç” denebilecek büyük boyutun anlaşılması da zaten pek olanaklı olamıyor.

Aşure ayında komşular birbirlerine aşure götürür. Bu, Türkiye’nin neredeyse bütün şehirlerinde böyledir. Komşu gelen tası alır ve aşureyi getiren gider gitmez döker. “Neden” diye sorarsınız... “Aman kardeş” der, “Onlar, Hanifi, aşureleri mundardır...”

Bir komşu ötekine, kurban eti götürür. Kurban kesmeye inanan bütün toplumlarda bu doğaldır. Ama öteki komşu, gelen eti olduğu gibi köpeklere ya da çöpe atar.

“Neden?”

Komşu: “Aman... Aman... Onlar Alevi, onların kestiği eti yiyen cehennemlik olur, bunu bilmiyor musun?” Komşu üstüne bir de azarlamayı sürdürür: “İşte aile terbiyesi bundan önemli. Bak herkes bizim gibi mi; bu Kızılbaşlardan gelen eti yiyenler az mı sanıyorsun?”

İlk bakışta basit, kimseye zararı olmayan hurafeler diyebilir miyiziz bunlara? İçeriden yürüyen bu doğallaşmış nefrete sadece “zararsız hurafe” diyebilir miyiz?

İyi ama bunlar nasıl oluşabiliyor?

Her toplumun egemen kültüründe bütün bunların oluşmasına ve gelişmesine ilişkin boşluklar, parçalanmalar, duygu biçimleri, kurumlar, estetik alanlar, kişilikler, kahramanlar, söylenceler vardır ve her egemen kültürün bunlara gereksinimi vardır. Yoksa başka türlü nasıl egemen olabilir ki? Buna yine “Büyük egemen kültüre” yararlı biçimde, ülkeleri oluşturan her topluluğun, cemaatın, mezhebin kendi içinde bir egemen kültürü de olduğunu eklemek gerekmektedir.

İki kadın sokakta önce selamlaşır. Ayrılır ayrılmaz birisi başlar. “Gördün mü kadını, nasıl giyinmiş; bu Rumlar var ya, bunların bütün karıları orospu. Vallahi, evlerimizde genç kızlarımız var, hepsinin ahlakını bozacaklar. Şeytanın körü diyor ki ...”

İki adam selamlaşır. Ayrılır ayrılmaz, öteki başlar. “Bu var ya bu, öyle büyük günahları var ki; Allah seni inandırsın 5 değil 10 Aleviyi kıblesiz kesse kurban olduğum Allah gene de cennetine almaz bunu...”

“Kız alıp vermek” denen olayın, komşuluğun, tavuklarımızın birbirine karışmasının bunca vurguyla söylenmesi, bunca romantizmin, hüzünlü dizelerin, türklerin kalıbına dökülmesi dikkat ettiniz mi hiç, hep büyük acılardan, katliamlardan sonradır...

Dinin, törelerin, ahlakın, vicdanın akıllarda oluşturduğu önyargı; önyargının dine, töreye, ahlaka, vicdana kattıkları, nefreti; nefret ise daima büyük acıları doğurmaktadır.

Hitler, Franco, Mussolini... Bu üç isim faşizm sözcüğüyle birlikte anılıyor... Ama faşizmin bu ülkelerde egemen bir güç haline gelmesi, yalnızca bu liderlerin politik dehasıyla açıklanabilir mi?

Kahraman Maraş’ta Alevilerin katledilmesinde elbette kışkırtıcılar, resmî ya da yarı resmî kurumlar başı çekmiştir.

Ama bütün bu aktörler, orada yüzyıllardır birlikte yaşadıkları komşularını kitleler halinde öldürmeye giden kitleleri açıklamaya yeter mi?

Sivas’ta Madımak Oteli’nde sanatçıların yazarların yakılmasında elbette kışkırtıcıların, devletin rolü büyüktür. Ama bazı insanları öldürmek için binlerce insanın işini, evini bırakıp gelmesini bu bir başına açıklayabilir mi?

Bugün Türkiye’nin pek çok kentinde “linç” olayları olmaktadır. Kışkırtıcılar, polis ya da resmî destekli başka güçler buralarda elbette işbaşındadır. Ama “Linç” bir “Kültür oldu” dendiğinde arkasında, zemininde aranacak başka olgular yok mudur?

***

Pek çok insan, pek çok yazar, sanatçı dünya görüşleri ne olursa olsun, “Anadolu” sözcüğü ortaya geldiğinde söyledikleri tepeden tırnağa bir ve aynıdır.

“Engin Anadolu.” Veya “Anadolu insanı yücedir, sevgi doludur.”

Tarihine, çok yakın tarihine baktığımızda bu genellemenin büsbütün, yekpare doğru olduğunu kabul edebilir miyiz? Anadolu halkı üzerinde gerçekleştirilen bunca ırkçı, ayrımcı işlem, bizi bu genellemeye sorgusuz, sualsiz sarılmaktan alıkoymaz mı?

Yüzyıllarca birlikte yaşama deneyimini elbette büyütmeli, daha da öne çıkarmalıyız... Ama egemen kültürün içten kaynattığı kazanlar, bir kesime katliam olanağı verdiğinde sonuçlarının her zaman gönendirici olduğunu söyleyebilir miyiz?

Maraş’ta komşusunu baltayla kesen, seksen yaşında kadınların gözlerini oyan, komşusunun çocuklarını ateşe atıp seyreden kitleler için “Bunlar Anadolulu değil” diyebilir miyiz?

Aynı olayda, Alevi komşusunun evini koruyabilmek için canını tehlikeye atan insanların varlığını bir kenara bırakmak elbette olanaklı değil.

“Nuh’a beşikler veren” de Anadolu, *“Ey Türklüğün otağı”* denen ve başka hiçbir halka hak ve otağ bırakılmamak istenen yer de...

Egemen kültürü, onun politik, askerî, çıkarcı, savaşçı, bölücü, yönetici, tarafgir işleyişlerinden kopuk; romantik soyutlamaları bir yana bırakırsak; Madımak Oteli’nde insanların ölmesi, öldürülmesi için kent meydanına yığılanları, “Anadolu külütürü” denen kültürel ortamın diğer parçaları saymamıza engel olan ne var?

Maraş'ta komşusunu doğrayacak kadar ayrımcılığa inandırılmış insan tipi buhar olup uçmadıysa eğer; bugünün ayrımcı politikalarının en militan taraftarı olarak bir yerde yaşıyor, birikiyor, hınç biriktiriyor olmalıdır. Bu dediğimizi Maraş'ta, Sivas Madımak Oteli'nde, Kürdiye'nin hemen bütün kentlerinde katliam yapanların makam mevki bakımından yükseltilmesiyle; Hrant Dink'i öldürenle fotoğraf çektiren polis teşkilatıyla; bütün bu davranışların toplumun bu kesimlerine verdiği cüretle, güce tapınma ve linç kültürünün artmasıyla çarparak düşündüğümüzde, durumun romantik genellemelere uygun olmaktan çoktan çıktığını söylemek bir abartı sayılmamalıdır.

Van'da meydana gelen depremden sonra üstümüze sıçrayan ırkçılığa baktığımızda, toplumun çeşitli katmanlarında işleyen ırkçılığın, nefretin, linç kültürünün Kürdiye'de, Maraş'ta, Sivas'ta, 6-7 Eylül'de İstanbul'da yapılanlara benzeyen katliamların, yağmacılığın yeniden olmayacağını söylemek olanaklı mı?

Ermeni tehcirinde, soykırımında devlet birinci dereceden sorumludur.
Nâzım Hikmet, Memleketimde İnsan Manzaraları'nın bir yerinde şöyle diyor:

> "İsmail'i, seferberlikte, yaşı on altı olduğu halde,
> tutup askere gönderdiler.
> Domuzuna yiğitti.
> Yozgat taraflarına jandarma gitti.
> Ve Ermeniler kesilirken
> kana battı göbeğine kadar.
> Kaçtı, eşkiyalık etti.
> Seferberlik bitti,
> döndü köye,
> kemeri küpe, bilezik ve gümüş mecidiye dolu"

Öte yandan bütün katliamı pratik olarak devlet güçlerinin yapmadığını anlamak için, katliamın gerçekleştiği yerlerdeki Anadolu köylülerinin ikrarları, itirafları kâfidir.

Bugün Türkiye burjuvazisinin küçümsenmeyecek bir kısmının servetlerinin, pek çok kasabanın, köyün mal mülk sahiplerinin bu varlıklı hallerinin yerinden yurdundan edilmiş Ermenilerin, Rumların mallarından geldiğini inkâr edebilecek pek kimse yoktur.

Soykırım tanımı, katliamı bizatihi kendi kolluk güçleriyle yapan devletin, bunun toplum tarafından büyütülmesini sağladığı, özendirdiği, kolaylaştırdığı için de yapılmaktadır.

Aynı ekonomik olguyu Kahramanmaraş'ta yaşananların nedenleri arasında görmek için, çok da alim olmaya, iktisatçı olmaya gerek yok. Katliamdan sonra yerini yurdunu terk etmek zorunda kalan Alevilerin tarlaları, dükkânları bugün kimlerin elindedir diye sormak yeterlidir.

Ermeni Soykırımı Hitler faşizmine yol göstermiştir, çünkü suçu halka yaymış, halkı katliama ortak etmiştir. Hitler'in SS'leri de suçu bütün Alman halkına yaymıştır. Aynı şeyi Maraş ve Sivas için de söylemekte hiçbir mahzur yoktur.

Suçun halka yayılması suçu örgütleyenlerin kendilerini korumak için en büyük güvencesidir çünkü...

Tarihin en iyi saklanan suçluları SS'lerdir, tarihin halkın küçümsenmeyecek kesimlerinin sahiplendiği ve bugün de sahiplenmeyi sürdürdüğü suçu ermeni soykırımıdır. Maraş ve Sivas, Çorum ve diğer Alevi katliamları bunlardan daha küçük boyutlu olmasına karşın suçun ortaklaştırılması bakımından bir ve aynıdır.

Bu nedenle, bilgisayar ortamlarında, basın yayın organlarında dolaşan ırkçılığın "bir dar çevre meselesi" olduğuna ilişkin saptamaların, uykulu bir iyimserlik içerdiğini söylemek zorunlu olmaktadır.

devletin dili, halkların ölümü...

Can Yücel'in acıyla, esefle gülümseten dizeleri, aslında bir sosyolojik saptamadır:

> "girdim ki abanoz sokağına
> anamızın amına karlar yağıyor,
> soydaşım orospular
> rum patronlarının şiltelerini bıçaklayıp
> pamuğunu aşağıya saçmışlar,
> hemi de istiklal marşı okuyorlar
> oksicenli saçlarıyla pencerelerden"

Türkiye her 6-7 Eylül'de, Rumların, Ermenilerin, Yahudilerin İstanbul'da yaşadıkları karabasanı konuşuyor. Bu olaylar değerlendirilirken, ağırlıklı olarak, "O günün politik konjonktürü" deniyor. O gün hükûmet edenler, devlet makamlarında o gün oturanlar listeleniyor ve bunların o yağmada ve katliamdaki günahları üzerinde duruluyor... Ve yine aynı ağız alışkanlığıyla "Kardeşlik kültürümüz yaralandı" deniyor. Bunlar elbette ki söylenmeli. Ama bunlar, 6-7 Eylül'ün bütün boyutlarını açıklamaya yeter mi?

6-7 Eylül elbette devlet güçleri tarafından planlanmış, yapanları örgütlenmiş, kentler arasında yağmacıların taşınması sağlanmış ve o kadar insan devlet güçleri tarafından yönetilmiştir.

Ama sahi kardeşlik kültürü o zaman mı yaralanmıştır? Bu yaralanmanın kaynaklarından biri de "devlet geleneği" denen olgunun Türkiye'deki yasa ve uygulama silsileleri değil midir?

"Millet, dil, kültür, ülkü birliğiyle birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasi, bir içtimai heyettir." Cumhuriyet Halk Fırkası/ Partisi, 3. Büyük Kongresi; 10.05.1931.

CHP devletin yegâne Yürütme organıdır.

Bunun anlamı şudur: Türkiye'de azınlıklar, farklı halklardan topluluklar ya yok sayılacak/ yok edilecek ya da bunlar, Türkçeden başka dil

konuştukları, Türklükten başka özellikler taşıdıkları için, dışlanacaktır.

Burada bir parantez açmamıza tahammül göstermenizi rica ediyoruz: (Biz, bu çalışmamızda CHP'nin geçmişiyle yüzleşip yüzleşmemesi gibi bir tartışmaya girmeyi düşünmüyoruz. Ancak, 1930'larda CHP, devletin ta kendisidir. Dolayısıyla söylediklerimiz doğrudan doğruya devletin zihniyeti ve işleyişiyle ilgilidir ve söylediklerimizde, devletin öteki bütün kanatlarını da hiçbir biçimde azade tutmadığımızı vurgulamak isteriz.)

CHP'nin 1931'deki bu kongresinden üç yıl sonra, Fırkanın Genel Sekreteri Recep Peker'in isteği üzerine 6 Mart 1934'te Adolf Hitler'in Gençlik Örgütü'nün 2. Başkanı Karl Nabersberg Türkiye'ye çağrılmış ve CHP ile işbirliği çalışmalarında bulunmuştur.

Peker, Milli Türk Talebe Birliği'nin örgütlenme modeli olarak Nazi gençlik örgütlenmesini ve ilkelerini esas almasını istemektedir. Zira CHP'nin öncü kadroları Hitler'e hayrandır. Peker şöyle diyor: *"Hitler'i Münih'te dinlemiştim ve hayran olmuştum. Sizi temin etmek isterim ki biz Almanya'daki inkılabın faaliyetlerinden çok memnunuz."*

Peker'in bunu söylediği günlerde Almanya'da Dachau gibi ilk Yahudi Toplama Kampları kurulmakta ve Yahudiler iş yaşamından, öğrenimden, ticaretten, özcesi yaşamın her alanından kovulmakta; dahası ucun ucun katledilmektedir.

Ve TBMM'de yani CHP'de 2510 sayılı İskân Kanunu kabul ediliyor. Bu yasaya göre Türkiye'deki yerleşimler şu şekilde olacaktır.

"1 numaralı mıntıkalar: Türk kültürlü nüfusun tekâsüfü (yoğunlaşması) istenilen yerlerdir.

2 numaralı mıntıkalar: Türk kültürüne temsili istenilen nüfusun nakil ve iskânına ayrılacaktır.

"3 numaralı mıntıkalar: Sıhhat, iktisat, kültür, siyaset, askerlik ve inzibat sebeplerle boşaltılması ve iskân ve ikamet yasak edilen yerlerdir."

Aynı kanunun 11. maddesinin A bendine göre ise anadili Türkçe olmayanlar, köy, mahalle, işçi ya da sanat grubu kuramayacak; bir köyü ya da mahalleyi kendi soydaşlarıyla paylaşamayacaklar.

Türk kültürüne yeterince bağlı olmayanlar, Türk kültürüne bağlı olanların, egemenlik kurduğu kentlerin kenarlarına, taşrasına (dışarısına) serpiştirilecektir.

Peki neden?

Kanunun konuşulduğu meclis toplantısında Dâhiliye (İçişleri) Vekili Şükrü Kaya bizim söyleyebileceklerimizi özetliyor:

“Bu kanun tek dille konuşan, bir düşünen, aynı hissi taşıyan bir memleket yapacaktır.”

İsmet İnönü,*“Sadece Türk milleti bu ülkede etnik ya da ırki bir takım haklar isteyebilir. Başka hiçbir kişinin buna hakkı yoktur.”*

***

Devlet, parlamento böyle yasalar yapar ve ülkenin kentlerini, sokaklarını bu yasaya göre iskân ederse neler olabilir?

1934 yılının yazında Çanakkale’de, Edirne’de, Keşan’da, Lüleburgaz’da, Kırklareli’de Yahudilerin dükkânlarına boykotla başlayan olaylar 2 Temmuz’da milliyetçilerin Kırklareli’ndeki Yahudi mahallelerine açık saldırısıyla yükselmiştir.

–Dikkat etmelisiniz, aynı tarihte Almanya’da da faşistler, Yahudi dükkânlarına işaretler koyarak halkın bu dükkânlardan alışverişini kesmektedir.–

3–4 Temmuzda tam bir yağmaya, yıkıma ve yangına dönüşen olaylar Gelibolu, Uzunköprü, Lüleburgaz, Babaeski ve Edirne’ye yayılmıştır.

Anadili Türkçe olmayan ve Türk kültürüne yeterince bağlı olmayanlara karşı “milliyetçi duygularla” yapılan bu saldırılarda, devletin bütün kadrolarının yani CHP üyelerinin doğrudan doğruya kendileri işbaşındadır:

Kırklareli Emniyet Müdürü, jandarma komutanı, polis memuru Mustafa Bey, Kırklareli Valisi Faruk Üstün, Kırklareli Ticaret Odası Başkanı ve

belediye başkanı olayları kışkırtmış, yönetmiş ve bizatihi yağmaya katılmıştır. Yağmayı yöneten ve katılan devlet erkanına lütfen dikkat ediniz.

Bu yasalar, yağma ve katliamlar yapıldığı zaman, o "yüzyılların içinde olmuş" ve "dünyanın pek az yerinde görülen, kardeşlik kültürümüz" yaralanmamış mıdır?

Peki 6-7 Eylül'ün sahiden 1955 yılında yaşanmış bir olaydan ibaret olduğunu ve sahiden o tarihte kapanıp gittiğini söyleyebilir miyiz?

***

Sorular büyüyor insanın aklında. Bu yeryüzü tufanından hangi insan kendini ayrı düşünebilir ki? Sokağındaki insan, ülkesindeki insan kan içindeyken, kim ama kim benim kanım hiç akmayacak diye güvenebilir ki dünyaya? Christoph Meckel'in "Marşımız" dediği, halkların aslında gizli ya da açık sabah akşam tekrarladığıdır.

MARŞIMIZ

Yaşadığım bu ülke yamalı ve yıpranmış giysilerini
sergiliyor aynasında gökyüzünün
ne cilvesi, ne edası, ne de nazı var.
Gözyaşı haleleriyle asılı duran bu ülkenin
Bir ağlama duvarıdır her sınırı.

Yaşadığım bu ülke ölüme sevdalı
Dayalı döşeli sayısız tabutla toprağı
kemiktir araç gereci
durmadan yeni yoldaş isteyen sakisinden ölümün.
Yakışsa da ülkenin gökyüzüne güneş
Asla durmaz ölümün fabrikaları.
Yaşıyorum gittikçe bayatlayan sızıların kokusunda
yaşıyorum kesinliğiyle ölümün, belirsizliğiyle hayatın
iki kat isteksiz, minnettar, hem de yükümlü
korkuyla bağlanmış ve kaçınılmaz bir ihtiyatla,
sırtımda sirk maymunu gibi duran
yıkılmamak için fillere muhtaç olan.

Yaşadığım bu ülke ölüme sevdalı
bir gözyaşı testisi onun armasıyla anmalığı
maskotuysa sülük, bayrakları da korkuluk
öldü bininci meleği umudumun
parçalandı kalkanı geleceğe güvenimin.

Çev: Danyal Nacarlı

***

Türkiye asıl faili devlet olan bir “Nefret suçları ülkesidir.”

Bu, günümüzde duyarlılığı yükselmiş çevrelerde haklı olarak daha sık yinelenmeye başladı. Bizim çalışmamızın bu aşamasına kadar verdiğimiz nefrete dayalı söylem örnekleri, nefret suçlarının oluşumunda en önemli yeri tutuyor. En kısa söylenişiyle, "Nefret söylemi, nefret suçunun ön koşuludur."

Üzerinde ortaklaşılan özet tanım şöyle: "Irkçılık, yabancı düşmanlığı, Yahudi aleyhtarlığı, azınlıklara/göçmenlere, Çingenelere, Kürtlere, Alevilere, kadınlara, çocuklara karşı olumsuz ayrımcılık, farklı inançlara tahammülsüzlük; homofobi..."

Bu toplumsal kesimleri aşağılayan, saldırganlıklara hedef gösteren ya da düşmanlıkla simgeleştiren, bu bakımlardan oluşmuş önyargıları yükselten, sömüren, bu önyargılardan kendi dünya görüşü doğrultusunda çıkar sağlamaya çalışan her türlü yazılı ve sözlü ifade, nefret suçlarının baş kahramanıdır.

Nefret Suçları Yasa Kampanyası Platformu, nefret suçunu şöyle özetliyor: "Bir tek insana ya da toplumsal bir gruba, farklılığından ötürü bir kişinin ya da grubun (maneviyatına ve) mülküne, sırf ırk, din, etnik köken, cinsiyet kimliği sebebiyle zarar vermek."

Nefret salt bir duygu değildir. Nefret elbette solduran, öldüren meyvelerin en acısıdır. Ama salt bir duygu değildir. Yaratılan, şekillenen, işlenen, yenilenen, estetize edilebilen, alınıp satılabilen, örgütlenen davranışlar silsilesinin bir parçasıdır. Dahası nefretin kendisi başlı başına davranışlar yaratan ve örgütleyebilen ana davranıştır.

Nefret suçları konusunda yaptığı çalışmalarla tanıdığımız Prof Yasemin İnceoğlu, "Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bu suçlara 'önyargı suçu' ya da 'mesaj suçu' dendiğini" vurguluyor ve ekliyor: "Bu gruba ait olduğu için onu öldürdüm, bu kiliseye saldırdım, bu kadını aşağıladım diyerek grubun diğer bireylerine haber veriyor, mesaj gönderiyor. Pasifize etmek, sindirmek için... Nefret bu anlamda bir duygu değil, bir tutumdur."

Basit bir Önyargı/Nefret Piramidi kuracak olduğumuzda pramidin temelinde önyargılar, nefret söylemleri, bir kesimi küfür olarak ya da küfürlerin bir parçası olarak kullanmak (Ermeni tohumu/dölü); hurafeler yaymak (Kızılbaşın kestiği et yenmez, Çingenenin geçtiği tarlada ekin

bitmez, bir Alevi kesen üç kez cennetliktir); basit gibi görünen şakalar (Madem ki Ermeni istemeden vermeli); lakap takmalar (Kuyruklu Kürt, Mum söndü yapan Kızılbaş); aşağılayıcı, kötü gösteren deyimler (Kürtten evliya, koyma avluya/bugünün kentlerindeki kullanımı: Köpek ve Kürt giremez) üretmek; alay nesnesi haline getirmek (örneğin Türkiye'de Kürtlerin, Rumların, Ermenilerin, kölelerin 'dadılar' Türkçeyi kullanma biçimleri, tv, radyo, sinema, tiyatro gibi alanlarda ve elbette ki gündelik yaşamda uzun yıllar mizahın ana figürlerinden biri olması) ve benzeri gibi...

Dili nefret öznesi veya nesnesi haline getirmek; farklı kültürlere küfür, aşağılama ve düşmanlık; savaş söylemi; halklar ve kültürler hakkında yalan ve çarpıtmaya dayalı söylemler üretmek, doğal bir kimlik öğesini aşağılama unsuru olarak kullanmak, hedef göstermek, hakaret etmek, saldırı simgesi haline getirmek; hurafe ve iftira yaymak olarak özetleyebileceğimiz fenalıkların bir üst katına yine egemen zihniyetlerce şekillendirilen ve giderek kanıksanan öteki davranışlar yerleşmektedir:

Mekânsal ayrımcılığa tabi tutmak, aynı mekânı paylaşmaktan imtina etmek, mekândan, mahalleden kovmak (mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan Kürt yoksullarının kimi kasabalara, semtlere sokulmaması için alınan resmî, yarı resmî, gayrı resmî önlemler... Geylerle, lezbiyenlerle aynı apartmanda oturmamak için onların oralardan atılmasına ilişkin faaliyetler, Çingenelerin semtlerden sürülmesi iş yaşamını olumsuz yönde etkilemek/yok etmek (Çingenelerin, Ermenilerin, Rumların Türkiye'de bugün bile kamu hizmetlerinden resmen men edilmiş olma hali... Alevi olduğu için işinden atılan insanlar/aynı nedenlerle okulunda şiddet gören ya da dışlanan çocuklar... Başörtüsünden ötürü ayrımcılık gören kadınlar); etnik ya da inançsal konumundan ötürü sosyal ve kişisel yaşamların olumsuz etkilenmesi (inanç ayrımcılığı nedeniyle kimi ailelerin, kimi evlilikleri engellemesi ya da kişilerin doğrudan doğruya bu nedenlerle kendi yaşamlarına kısıtlamalar getirmesi vb); ibadet özgürlüğünün engellenmesi, resmî bir yasa olmasa bile bunun toplumsal baskı unsurlarından biri haline getirilmesi (asırlardır, Alevileri inançlarını, ibadetlerini gizli olarak yaşamaya ve yapmaya zorlamış olmak; Hıristiyanları gündelik yaşamda inançlarını saklamaya zorlanmak gibi) cinsiyet, davranış, giyim kuşam bakımından farklılığı olanlara tacizi, tecavüzü, şiddeti hak ve reva görmek (kadınların başına gelenleri onların eteğinin ya da bluzunun boyutuna

indirgemek... Uzun saçlı erkeklerin potansiyel fena gösterilmesi... Küpe takan erkeklerin taciz edilmesi, dövülmesi, öldürülmesi).

İstihdam, eğitim, mekân ve yaşamsal öteki alanlardaki ayrımcılığın “normalleşmesinin” üstüne şunları koyabiliriz:

Kundaklama; kutsal alanların tahribi; seri cinayet; yağmacılık; terörizm... Bunların bir kesimi devlet eliyle, bir kesimi devlet ideolojisiyle özdeşleşmiş toplum kesimleri, eliyle yapılıyor gibi görülebiliyor. Ama neresinden bakarsak bakalım burada bütün bu uygulayıcı odaklar birbiriyle iç içedir; devlet (= resmî kurumlar) ve ona gönüllü kulluk edenler birbirinden çok ayrı değildir.

Soykırımlar işte bu katmanların üzerine gelir oturur...

acının, yıkıntının, çamurun ve zemheri ayazının

içinde işleyen kalem

acıya, ağıda, ölüme bakan objektif

depremde gazeteci olmak

Hükûmet çevreleri ve Valilik deprem bölgelerinin sokaklarında çare arayan, medet uman Vanlıları evlerine girmeleri için ikna etmeye çalışırken, 9 Kasım 2011'de 5,6 şiddetinde bir deprem daha oldu. Yıkıntı yıkıntının, acı acının üstüne bindi.

Bu kez yıkıntılar arasında kalanların çoğu, hem kurtarma çalışmalarına katılarak, hem Vanlıların başına gelenleri dünyaya duyurarak onlara yardım etmeye çalışan insanlardı.

Bu ikinci sarsıntıyla yıkılan otellerde gazetecilerin ve kurtarma ekiplerinden insanların bulunması, sadece deprem bölgelerinde görev yapanların hangi koşullarda çalıştıklarını gözler önüne sermiyordu; bu ülkede basınından, hükûmetine insana verilen değeri bir kez daha sorgulamayı da kaçınılmaz kılıyordu.

Deprem bölgesi gibi, oradaki insanların kimseye yardım ve yakınlık gösterme olanağının olmadığı bir yere gazeteci göndermek demek, bunun gereklerinin (güvenli ulaşım, iletişim, güvenli barınma gibi) yapılması demektir.

Oysa Van'da görev yapan gazeteciler şunları söylemektedir:

“O otellerde kalmak, ‘bile bile lades’ demektir.”

“Allah'a emanetiz.”

Çünkü bu bölgelere gönderilen gazetecilerin hemen hiçbirinin deprem gibi bir olguda nasıl davranacağına dair temel bir eğitimi olmadığını bir yana bırakalım, temel ilk yardım eğitimi bile yoktur. Oysa böyle bölgelerde habercilik yapmak, içine girdiği durumun çeşitli boyutları bakımından bir eğitimi, görgüyü de gerektirmektedir.

Gazetecilerin çoğu, gelir gelmez, kendi olanaklarıyla buldukları otellere yerleşmektedir. Bu otellerin çoğu güvenilmez durumdadır; çünkü depremden sonra, bu tür hizmetler veren binalara ilişkin yapılması gereken kontroller yapılmamış ya da yalandan yapılmıştır. “Nedir ki insan canı, değeri dediğimiz” diye düşünen insanların, bu tür ihmallerden,

savsaklamalardan ötürü vicdanları sızlamayabilir; ama o tip insanlar bu aymazlığın hiçbir yasal veya cezai karşılığı olmadığını da bilmektedir. “Nedir ki insan canı dediğiniz?”

23 Ekim’de yaşanan 7.2 büyüklüğündeki deprem sırasında hasar gören ve asansör boşluğundaki kayma nedeniyle asansörü dahi çalışmayan Bayram Otel’e “sağlam raporu” veren yetkililer de böyledir.

Kurtarma ekibinden Dr. Atsushi Miyazaki ve Doğan Haber Ajansı için görev yapan Sebahattin Yılmaz ve Cem Emir böyle bir ihmalin, kalleşliğin enkazı altında kaldı.

Yüzlerce insanın öldüğü bir felaketin içinden, gazetecilik mesleğinin eksiklerini, gazetecilerin dramını özel olarak öne geçirmekten imtina etsek bile şu kadarını söylemek kaçınılmaz olmaktadır. Her iş kolunun kendine has koşulları vardır ve o işten para kazanan patron, çalıştırdığı insanlara bu koşulların karşısında azami güvenlik sağlamakla yükümlüdür.

Arkadaşlarımız Sebahattin Yılmaz ve Cem Emir depremden daha çok, insana değer vermemek üzerine kurulmuş bir sömürü sisteminin kurbanlarını haberleştirmek için gittikleri Van’da, aynı emek sömürücüsü sistemin ölüleri arasına itildiler. Bize kalansa onların gençlikleri, emekleri, anıları önünde sevgi sözleriyle durmak oldu.

Savaşın, felaketlerin “kara yırtıklar” açtığı bir başka yürek Hilde Domin söylesin içimizdekini; söylesin kalbini acıtan karanlıkla, iyimserlikle, umutla:

MALLARMÉ’NİN BİR EMİR KİPİNE VARYASYONLAR

(Sissyphus 1967-Variationenauf einen Imperativvon Mallarmé”)

“O büyük mavi gedikleri
kuşların açtığı o fenaların”
siyah yırtıklarını haberlerin
yama onları
şafak sökerken
yorulmak bilmeyen ellerle

Tara dağları
söndür gitsin
sil
Haçlı Orduları’nı
yürürken kutsuz mezarlara

Haçlıların, o fenaların açtığı gedikleri
yama onları
yorulmak bilmeyen ellerle

Ve haykıran ağızları
yorulmak bilmeyen soluklarıyla
yan yana duran her ülkede
ve kocaman yürekleri yeni ongunları
zımparala onları deniz kumuyla
kalbin yedi katlı kalın kabuğunu, o fenayı

Aşıla
işkence görenlerin gözyaşıyla
bizi, hayatta kalanları

bizi, sonradan doğanları

Hastadır yollar
düzleştirilmelidir
avuçlarla yorulmak bilmeyen
yorulmaz tepikleri Haçlıların
yama
o büyük mavi gedikleri
uçakların açtığı, fenaların
ve o siyah yırtıkları

yan yana getir
yaraların kenarlarını
yama gezegenin kabuğunu
yırtılıyor
içinde yaşadığımız şu asır
yama
yorulmayan
yorulmayı asla bilmeyen ellerle

çağır
yorulmak bilmeyen solukla
yorulmayı asla bilmeyen o elleri

Yuvarlarsak bayır yukarı
ekmekle çeşme olur taşlar

insan ki kendisinden sonra yaşayacak olanı yaratır

karanlığa karşı güneşi düşler ve insan ki dostluğu yaratır

Van'da meydana gelen deprem hem halkların asıl yoksulluğu olan dostluk eksikliğini hem de yeryüzünün tek güvencesi olan, çıkarsız, hesapsız, açık ve saydam dostluğu önümüze serdi.

"Sana yapılan yardımı unutma ama yaptığın yardımı hatırlama!" Bu düsturu bugün daha da geliştirmiş, bunu gülümseyerek aşmış olan insanlık, bugün yardıma gereksinme duyanın, daha önce kendisine yardım edip etmediğini hesaplamadan; şimdi yardım ettiğinden daha sonra kendisine bir yardım gelip gelmeyeceği gibi zehirli bir sorunun içine düşmeden verdi elindekini Van halkına.

Bugün eğer Van'da 70 bin insan yaşamını zor da olsa sürdürebiliyorsa, ülkelerin her köşesinde her gün kendini yenileyebilen bu dostluk duygusunun bunda çok büyük payı vardır. İki ceketinden birini, evindeki tası kaşığı, maaşını, harçlığını, ekmeğini hiçbir şeye aldırmaksızın; hiç kimseye hiçbir şey söylemeksizin göndermesini bilen insanlar yeniden var etti Van'da pek çok yaşamı.

Türkiye'nin büyük kentlerinin pek çoğunda deprem acısıyla boğuşan insanlara yardım edebilmek için pek çok şey yapıldı...

Örneğin gündelik yaşamda, saçı uzun, küpe takıyor, kıyafetiyle düzene uygun görünmüyor diye dışlanan rockçılar 12 saat boyunca, İstanbul Maçka'da konser verdi. Binlerce genç bu konsere harcadıkları paranın nereye gideceğini bilerek geldiler buraya...

Konserler sabah 11.00'da Hayko Cepkin'le başladı ve gece 23.00'a kadar sürdü. Etkinlikte yer alan isimler şöyleydi:

4x4, Aslı, Aylin Aslım, Aydilge, Ayşe Saran-Murder King, Barlas, Can Bonomo, Cem Köksal, Çilekeş, Demirhan Baylan, Demir Demirkan, Dilemma, Duman, Direc-t, Emre Aydın, Ete Kurttekin, Feridun Düzağaç, Foma, Gece, Gece Yolcuları, Gripin, Haluk Levent, Hayko Cepkin, Kurban, Mabel Matiz, Malt, Marsis, Melis Danişmend, Model, Moğollar, Mor ve

Ötesi, Multitap, Ogün Sanlısoy, Özge Fışkın, Öztürk, Pamela, Redd, Şebnem Ferah, TNK ve Yüksek Sadakat.

Fotoğrafçı Mehmet Turgut konser alanına bir “fotoğraf stüdyosu” kurdu ve portre fotoğrafları çekti.

Aylin Aslım, “Bugün sadece Van’a yardım etmiyoruz, aynı zamanda ırkçılığa kardeşlikle cevap veriyoruz” diye başladı söze... Onu Marsis grubunun solisti Korhan Özyıldız tamamladı: “Toplum için zararlı olanlara karşı durmalıyız. Toplumu nefrete ve kine götürenlere ‘dur’ dememiz lazım. Bugün yine ‘Yaşasın halkların kardeşliği’ demenin zamanıdır.” dedi.

Pek çok futbol grubu ve taraftarı, şikeyle, rüşvetle, futbol borsasıyla uğraşırken, Beşiktaş-Çarşı yardıma soyundu: “ÇARŞI, SICAĞA KARŞI”

Beşiktaş taraftarının önemli bir kesitinin yer aldığı bu tavrı daha geniş anlatmadan, övgüye değer yanları sıralamadan önce şu noktayı vurgulamak bir zorunluluktur:

Futbol maçları, tribünler çok sık, insanı tedirgin edecek kadar sık ırkçı sloganlarla, küfürlerle çınlıyor. Ne yazık ki Beşiktaş taraftarının bir kesimi de bu ırkçılıktan ayrı düşünülmeyecek davranışlar sergiliyor. Kürtlere, siyahilere, oynadıkları oyundan ötürü değil de Kürt ya da Siyahi olmaları öne çıkarılarak edilen küfürler, atılan sloganlar pek çok bakımdan övgüye değer kesimlerin içinde de ırkçılığın azımsanmayacak biçimde var olduğunu göstermektedir.

Çarşı, Van depremi için uç yaratıcılıklar keşfetmekle uğraşmadı. Yaptıkları şey zaten yeterince yaratıcı ve kardeşçeydi... Fenerbahçe derbisinin 90. dakikasında atkılarını, sahaya atıp Van’a gönderdiler. Sonra, “Forza Beşiktaş” isimli taraftar linkinde bu kez Galatasaray derbisi için şöyle bir çağrı yaptılar: “Acı her coğrafyada aynı acıtır, acının rengi olmaz dedik. Kara gözlü çocuk, Yunus, omzunda bir babanın eliyle bakıyordu hayata… Biz, henüz ölmemişken uzatalım elimizi… Bu pazar günü maça gelirken elin boş gelme! Hayat getir biraz…Yedi yaşındaki Denizler naylon çadırlarda donarak ölmesin. Bu pazar günü maça gelirken umut getir! Getir ki, Öğretmen Yusufların cansız bedenleri değil, emekleri taşınsın eller üstünde… Bu pazar günü maça gelirken cebindeki bozuk parayı tamir ettir de gel. Kızılay’ın nezaretindeki kumbaralara sessizce düşsün kâğıttan

armağanın… Beşiktaş'ımızın futbolcularının ve diğer branşlarında yapacağı katkılara ortak olup Van'ı ısıtalım. Bu pazar günü maça gelirken, hava durumuna aldanma sakın! Mevsim kış, ona göre gel... Fazladan ceketinle, kazağınla, atkınla, berenle… Üşüyen insanlarımız için kat kat kuşan da öyle gel… 10 gün boyunca Kazan'ın yanında kurulacak yardım masalarına montundan botuna, çocuk bezinden kuru bakliyatına varıncaya kadar ne getirebiliyorsan getir." Böyle seslendi Çarşı forzabeşiktaş.com sitesinde.

Sonra da Vanlıların soğukta yaşadıkları olumsuzluklara dikkati çekmek için maçın 65. dakikasında (Van'ın plaka işareti olan sayıya denk gelen dakikada) giysilerini çıkararak desteklerini gösterdiler.

Dayanışma ve kardeşliğin sahiplenmesi ancak bu şekilde anlamlı ve duygu dolu ifade edilebilirdi. Bazen satır aralarına gizlenen, bazen alenen söylenen o 'ayrımcı', o 'ırkcı' dili; Çarşı'nın gösterdiği hümanist nitelik yerle bir ediyordu. Kardeşleri için maçın 65. dakikasını seçip, soyunan Beşiktaşlı taraftarların bu tavrı, gazete haberlerinin altındaki yorumlarda tek bir cümle ile karşılık buluyordu. 'İnsanın tüylerini diken diken ediyor'.

Bu dil, bölgede anında karşılığını buluyor ve çocukların mutluluğu yapılan röportajlarla ortaya çıkıyordu.

Her şey bu kadar anlamlı ve güzel. Çarşı Van'la üşüdü, Vanlıya güneş açtı tribünlerinde. 'Güneşi yolluyorum sana/ Dayan!/ Biz Varız,/ Üşümeyeceksin/ Van!' pankartı ile tek bir koro halinde seslerini yolladılar. Olması gereken dil başından beri buydu.

Yüzleşmeden kaçmanın, yüzleşmeden korkmanın ortaya çıkardığı dil, aslında geçmişin anlı şanlı olmayan kısmı ile ilgilidir. Geçmiş, tabular ve tılsımlar üzerine kurulmuş ve yasalarla güvence altına alınmış bir şeydir.

Tabular bu güvencelerle büyütülmüş ve insanların söylemlerine yansımıştır. Böyle bir dilin üreteceği başlıkların da resmiyetten öte bir anlam ve farklılık içermeyeceği gayet açıktır. Çarşı'nın tavrı bir anlamda deprem sonrası yaşananlarla yüzleşmedir.

***

Komşu komşunun külüyle, komşu komşunun gülüşüyle, güveniyle, sesiyle, teri, vefası, görgüsü ve türküsüyle, acısı ve düğünüyle komşudur.

Halklar birbirlerinin diliyle, bayramıyla, duasıyla dosttur... Halklar bu dünyanın nimetleri, kıtlıkları, yoksunlukları içinde; bu dünyanın büyük umutları, düşleri ve türlü felaketiyle bir aradadır. Halklar dudu dillisi, ketumu, Kel Oğlanı, Köse Sultanı, ayvası, narıyla; cimrisi, cömertiyle; doyuranı, duyuranıyla; merdi, namerdiyle, hayırlısı, hayırsızıyla, canı ve yongasıyla, “el eli yur, eller de yüzü yur” sözüyle, “dost dostun eyerlenmiş atıdır” sözüyle bir aradadır... Masalı ve söylencesiyle; deyimi, deyişi, küfürü, kâbesiyle tanır birbirini... Delisi ve velisiyle sever, anlar, gönenir...

***

Van’ı vuran depremin yaraladığı insanlar, Gölcük’teki depremin yaraladığı insanla buluştu... Depremin ve tsunaminin üstüne bir de nükleer santral belasıyla baş başa kalan Japon insanı, kendi yarasını sarar gibi geldi Van’a...

Dr. Atsushi Miyazaki bunlardan biriydi. Çok değil yedi ay önce, 11 Mart 2011’de kendi ülkesinde, kendi yaşadığı bölgede, Tōhoku’da meydana gelen deprem, Miyazaki’nin yaşama tarzına ilişkin tercihini de belirlemişti; ve Doktor Miyazaki, adanmışlık duygusunun yapay bütün biçimlerini aşmanın yolu olarak, “bu dünyanın olanağı olmaya” karar verdiği için Van’daydı.

Yardımlaşma ve Kurtarma Derneği’nin (Association for Aid and Relief) kendi ülkesindeki şubesine üye olmak için başvurduğunda, nedenlerini şöyle özetliyor: “Tōhoku depremi beni çok etkiledi. Dünyada yardıma ihtiyacı olan insanlar için bir şeyler yapmam gerekiyor. Barışa ve dayanışmaya bağlanmak, kendini dünya barışına adamaktır seçimim.”

Elindeki en büyük olanakla, eğitim aldığı alanın bilgisi ve deneyimiyle önce Filipinler’e gidiyor Miyazaki. Sonra da Van’a geliyor.

Kırk yaşında bir insan, kendi ülkesinde 9 şiddetinde bir deprem yaşadıktan sonra, kalkıp başka bir depremin içine girdi. Ama burada insanların kandırıldığı aklına gelmemişti. 7.2 şiddetindeki depremde çatlaklar oluşan otel, “sağlam” raporu alıp, müşteri kabul edebiliyordu. Miyazaki, 5.6 şiddette gelen ikinci depremde yıkılan otelin enkazında tam on üç saat kaldı ve yaşamını yitirdi.

Halkların dayanışmasına adadığı ömrü erken bitti Miyazaki’nin; ne var ki, ölüm her şeyin bitimi olmuyor. Van halkı ve Miyazaki’yle birlikte çalışanlar, bir insanın içtenliğini, dürüstlüğünü, yaptığı işleri “desinler için” yapmadığını anlamakta gecikmediler.

Miyazaki’nin annesi Japon insanın o olağanüstü vakarıyla bastı acıyı bağrına; ne insanlık için buralara gelmiş olan çocuğunu, bir önceki depremde yaralanmış bir binada “sağlam” diyerek yatırdıkları için küskünlük söyledi, ne de kendi acısını başka acılardan üstün görürcesine ağladı. Oysa o vakardaki, sessizlikteki ağıt büyüktü Domin’in dizeleriyle söylersek:

“KUŞ AĞIDI”

Ayaksız bir kuştur ağıt,
dal yok, el yok, yuva yok.

Yara açılana kadar çırpınan bir kuştur
darlıkta,
bir kuştur kendisini kaybeden
uzaklıkta,
bir kuştur boğulan
denizde.

Bir kuştur
kuş olan,
bir taş olan,
haykıran.

Dilsiz bir kuş,
kimselerin duymadığı.

büyük mü büyük sözcükler çevirmiş etrafımızı

savaş... kurbanlar... katiller... borç... namus... işgal...

şehit... para... vatan... azınlık... millî... tarih...

ya insan? ya insan!

Bir depremden sonra, bir depremin içinde, bir deprem gibi yazıyoruz bütün bu kahredici şeyleri; yazıyoruz bunları ve daha nicelerini birbiriyle yüzleştirerek görmek ve göstermek istiyoruz çünkü... Çünkü bütün bunlar, barış dediğimiz o yaşama tarzı, o yol kapalı olduğu için yaşandı/ yaşanıyor... Barışın yolu bütün bu hurdahaş duygularla, güdülerle, önyargı kalıplarıyla kapatıldığı için, bütün bunlar yaşanıyor yeniden, yeniden...

Barış istiyoruz...

Irkçılık, önyargı, ötekileştirme, düşmanlaştırma, nefret ve nefret üretme makinesine dönmüş kurumlar; işkencecilik, militarizm, savaş, kışkırtıcılık; insanlığı korku ve zalimlikle yönetmek isteyen her kişi ve kurum, emeğiyle, onuruyla özgürce yaşayabilecek bir dünyanın önünü kestiği için...

Bize borçlar yüklemişler... Vatan borcu (= namus borcu) Para borcu, banka borcu, yurttaşlık (= kölelik) borcu...

Biz emeğiyle yaşayanlar borçlu doğduk ama arkamızda şerif ve adamlarına borçlu kuşaklar bırakarak ölmek istemiyoruz. Çünkü bunların hepsi şiddetin ve savaşın süslenmiş, “normalleştirilmiş” araçları ve kavramlarıdır. Bunlardan kurtulmanın, halkların, eşitlik içinde, adalete ve özgürlüğe ulaşabilecekleri koşullara erişmesinin ölçüsü, Barış’a olan mesafedir. Çünkü ancak savaşın basıp yıkmadığı, insanın ölüm ve zulüm duygularıyla kavrulmadığı; insanın, insana, insan gibi yaklaşabildiği koşullarda emekçiler, ezilenler kendi gerçek gereksinmelerini karşılayabilir, kendi asıl gayelerine, düşlerine, sanatlarına yaşam kazandırabilir.

Barış istiyoruz...

Sömürünün her türünün, her renginin, Barış’ı engelleyen cümle hakikatin göz bebeklerine bakarak Barış istiyoruz.

Irk, dil, din, cinsiyet, kültür farkları arasına sokulmuş her türlü ayrımcılık, kindarlık yalnızca ve yalnızca sömürüyle yaşayabilenlerin çıkarlarına yaramaktadır...

Para diktatörlüğüdür adı.

Barış istiyoruz.

Silaha, insan öldürmek için onca demire, çeliğe, akla, emeğe, baruta, ışığa, yola, mekâna ve bunları kullananlara, kullanacaklara harcanmış her an, her nesne bizim insanlığımızdan, emeğimizden, ekmeğimizden, doğamızdan, evrenimizden ve insanlık şenliğimizden çalınmıştır/ çalınmaktadır...

Barış istiyoruz.

Halkların başka halkları tanıyarak, anlayarak kendini daha çok tanıyacağı; İnsanın insanlaşmış ilişkilerle kendisini her an yenileyebileceği; her kazanımı insan ve doğa için yeni devrimlere dönüştürebileceği bir dünyaya yürüyebilmek içindir dileğimiz, çabamız...

Barış istiyoruz.

Halklara bulaştırılan hırslar, o hırslarla başlamış savaşlarla, karanlık ve sallantılı boşluğa, başka boşluklar konur yalnızca; hiçlikler konur...

Halkların birbirini boğazlaması, öfkenin kanda sinsileşmiş, saklanmış korkuyla semizleşen gözükaralıklarıyla olur.

Konuşmak akılla olur, yollar yaratmak yürümek ve varmak için insana, akıl ve sevgi gerekir.

Barış istiyoruz.

Resmî makamlar, silah tüccarları, savaş baronları, para ve borçlandırma diktatörlüklerinin bütün kurumları özendirdikleri, besledikleri kavga kaşağısı ruhları kayıt altına alır; o ruhlardan ve bedenlerden “ordu” yapar ve her savaş için yeniden üretir.

Resmî makamların kayıt altına alarak büyütüp besleyip örgütledikleri her savaş dönüp dolaşır yeniden başlar ve adı “insanın insana karşı onarılmaz suçu” olur.

Akılla olur kendine ve evrene bakmak; hayret etmek, yaratmak, sevmek ve “yalnızca sevgi kalacak” diyebilmek...

Barış istiyoruz.

Barış istiyoruz; kazanç hırsıyla kasvete ve kahra batırılmış, parçalanmış bir dünyanın bütün bu zalim ve zalimce olan düşsüzlüğünü, ufuksuzluğunu; insanın insana olan düşüyle, sevmenin büyüklüğü, ince hüznü, inancı, vicdanı, buğulu kederiyle, esenliği, çılgın mutluluğu, duası, beklentisi, büyüsü ve her anı, anlar içinde yenileme gücü ve güveniyle değiştirmek için...

Tanıyarak, anlayıp büyüterek var olmanın ve var etmenin kirazi ışıltıları, mavi izleri, her gönüle göre renk alsın, her gönül farklı renklerden yeni renkler yapabilsin diye...

***

Barış istiyoruz...

Toplumların birbirini tanıması ve anlaması, gezegenimizdeki “kültürlerin zengin çeşitliliğini, ifade biçimlerini ve insan olmanın yollarını kabul etmek, bunlara saygı göstermek bunların değerini bilmektir.” Adalet duygusunu öne çıkaran her toplum “bilgiyle, açıklıkla, iletişimle, düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğüyle beslenir.”

Toplumların birbirine karşı açık ve içten olması, “yalnızca ahlaki bir görev değil, aynı zamanda siyasi ve hukuki bir gerekliliktir. Barışı olanaklı kılar, barış kültürünün savaş kültürüyle yer değiştirmesine katkıda bulunur.”

İstediğimiz şey, “kabullenme, lütfetme veya göz yumma değildir. Hepsinin üzerinde, başkalarının evrensel insan haklarının ve temel özgürlüklerinin tanınmasıyla teşvik edilen etken bir tavırdır.”

“Toplumsal adaletsizliğin hoş görülmesi veya inançların terk edilmesi veya zayıflatılması anlamına gelebilecek” etkinliklerin tümünü ortaklaşa reddedebilme gücünü geliştirmek; “kişinin kendi inançlarına bağlı olmakta özgür olması ve başkalarının da kendilerine ait inançlara bağlı olduğunu kabul etmesi demektir.”

Çünkü barışı anlayabilmek ve onun kültürünü oluşturabilmek için “görünüşü, durumu, konuşması, davranışı ve değerleri doğal olarak farklı olan insanların barış içinde ve oldukları gibi yaşama hakkına sahip oldukları gerçeğini kabul etmeyi” öğrenmek zorunluluktur.

(Bu bölümde, UNESCO’nun “Hoşgörü İlkeleri Bildirgesi” başlıklı metninden yararlanılmıştır.)

BİR SONRAKİ SAVAŞ

Kollarım yok benim
omuzlarıma raptedilmiş
kanat gibi ellerim
belki bir kuş olacaktım
ama ben uçmam
belki de bir insan
ama ben öldürmem
hem sarılmalı değilim hiçbirinize
siz, öldürenler
siz, taş fırlatan eller
ta ezelden beri
sapanınız değişti sadece.

Bir sonraki savaş
–öyle söyledi Einstein–
ok ve yay ile savaşılacakmış yeniden
ve bir sonraki buzdolabı
yağmur suyu dolu
topraktan bir testi olacakmış.
Ama o gün gelene kadar
evrensel Toplama Kampı diye
kalır dünyadaki itaatsizlere
belki gökte ay

Hilde Domin

***

İslamiyetten önce de, Hıristiyanlıktan önce de vardı o sözcük; öyle görünüyor ki savaşlar sürdükçe de var olacaktır:

Eski Yunan'da "Martys" demişler.

“Şahit!”
İngiliz dilini konuşanlar “Martyr,” diyor;
İspanyol dünyası “Martir;”
Almanlar “Märtyrer;”
Araplar, Kürtler ve Türkler “Şehit;”
Latinler “Martyris;”
Ruslar “Muçinık.”

Müslümanlara karşı giriştikleri savaşlarda ölülerini aynı sözcükle gömmeye başlamıştır Hindistan’ın Sihleri; inanın ki hiçbir kutsal kitaba bağlı değiller. Gelin görün ki bugün de kullanıyor Araplardan aldığı o sözcüğü o halk; aynı nedenlerle, aynı anlam içeriğiyle.

“Şehit.”

Savaşa daha çok adam götürmeye ihtiyacı olan krallar, savaşacak taraftara ihtiyacı olanlar bu sözcüğü büyütüp anlamlarından koparmıştır. Her kral çünkü, peygamberdir gerçekte...

Paranın her hali, her dirhemi, her kuruşu peygamberden büyüktür para diktatörlüğünde... İster “şahit” olalım, ister “şehit!”

Bu kutsal sözcükle toprağa veriyor çocuklarını hem Türkler hem de Kürtler...

Hiçbir zaman kutsal olmamış, hiçbir zerresinde kutsallık barındırmayan bütün savaşların, bütün ölülerinin üstüne bu sözcük örtülüyor.

Ölümü kutsamanın bir yolu olarak var edilmiş sözcükler, düşünüşler, davranışlar gerçekte sarmaz hiçbir yarayı...

Şehitliği yücelterek çocuklarımızı birbirinden ayıran bir çıkarlar sisteminde, şimdi bize çocuklarımızın ölülerini bile ayrı acılarla gömmemizi söylüyorlar. Bizi, yaralarımızı unutmamızın bir yolu olarak birbirimizden bir de böyle ayıranların iğvasıyla gömüyoruz çocuklarımızı...

Barış istiyoruz.

Hayli zamandır toprak, mülkiyet, nakit, çıkar sözcüklerini örtmek için kullanılan bu sözcük artık kimseyi öldürmemeli.

“Şuheda” fışkırmasın topraktan.

Şuh eda yaşasın insan yeryüzünde...

Barış istiyoruz.

***

“İnsana kıymayacaksın/Öldürmeyeceksin” diyen dinlerin, yaşama hakkının ve sevincinin dokunulmazlığını ölümün soğukluğuyla;

“Çalmayacaksın” diyen dinlerin insana verdiği güveni, yağmacılığın ve her türlü yasal hırsızlığın ve meta fetişizminin tedirgin ediciliğiyle;

“Komşuna yalanla yaklaşmayacaksın, yalanlar söyleyerek onu kırmayacaksın” diyen dinlerin, insana vermek istediği doğruluk duygusunu yalan ve nefret yaymak bakımından aklınıza gelen her yolla, iftiranın, hasislikle küçültmenin dünyasına çevirerek sürdürüyorlar savaşlarını...

Barışı biz yapacağız.

Barış istiyoruz!

Bu pis işlerde bizi ortak ederek, kirli işlerinde bizi kullanarak sürdürüyor, büyütüyorlar savaşlarını.

Hep bizi öldürerek...

Hep bizi öldürerek...

Hep bizi öldürerek...

Bu savaşları bize sudan ve ekmekten daha çok, daha önce satarak sürdürüyorlar.

Barışı biz yaratabiliriz; biz kendimiz için.

Barış istiyoruz.

***

İnsanı kurban ederek kendini güçlü hissedenlerin; insanların yanık ve kanlı cesetlerine güvenerek “güçlülükten” ve “gelecek mutluluktan” söz

açanların temsil ettikleri değerlere, çıkarlara iyi bakmalıyız.

"Halkların mutluluğunun, aklının ve bireylerin erdeminin kurban edildiği bir mezbaha tezgâhından başka bir şeye benzemeyen" binlerce yıla yayılmış bu tarihe de, bu talihe de yeter!

Barış isitiyoruz!

***

Romantik bir özlem, imgenin dehlizlerinden salınan bir soyutluk değil istediğimiz; bir zorunluluk...

Zorunluluklar içinde en büyük, vazgeçilmez, susulamaz, ertelenemez bir zorunluluktur istediğimiz.

Barış istiyoruz.

***

Atomun çekirdeğini kırmış bir insanlık, her türlü fanatizmin, fetişizmin, aptallığın, bizi insanlığımızdan utandıran insan kırıcılığının da hakkından gelebilir. Toplumların kendi öz gücünden, insancıllığından, eşitlik duygusu ve adalet sevincinden başka şeye ve kimseye gereksinimi yoktur bunun için.

Barış istiyoruz.

***

Bir tek insan olsa dünyada, hangi anlam olurdu; hangi düş, hangi zihin olurdu?

Bir tek ulus olsaydı dünyada gelişir miydi dili, istenci, hayali, keşif gücü, bilimi, zorluğu, yüreği, yürüyüşü?

Biz dili ve kültürü inkâr edilmiş, sözcükleri, türküleri, duası ve inancı işkence görmüş, hapsedilmiş halklarız. Özgürleşmek, birbirimizi büyütmek ve birikmek için varız... Bütün insanlığız.

Barış istiyoruz.

Olmasaydı doğa; rüzgârla gezinen polenler, bakteriler, mikroplar, zerreler zerresi; arısı, sineği, solucanı, akrebi, balığı, ormanı, denizi, ırmağı, mağarası... Olur muydu yaşam ve zihnimiz?

Doğayı yalnızca para ve çıkar olarak gören, bu çıkarcılığı bütün insanlığa farklı vaatlerle, korkuyla sunan, satılır ve satın alınır derekesine indirgeyen diktatörlüklerin karşısında durmak, bütün bu öldürücülüğü durdurmaya çalışmak insanı insan yapacaktır...

Barış istiyoruz.

Kimse tek başına var olmadı. Biz sadece kendimize ait değiliz. Hiç kimse bedeninin sonsuzca yaşayacağını söyleyemez, ama bir insanlık varsa, doğan her çocuk bizim zihnimizdir...

İnsan öteki insanın, bir toplum ötekinin belleği, zihni, sanatı ve yaşamsal her anında vardır; var olmalıdır ve bu var oluşun karakterini vahşileştiren, sekteye uğratmaya yeltenen her türlü savaş ve sansür, inkâr ve imha toplumların ortak etkinliğiyle ortadan kaldırılmalıdır.

Barış istiyoruz.

***

Nefretleri yaratan önyargıdır. Önyargıyı yaratan halkların farklılıklarından hükümdarlık ve çıkar umanlardır.

Bu çıkarların ve çatıştırmaların her türlü görünümü: Milliyetçilik, ulusçuluk, bölünmez bütünlükler, kutsal görevler, kutsal borçlar vs... vs... Tümü para diktatörlüğünün çıkarlarına denk gelir; halklar çocuklarını işte bu dünyaya kurban verir...

Önyargı, faşistliğin, hunharlığın öbür adıdır.

Barış istiyoruz.

***

Toplumlara acı çektirmemiş bir savaş hatırlayan var mı?

Bir toplum, kendisine ve başkalarına acı verecek bir şey için neden acı çeksin ki?

“Mutlu olmak varken bu dünyada!”

Barış istiyoruz.

***

Biz kıtlıklar içinde yaşamaya mecbur bırakılmışlar, savaş zamanı, verip varımızı yoğumuzu, satın alıyoruz savaşı; biz, satın alıyoruz damarımızda taşıdığımız kanı her gün yeniden; biz yaşamak için değil, savaşmak ve “üstün” olmak için didiniyoruz... Didiniyoruz onlar için, onlar adına, onlardan fazla...

Bunların kötü birer anıya döneceği bir zamanın eşiğindeyiz.

Barış istiyoruz.

***

Hitler faşizminin 1939 yılında Polonya’yı işgal ederek İkinci Dünya Savaşı’nı başlattığı tarih olan 1 Eylül “Dünya Barış Günü” olarak kutlanıyordu... Sovyetler Birliği içine düştüğü kapitalist kuşatmayla, yeniden ürettiği gericiliğiyle, emperyalistçe hunharlıklarıyla çöktü. Varşova Paktı dağıldı. Ve insanlık, Dünya Barış Günü’nü unuttu.

Sonra, Birleşmiş Milletler yeni bir karar aldı; BM’nin genel kurulunun açılış günü olan 21 Eylül “Uluslararası Barış Günü” ilan edildi.

Şimdi, savaşların getirdiği yıkımı anımsatmak için, savaşların bütün kurbanlarının anısına Japonya tarafından yaptırılmış ve BM genel merkezine asılmış “Barış Çanı,” her 21 Eylül’de çalıyor.

Dünyanın tüm ülkelerinden çocukların bağışladıkları bozuk paralardan üretilmiş bu çanın üzerinde şunlar yazıyor:

“世界絶対平和萬歳/Çok Yaşa Mutlak Barış.”

1 ya da 21 Eylül. Dünya bu iki günden birini seçerek “Barış” diyor.

Dünyaca, senede bir gün “Barış” dediğimizi sanıyoruz.

Savaş diktatörleri de herkesle aynı anda, kadeh kaldırıyor bugün:

“Yaşasın Barış!”

“Barış” bir söylence, şekli şemali belirsiz bir efsanedir bu dünyada. Yılda bir gün söylenen bir sözdür. Bir hiçten bir gıdım fazladır belki.

Savaş her gündür, her andır. Somut, elle tutulur, gözle görülür, kanın, ekmeğin, sevginin, sevişmenin, çocukluğun, okulun, evlerin, sokakların içindedir. Daha da beter olan, daha da yanıltıcı olanı, Barış savaşın karşıtı bir sözcük olarak vardır. Çünkü, kapitalist dünyada, savaş, üretimin, pazarın, politikanın özü olarak vardır.

Biz dünyaya tersini öneriyoruz.

Yılın her gününü Barış içinde geçirelim ve yılın bir gününü savaşı konuşmaya ayıralım.

Bu ister 1, ister 21 Eylül olsun.

Barış istiyoruz.

***

> “Liderler barıştan söz ettiğinde
> Sıradan halk bilir
> Savaşın yaklaştığını.
>
> Liderler savaşı lanetlediğinde ise
> Seferberlik emri yazılmış demektir.”

böyle diyor Bertolt Brecht.

“Si vis pacem para bellum/Barış istiyorsan savaşa hazır ol!” Bu sözü neden sevelim?

Biz adaletli, insanlıklı, sevinçli bir dünyayı neden seçmeyelim?

“Si vis pacem, para justitiam!/Barış istiyorsan adalete, anlayışa, sevgiye hazır ol”

Biz satın alacağımız bir barış istemiyoruz.

Yapacağımız.

Yaşayacağımız.

Seveceğimiz.

Bir barış istiyoruz.

***

Çağımız yeteneksizlerin, işgüzarların, fırsatçıların, bencillerin yönetici olarak, bütün çözümlerin ilk sırasına savaşı koydukları bir çağdır.

Paylaşımın adaletsiz olduğu bir dünyada, bir taraf aşırı tüketimden hastalanırken, dünyanın başka tarafları açlıktan ve susuzluktan ölmektedir. Ve petrol ya da su, temiz hava ya da verimli toprak, pazar ya da ucuz iş gücü aklınıza gelen hemen her şey için savaşlar sürmektedir. Kapitalistler insanlığa “sürdürülebilir kalkınma” başlığı altında sayısız yalan söylüyor, fakat gezegenimiz “Bütün bu yalanlara karnım tok” diyor. Kapitalizmin bunca pisliği, tüketim toplumlarının hoyratlığı karşısında dayanma gücünü yitirmek üzere olduğunu haykırıyor.

Doğa olmazsa insan olamaz.

Barış istiyoruz.

***

“Doğada yaşamın belirleyicisi vahşilik ve mücadeledir” diyoruz. “Hareketin kaynağı mücadeledir.” Doğru. Ama aynı yaşam tarzının insanlar arasında da geçerli olması gerektiğini söyleyebilmek için kimin, nasıl bir dayanağı vardır?

Doğada insan dışındaki canlıların yaşamını belirleyen, bir var olma çatışması ve buluşmasıdır. Kendi içinde bir dengesi vardır. Yiyecek bulmak,

sevişmek ve üremek, barınmak ister hayvanlar. Ama hiçbir tür ötekine soykırım uygulamaz, başka hemcinslerine satmak için bir şey biriktirmez.

Ama insanlar arasındaki çatışmanın asıl farkı budur. Bugün dünyamızı belirleyen savaşların özüne bakarsanız, aptalca milliyetçilik, bağnazlık, üstü çağdaşlık soslarıyla örtülmüş “özgürlük” ihraç etme yalanları, güçlü olmak, emredebilmek ya da hükmedebilmek, gibi bahanelere dayanmaktadır... Bunların tümünün, tümünün arkasında mülkiyet biriktirmek ve artı değer sömürüsü vardır.

Barış istiyoruz.

Vicdanın ve aklın ırkçılığı, kindarlığı, vurgunculuğu ve benzeri başka vahşilikleri gerilettiği, hak ettiği karanlığa hapsettiği bir dünya istiyoruz.

***

Biz, bugün ülkesinde kitapları toplatılan, gazeteleri kapatılan, gazetecileri öldürülen, hapsedilen, yazarları ırkçı yasalarla yargılanan, hapsedilen ve tehdit edilen bir ülkede UNESCO’nun aşağıdaki kararlarının uygulanmasının Barış için olmazsa olmaz bir İLK ADIM olduğunu düşünüyoruz:

Birleşmiş Milletler, Kitle İletişim Araçlarının Barışın Ve Uluslararası Anlayışın Güçlendirilmesine, İnsan Haklarının Geliştirilmesine Ve Irkçılık, Apartheid Ve Savaş Kışkırtıcılığı İle Mücadele Edilmesine Katkıda Bulunmasıyla İlgili Temel İlkeler Bildirgesi

28 Kasım 1978 Genel Konferansı:

Madde 1

Barışın ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesi, insan haklarının geliştirilmesi ve ırkçılık, apartheid (Afrika dillerinde ayrımcılık anlamına gelir. Güney Afrika’da 1948 ile 1994 yılları arasında beyaz ırkın siyahilere uyguladığı ayrımcı politikanın simgesi olarak uluslararası sözleşmelere girmiştir) ve savaş kışkırtıcılığı ile mücadele edilmesi, serbest haber akışını ve haberlerin daha geniş ve daha dengeli olarak dağılmasının sağlanmasını gerektirir. Bunun gerçekleştirilmesine kitle iletişim araçları öncülük eder.

Ele alınan konunun değişik yönleri yansıtıldığı ölçüde, haberlerin daha etkili bir katkısı olur.

Madde 2

1. İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin bütünleyici bir parçası olarak kabul edilen fikir, ifade ve haber alma özgürlüğünün kullanılması, barışın ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesinde hayati önemi olan bir faktördür.

2. Halk tarafından haberlere ulaşılması, haber kaynaklarının ve araçlarının çeşitliliğinin sağlanması suretiyle güvence altına alınır; böylece her bireyin, olayların gerçekliğini denetlemesine ve olayları objektif bir biçimde değerlendirmesine imkân sağlanır. Bu amaçla, gazeteciler haber verme özgürlüğüne ve habere ulaşmak için mümkün olduğu kadar her türlü imkâna sahip olmalıdır. Bunun gibi, kitle iletişim araçlarının halkın ve bireylerin ilgi alanlarına yanıt verebilmesi, ve böylece haberlerin işlenmesine halkın katılmasının sağlanması da önemlidir.

3. Kitle iletişim araçları bütün dünyada barış ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesi, insan haklarının geliştirilmesi ve ırkçılık, apartheid ve savaş kışkırtıcılığı ile mücadele edilmesi amacıyla, görevleri gereği, özellikle sömürgecilikle, yeni sömürgecilikle, yabancı işgaliyle, her türlü ırksal ayrımcılıkla ve baskıyla mücadele eden, ve kendi ülkeleri içinde seslerini duyurma imkânı bulamayan baskı altındaki insanların seslerini duyurarak, insan haklarının geliştirilmesine katkıda bulunur.

4. Kitle iletişim araçlarının bu Bildiri’deki prensipleri geliştirme durumunda olabilmeleri için, gazetecilere ve kitle iletişim araçlarının diğer mensuplarına hem kendi ülkelerinde hem de yabancı ülkelerde mesleklerini yapabilmeleri için gerekli şartları güvence altına alan koruma sağlanır.

Madde 3

1. Barışın ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesinde ve ırkçılık, apartheid ve savaş kışkırtıcılığı ile mücadele edilmesinde kitle iletişim araçlarının büyük bir önemi vardır.

2. Kitle iletişim araçları, önyargıların ve cahilliğin tırmandırdığı savaşçılığı, ırkçılık, apartheid ve diğer insan hakları ihlalleriyle mücadele ederken, bütün halkların amaçları, düşünceleri, kültürleri ve ihtiyaçları hakkında haberler yayarak, cahilliğin ve halklar arasındaki yanlış anlayışların tasfiye edilmesine, bir ülkenin vatandaşlarının ihtiyaçları ve arzuları konusunda diğer ülkenin vatandaşlarının duyarlı hale gelmesine, ırk, cinsiyet, dil, din veya milliyet ayrımı gözetmeksizin bütün ulusların, bütün halkların ve bütün bireylerin haklarına ve onurlarına saygının sağlanmasına, yoksulluk, açlık ve hastalık gibi insanlığı yıkıcı büyük belalar gibi konulara dikkat çekmeye, bu suretle devletlerin uluslararası gerilimin düşürmelerine ve uluslararası uyuşmazlıkların barışçı ve hakkaniyetle çözmelerini sağlayabilecek politikalar oluşturmalarına katkıda bulunur.

Madde 4

Kitle iletişim araçları, insan haklarının, bütün insanlar ve halklar arasında eşitlik ile ekonomik ve toplumsal kalkınmanın sağlanması için gençlerin barış, adalet, özgürlük, karşılıklı saygı ve anlayış ruhu içinde eğitilmeleri konusunda önemli bir role sahiptir. Aynı şekilde, kitle iletişim araçları genç kuşakların bakış açılarının ve düşüncelerinin bilinmesinde önemli bir rol oynar.

Madde 5

Fikir, ifade ve haber alma özgürlüğüne saygı gösterilmesini ve haberlerin bütün görüşleri yansıtmasını sağlamak için, hakkında haber yayınlanmış ve yayılmış olduğunu düşünen ve görüşleri sunulacak olan kimselerin, barışı ve uluslararası anlayışı güçlendirme, insan haklarını geliştirme, ırkçılık, apartheid ve savaş kışkırtıcılığı propagandasına karşı mücadele etme çabaları ciddi surette önem taşır.

Madde 6

Adil ve devamlı bir barışın oluşması ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve siyasal bağımsızlıkları bakımından büyük önem taşıyan haberlerin akışında yeni bir güçler dengesi ile karşılıklı alışverişin kurulması için, gelişmekte olan ülkelere ve bu ülkelerden diğerlerine ve bu ülkeler arasında haber akışındaki eşitsizliği gidermek gereklidir. Bu amacın gerçekleştirilmesinde esaslı faktör, gelişmekte olan ülkelerdeki kitle iletişim araçlarının, kendilerini güçlendiren ve genişleten kaynaklara, hem kendi aralarında hem de gelişmiş ülkelerdeki kitle iletişim araçlarıyla iş birliği yapma imkânlarına sahip olmalarıdır.

Madde 7

Kitle iletişim araçları, Birleşmiş Milletler'in çeşitli organları tarafından kabul edilmiş kararlara temel oluşturan ve evrenselliği tescil edilmiş olan amaçlar ve prensipler ile ilgili bütün bilgilerin çok daha geniş bir alana yayılmasını sağlayarak, barışın ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesine ve daha adil ve eşitlikçi bir uluslararası düzenin kurulmasına etkili bir biçimde katkıda bulunur.

Madde 8

Mesleki teşkilatlar, gazetecilerin ve kitle iletişim araçlarının diğer görevlilerinin mesleki eğitimlerine katılanlar ve bu kişilerin görevlerini sorumlu bir biçimde yerine getirmelerinde kendilerine yardımcı olanlar, mesleki ahlak kurallarını düzenlerken ve bu kuralların uygulanmasını sağlarken, bu Bildiri'deki prensiplere özel bir önem verirler.

Madde 9

Bu Bildiri'nin ruhuna uygun olarak, haberlerin serbestçe akışının sağlanması ve daha geniş ve dengeli bir biçimde dağılması için gerekli şartlar ile, gazetecilerin ve diğer kitle iletişim araçlarında çalışan görevlilerin işlerini yaparken korunmaları için şartların yaratılmasına katkıda bulunmak, uluslararası topluma düşen bir görevdir. UNESCO, bu konuda katkıda bulunulması için uygun bir mekândır.

Madde 10

1. Haber alma özgürlüğünün güvence altına alınmasını ve konuyla ilgili uluslararası belgelerin ve anlaşmaların uygulanmasını düzenleyen anayasal hükümler çerçevesinde, dünyanın her yerinde, bu Bildiri'nin amaçlarını gerçekleştirmek için haberlerin yayılmasına mesleki açıdan katılan teşkilatlar ve kişiler için gerekli şartların yaratılması ve sürdürülmesi zorunludur.

2. Haberlerin serbestçe akışının sağlanması ve haberlerin daha geniş ve daha dengeli dağılımın yapılmasını teşvik etmek önemlidir.

3. Bu amacın gerçekleşmesi için, devletler tarafından gelişmekte olan ülkelerdeki kitle iletişim araçlarının güç kazanmalarını ve güçlerini artırmalarını sağlayacak şartlara ve kaynaklara sahip olmalarının kolaylaştırılması, ve gelişmekte olan ülkelerdeki kitle iletişim araçlarının hem kendi aralarında hem de gelişmiş ülkelerdekilerle iş birliği yapmalarını desteklemeleri gereklidir.

4. Bunun gibi hakların eşitliğine, karşılıklı menfaate ve insanlığın ortak mirasını meydana getiren kültür çeşitliliğine saygı esasına dayanarak, bütün devletler arasında ve özellikle değişik ekonomik ve sosyal sistemleri olan devletler arasında haberlerin ikili ve çok taraflı alışverişini teşvik etmek ve geliştirmek temel teşkil eder.

Madde 11

Bu bildirinin bütünüyle etkili olabilmesi için, üye devletlerin yasal ve idari düzenlemeleri ile diğer yükümlülükleri çerçevesinde, kitle iletişim araçlarının İnsan Hakları Evrensel Bildiri'nin hükümlerine ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1966 yılında kabul edilen Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin buna karşılık gelen hükümlerine uygun olarak çalışabilmeleri için, uygun şartların varlığının güvence altına alınması gereklidir.

***

Barış istiyoruz.

Barış, haklı tarafın, inkâr edilmişlerin, soykırıma uğramışların, haksızın yasalarını, dayatmalarını kabul ettiği bir anlaşma değildir.

Yeryüzünün bir parçasında gerçekleşen bir Barış, yeryüzünün her köşesine adalet ve sevme kültürünü, anlama ve birlikte var olma düşüncesini taşıyabilmeli.

Bu nedenle önce silahlar susmalı. Çünkü kan dökmek insani bir marifet değildir; büyük ve insani olan savaşın akıttığı gözyaşını durdurabilmektir.

***

Yeryüzünün bir köşesinde haklı, helal, adaletli bir özlem, bir hayal varsa, biz bunun mutlaka gerçekleşeceğini biliyoruz.

Kendi evimizden başlamalıyız.

Barış istiyoruz.

[1] Laz-Megrel atasözü

[2] Van’da gönülden ateş yakanlar için